

MUUSIKA- LEHT

1931

DETSEMBER

Nr. 12

Muusikaleht

Pää- ja vastutav toimetaja **Riho Päts**

Toimetus: **Leenart Neuman, Riho Päts ja Tuudur Vettik**

KAASTÖÖLISED:

TALLINNAS: prof. J. Aavik, E. Aav, R. Kangro-Pool, prof. A. Kapp, H. Kompus, A. Krull, R. Kull, prof. A. Lemba, prof. T. Lemba, M. Lüdig, V. Nerep, H. Prants, R. Päts, M. Saar, R. Saving, prof. J. Tamm, J. Vaks, T. Vettik, E. Võrk j. t.

TARTUS: H. Eller, J. Kraut, K. Leichter, L. Neuman, prof. dr. med. A. Rammul, prof. dr. phil. A. Saareste, dr. med. E. Saareste, J. Simm j. t.

TEISTES KODUMAA LINNADES: Joos. Aavik (Kuresaare), F. Klement (Valga), V. Krull (Pärnu), P. Laja (Pärnu), E. Mesiäinen (Rakvere), H. Rossman (Viljandi), K. Tuvike (Tõrva), K. Veeber (Türi), J. Välbe (Narva), J. Zeiger (Paide) j. t.

VÄLISMAAL: prof. H. Klemetti, prof. dr. J. Krohn, prof. S. Palmgren, mag. M. Turunen (Helsingi), S. Ranta (Viiburi), V. Siukonen (Sortavala), A. Ebel (Berliin), G. Krause (Varssav, Pariis, Milano j. t.), B. Lamey (Riia), prof. A. Cmiral (Praha).

Muusikalehe 1932. a. tellimishind:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas	2 kr. — s.
Teistele	2 kr. 25 s.
Välismaale	4 kr. 50 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Muusikalehe väljaandja: **E. Lauljate Liit.**

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lai t. 12. Telefon 431-82.

SISUKORD:

Sümfooniilise muusika arengut „Es-
toonias“ 25 a. jooksul — prof. J.
Aavik

Kopenhaagen — muusikalinnana —
V. Krull

Muusikalehe ankeet kooridele

Meie helikunstnike portreid skulp-
tuuris ja maalid (pildid)

Koorijuhatamise tehnika — V. Nerep

Laulmiseõpetusest koolis — R. Päts

Pasunakoorige töökavast — V. Jakob-
son

Koorilaulu võistlus eesti heliloojaile
Variazioni senza tema — Rahvasuust

Arvustusi

Mitmesugust

Pilte

Illustratsioone

Karikatuure

Järgmine „Muusikaleht“ ilmub jaanuaris

MUUSIKALEHT

SÜMFOONILISE MUUSIKA ARENGUT „ESTOONIAS“ 25 A. JOOKSUL

J. AAVIK

„Estoonia“ selts eesti seltskondliku koondisena algas möödunud sajandi keskel oma tegevust „Laulo ja mängo“ seltsina. Loomulikult oli siis ta esimeheks harrastusalaks muusika — esialgu koorilaul, millele pärastpoole liitus ka instrumentaalmuusika. Nagu „Vanemuine“ Tartus, Lõuna-Eestis ja ülemaiselt on mõjutand meie üldist muusikaarengut, nii on ka „Estoonia“ esialgu Tallinnas ja pärast üleriiklikult olnud selleks tugevaks baasiks, millele on tugend tähtsal määral kogu meie muusikaline kultuur ja selle edenemine. Sellest väljudes vaatleme lühidalt „Estoonia“ ettevalmistuse-järku.

Siin on õige suured teened toleleagsele „Estoonia“ muusikajuhil *Johann Bergman*'il, kes oli esimene „Estoonia“ muusikajuht 12 aasta kestvusel (1894—1906), millise aja jooksul on see väsimatu tegelane teind väga palju tööd. Kui arvestada, et ta pidi töötama sega-, meeskoori ja orkestriga, kellega esines seltsi perekonna-õhtuil ja pidudel, pääle-selle veel solistidega laulumängude ettekandeks, siis võib kujutella, et see töö nõudis peaaegu kõik nädalapäevade õhtud. Orkester esines laulumängudel saatemuusikaga ja näitemängude vaheajul aja- viite-muusikaga. Tollal peeti säärast vaheaja-muusikat igal pool teatris tarvilikuks.

Bergman'i orkester koosnes asjaarmastajaist ja kooliõpilasist. Nende seas mitmed tuttavad nimed. Muu-seas olgu tähendatud, et *Paul Pinna*'gi oma teatrikarjääri algas teise trompeti mängimisega Bergman'i orkestris. Oma näitlejakarjääri algasid pääle P. Pinna' veel tollekordsed Bergman'i koorilauljad *Theodor Alterman* ja *Betti Jõggis*, praegune pr. Kuuskman.

Viiks pikale üksikasjalisem kirjeldus Bergman'i ajajärgust. Seepärast mainigem vaid siinkohal tema kui „Estoonia“ esimese muusikajuhil viljakat tööd 12 aasta jooksul, mis andis aluse edaspidiseks muusikaliseks arenguks ühenduses tulevase kutseteaatriga. Viimase tekkimisega lahkus Bergman muusikajuhil kohalt vahejuhtumise tõttu seltsi esimehega.

Kutseteaatri muusikajuhiks tuli *Otto Hermann*, kes hakkas teatri-muusika kõrval innukalt arendama ka kontsertmuusikat ja seda täiesti oma algatusel ja majanduslikul riisikol, kuna seltsil oma kutseteaatri majanduslike muredega küllaltki oli tegemist.

Otto Hermann'i kontserdid keetsid kuni uue „Estoonia“ avamiseni a. 1913. Puuduliku statistika-materjali tõttu pole võimalik teha kindlaks nende arvu, võib aga oletada, et neid oli igatahes kümme-kond. Mõningate eeskavade järele, mis autoril kasutada, näeme, et sääal pakuti arusaadavat, võrdlemisi lihtsa-

masisulist muusikat, nagu Brahms'i „Ungari tantsud“, Komzak'i palad keelpillide-orkestrile, Auber'i avamängud, Sibeliuse „Valse triste“ jne., kuid leidub raske-maidki, näit. Sibeliuse „Finlandia“ ja „Lemmikäinen tuleb koju“, Mendelssohni „Hebriidide avamäng“ j. m. Ajakirjandus suhtub ettevõttele kõigiti häätahtlikult ja arvustajad konstateerivad nende kontsertide kultuurilist tähtsust ja kunstilist kordaminekut. Ajalooliselt vaadates peab tunnistama, et see oli esimene katse ja — peab ütleva — õnnestunud katse kõita sinise eesti seltskonna vaimseid huviseid sümfoonilise muusikaga, mis sääl seni oli — võib ütelda — peaaegu tundmata maaks. Loomulikult oli see ettevalmistajaks ja teerajajaks uuele ajajärgule, mis algas uue „Estooniaga“ ja kui avaramates võimalustes oli võimalik sellel alal juba rohkem korda saata. Nii nagu Aleksander Läte Tartus sajandi alul oma sümfoonia-kontsertidega oli teenäitajaks „Vanemuise“ sümfoonilisele tegevusele, nii kuulub see teene ja au Tallinnas Otto Hermann'ile.

Tähtsaks muusikaliseks sündmuseks olid seitsmenda üldlaulupeo aegsed sümfoonia-kontserdid, mis olid juba „Estoonia“ enda korraldusel, nagu laulu- pidu isegi 1910. a. juunikuus. Kaks sümfoonia-kontserti, mis peeti laulupeo laupäeval ja pühapäeval Vene turul mingisuguses kinohoones, olid väga elevusrikkad. Juhatas Artur Kapp, kes seks puhuks Astrahanist, kus ta oli muusikakooli direktoriks, sõitis siia. Eeskavas olid mäletavasti päänubrina Beethoven'i „Eroica“ (III sümf.) ja Čaikovski' „Pathetique“ (VI sümf.), siis veel Järnefeldi „Korsholm“, Lüdig'i „Jaaniöö“ ja A. Lemba' I klaverikontsert, mille ettekannet juhatas autor, kes tollal oli noor Peterburgi konservatooriumi õppejõud, kuna soolooa mängis ta vanem vend Teodor Lemba. Solistiks teisel kontserdil oli waldhornist Voldemar Tago, kes tollal oli „Vanemuise“ orkestri liige; ta mängis Richard Strauss'i kontserti. Teise kontserdi kavas oli vist veel Mart Saar'e kaks orkestri-pala — „Poeem“ ja „Mazurka“. Need kontserdid olid juba sõna tõsisel mõttes sümfoonia-kontserdid ja väarika ettekandeparaadi tõttu (umbes 50 m.) leidsid ka soliidse ettekande.

Otto Hermann'i lahkumise järel tuli „Estoonia“ muusikajuhiks *Adalbert Virkhaus*, kelle tegevus piirdus lavamuusika juhtimisega; tema ajal iseseisvaid orkestrikontserte ei olnud, kuna O. Hermann'i kontserdid tollal paralleelselt toimusid. A. Virkhaus lahkus „Estoonia“ teenistusest 1912. a. kevadel ja sama aasta sügisel asub „Estoonia“ muusikajuhiks *Raimund Kull*, kes vanas „Estoonias“ saab töötada ainult ühe aasta, sest järgmisel sügisel asub selts kõige oma tegevusega uude „Estoniasse“, millega algab „Estoonia“ muusikalises elus ka uus ajajärk. Seda soodustab ühelt poolt uue muusikajuhil energiline ja kogemusrikas tegevus ning teiselt poolt avarad ruumid uue kontsertsaali näol, mis oma soliidisusest, akustikalt ja üldiselt ilult osutub kauneimaks kontsertruumiks mitte ainult Baltimail, vaid eduga võistlusvõimeliseks kogu Euroopas. Muidugi ei jätku korralike orkestrikontsertide korraldamiseks ainult kahest ülalmainitud asjaolust, vaid siin on mõõduandva tähtsusega ka korralik orkester. Seda hakati looma juba 1913. a. kevadel, suurendades endist 18-liikmelist kümne võrra. Selle 28-liikmelise orkestriga korraldas selts nagu katsena Rannavärava mäel 25. maist kuni 17. aug. suve-hooaja, andes 38 maksulist ja 11 maksuta kontserti. See esimene katse nõudis seltsilt küll kenakesse summa juurdemaksu (umbes 3400 rubla), mis aga ei kohutand, sest sügisel asuti tiivistatud lootustega nõندانimetatud „rahvakontsertide“ korraldamisele, mille mõjuvaks algakordiks oli uue „Estoonia“ avamiskontsert R. Kull'i juhatusel. See avamiskont-

sert jääb tähtsaks ajalooliseks sündmuseks Tallinna muusikaelus, sest vaevalt oldi siin eestlaste eestvõttel enne mängitud sääraseid suuri helitöid ühelt poolt, kuna teiselt poolt erilise tähtsuse omab ka rahvuslik moment: avamiskontserdil esitati esmakordselt tüsedad eesti helitööd: A. Kapi kantaat „Päikesele“, mis selleks autori poolt eriti pühendatud, A. Lemba' I sümfoonia, mis samuti oli uus, R. Tobias'e Sanctus orat. „Joonas“. Pääle-selle oli veel teine kontsert rahvusvahelise sisuga, milles püätähelepanu oli pöördud meie naaberrahvastele — Soomele, Lätile ja Venele.

Rahvakontsertide asutamise mõte tekkis „Estoonial“ juba 1912. a. lõpu-poolel, tiivustatud uute „Estoonia“ ruumide aatest.

Igatähes sai „Estoonia“ orkester nüüdsest pääle endale palju tähtsamad ja tänuikumad ülesanded. Hooaja jooksul oli üldse 46 kontserti, neist kolm erakorralist, millest meid erilisel huvitab R. Kull'i tuluõhtuks korraldatud eesti helitööde kontsert. Kuna meie oma sümfooniline repertuaar tollal oli loomulikult veel väike, ning sellestki osa raskemalt kättesaadav (Tobias ja Lemba elasid väljaspool Eestit), siis polnud eeskava kokkusaadmine kerge. Säält leiame tutta-vad Kapi „Päikesele“ ja Lüdigi avamängu, Kull'i eesti popurrii, A. Lätte „Kale-vala avamängu“, Süda' orelisüüdi ja Saar'e soololaulud „Must lind“ ja „Enne-muiste“.

Rahva osavõtt selle uue algatuse vastu oli äärmiselt elav: kogu kuulajate arv oli 26 tuhande ümber ja sissetulek, arvestades 20-kopikalist pääsetähe hinda, küllaltki suur — keskmiselt 155 r. 97 kop. kontserdilt. Eeskavade kokkusaadmise põhimõtteks oli, nagu tähendab aruanne, „püüd kergema ja puhtasisulise muusika abil muusikaliselt arenemata rahvahulkades muusika vastu huvi äratada, et sellega üldist muusikalist maitset järk-järgult kasvatada ja tõsta“. See oli õige suur ja laialdane repertuaar, alates Haydn'i, Mozart'i ja Beethoven'iga ning lõpetades Wagner'i, Saint-Saëns'i, Berlioz'i ja Čaikovski'ga, mida suudeti pakkuda selle esimese hooaja jooksul. Kõik selle läbiviimine lasus R. Kull'i õlgadel, kes kavad säädis kokku ja juhatas, milles ainult üksik-kuil kordadel külalisjuhatajaina olid abiks M. Lüdigi, J. Simm ja J. Aavik.

Oleks seda kõigiti hästi kavatsetud tänuväärt algatust, mis oma esimesel hooajal näitas väga elujõulist ja tõusvat joont, võidud järjekindlalt ja süstemaat-likult edasi arendada, võib-olla oleksime praegusel ajal oma sümfoonilise muusika tasemega kui kunstiliselt nii majanduslikult palju kaugemal, kui tänapäev see tegelikult on. Järgmise aasta suvel aland maailmasõda aga paiskas siin kõik segi. Järgneb oludest tingitud ebamäärane tegevusaeg, mille kestes ei saand toimuda midagi nimetamisväärset. Siin seltsi aruanne lõpeb igatseva mõlgutusega: „Tulevikukavatsusi on meil palju, kuid nende täideviimine oleneb muidugi sõja õnnelikust lõpust. Ehk tuleb ometi varsti aeg, kus meie kaunis kontsertsaalis jällegi ilumuusika võib heliseda“.

See aeg aga nüpea ei tulnud, sest kontsertsaal oli sõjaväe haigemaja all kuni saksa okupatsioonini.

1915./16. hooaja, mida juhatas päämiselt A. Kirschfeldt, muusikalise aru-ande on kirjutand kadund õp. Rudolf Hurt, kes oli „Estoonias“ innukamaid muusikaharrastajaid ning ideelise aluse rajajaid. Aruande lõpul leiame, et tagasi vaadates avaldab aruandja kindla soovi, et „Estoonia“ ka tulevikus muusikapõllul ikka rohkem saaks selleks, milleks ta peaks olema: kõrgväärtus-

liku kunsti tõsine edendaja ja peene, haritud muusikamaitse kasvataja vabale rahvale!

Seda põhilasest tuleks „Estonia“ alati oma lipukirjaks pidada.

Järgneval suvel (1917) korraldati Harjuvärava mäel suvekontserdid R. Kull'i juhatusel; külalistena esinesid juhataja-puldil M. Lüdig, A. Helder ja O. Hermann, viimane oma helitöödega. Samasuguseid suvekontserte jätkati 1918. a. suvel 36-liikmelise orkestriga. Juhatasid kordamööda: R. Kull, A. Helder, M. Lüdig, A. Nieländer, J. Paulsen ja A. Kirschfeldt.

1917./18. talvehooajal oldi sunnitud loobuma orkestri-kontsertidest, kuna „sel ajal valitseva demokraatlike mõistete vassingu tõttu suurema jao orkestri liikmetega ei suudetud kokku leppida palga asjus“ (aruanne).

„Estonia“ muusikajuhte

Orkestri-kontsertide puudumine kestis kuni 1918. a. märtsikuuni, millal kontsertsaal sõjaväe haigla alt vabanes. Sügisel 1918 asuti muusikalise hooaja korraldamisele. Palgati alaline 32-liikmeline orkester, mida kontsertideks suurendati kuni 48. Hakati kavakindlalt korraldama sümfoonia- ja rahva-kontserte. Eriti suurt poolehoidu leiavad publiku poolt pühapäevased rahvakontserdid. Kontsertide tegevus on intensiivne, kuna peaaegu iga nädal on üks sümfoonia- ja teine rahvakontsert. Selline kõrgepinge kestab ka järgmisel, 1919./1920. hooajal. Kavad muutuvad soliidseks. Esinevad sootuks uued nimed, nagu Rimski-Korsakov, Scriabin, Glasunov, Brahms, Richard Strauss, Saint-Saëns, Charpentier, Paul Dukas, Grieg, Sinding, Svendsen, Dvorak ja t. Korraldatakse mitmed tsükliid ja üksikute heliloojate õhtud, nagu Mozart'i, Beethoven'i, Wagner'i, Schumann'i, Liszt'i, Čaikovski', Rimski-Korsakov'i, Glasunov'i j. t.

Eesti autoritest leiame kavades päale Lätte, Lüdigi, Saar'e, O. Hermann'i, Süda' ja Tobias'e (kelle surma puhul on eri-kontsert) esmakordselt A. Vedro' oma scherzoga. Knigi üksikul kontsertidel juhatajaina esinevad O. Hermann, Bullerian, Lüdigi, Paulsen ja Sevigh, lasub kogu hooaja läbiviimine ikkagi R. Kull'i õlgadel, sest läbistikkul 50 kontserti hooajal läbi töötada ja juhatada nõnda-õelda päätöö kõrval, mis teatris, — kuna ju tollal operett suure eduga töötas ja ka alaline ooper idusid ajas — käib ka tugevamal mehel üle jõu. Seepärast pole imestada, kui aruandest loeme, et R. Kull end kevadel terveks aastaks „Estoonia“ teenistusest lahti võttis ja läks puhkama välismaale. Tema asemele kutsuti Artur Kapp, kes parajasti sel suvel Astrahanist kodumaale opterus. Kapi ajal (1920/21) kestsid rahva- ja sümfoonia-kontserdid samas suunas, ainult vähemal arvul, kuna ooper nõuab järjest rohkem orkestrijuhataja tööjõudu. Korraldatakse 15 sümfoonia-kontserti õige tüsedate kavadega, milles domineerivad Beethoven ja Čaikovski oma sümfooniatega (Beethoven III, VI, IX, Čaikovski III, IV, VI). Päale-selle aga ka Schumann, Brahms, Sibelius, Svendsen, Sinding, Kalinnikov. Beethoven'i „üheksanda“ ettekandmine osutub sündmuseks. Esmakordselt on kavas Kapi sümfooniline prelüüd ja ta süüdi kaks viimast jagu, mis Tallinnas olid seni ette kandmata. IV sümfoonia-kontsert oli pühendatud A. Lemba' töödele. Rahvakontserte oli sel hooajal vähem; mitmel neist korralti eelmise sümfoonia-kontserdi kava, kuna vahariigi aastapäeva pidulikul kontserdil esmakordsena kanti ette äsja valmind R. Kull'i „Kriiua lahing“, mis pärast sai väga populaarseks.

1921./22. hooajal tuleb Kull tagasi ja töö kahe muusikajuhi kohal jaotatakse nii, et Kapp juhatab oopereid, Kull jälle kontserte ja operette. Nüüd on juba loomulikum olukord, sest ühel muusikajuhil kippus töö käima juba üle jõu. Hooaeg avatakse eesti helitööde kontserdiga teatri 15. aastapäeva puhul. Endisile autoreile tuleb juurde Heino Eller („Õo hüüded“ — sümfoonia-poem). Hooaeg möödub tugeva tõusuga: orkester on juba rohkem kokku mängind, kavad muutuvad järjest sisukamaks. Huvitavamaiks momentideks on Aleksander Glasunov'i helitööde kontserdid — arvult kolm. Selleks puhuks oli autor isiklikult siin ja juhatas oma teoste ettekandeid.

Tuleks veel mainida Heino Eller'i tööde ettekandeid autori juhatusel („Õo hüüded“, „Koiti“, „Videvik“ ja sümfooniline „Scherzo“) ja R. Kull'i auõhtu kontserti, kus esitati kaks monumentaalset teost — Berlioz'i suur „Fantastiline sümfoonia“ ja Richard Strauss'i „Till Eulenspiegel“.

Hooaeg 1922/23 sisaldab 15 sümfoonia- ja 30 rahvakontserti. Üldiselt sisult järjest edenevas eeskavas tuleb uutest alla kriipsutada järgmisi teoseid: Sibelius — II sümfoonia, Stojovski — sümfoonia d-moll, Scriabin — II sümfoonia (A. Krull'i juh.), Bruckner — IV sümfoonia, Schumann — „Faust“ (Paulsen'i juh.), Borodin — II sümfoonia (Biek'i juh.), Glasunov — „Karjala legend“ (Lüdigi juh.), kaht prantsuse ja poola muusika õhtut Kull'i juh. (César Franck, Debussy, d'Indy, Noskovski, Karlovicz) ja eesti muusikast Artur Lemba' helitööde õhtut autori juhatusel (I sümfoonia, klaverikontsert, pidulik avamäng).

Järgmine hooaeg (1923/24) algas 6. sept. „Estoonia“ teatrimaja avamise 10 a. mälestuspäeva aktuskontserdiga, milles loomulikult kanti ette eesti helitöid: A. Lemba' uus sümfoonia „Eluteel“ nr. 2, ta kantaat „Merekuninganna“, A. Kapi „Sümfooniline prelüüd“, Eller'i „Koiti“, „Scherzo“ ja Aavik'u kantaat „Kodumaa“. Päale-selle võiks uudiseist nimetada veel soome õhtut Kajanus'e

juhatusel, čehhi helitööde õhtut, Brahms'i I sümf., Strauss'i „Don Juan'i“, Wagner'i stseeni „Tannhäuserist“ „Lauljate võistlus“ R. Kull'i juhatusel ja Scriabin'i õhtut J. Aavik'u juhatusel. Samuti korraldati Čaikovski' 30-da surmapäeva mälestuseks tema helitööde õhtu, mida ka eelmistel hooagadel mitmeid olnud, kuna selle helilooja paljud teosed on meie publiku eriliseks lemmikuks. On veel tähelepanu väärt eesti heliloojate kolme eriõhtu korraldamine — nimelt A. Kapi, A. Lemba' ja H. Eller'i teostest — viimane kahe uudispalaga („Legend“ ja „Viirastused“). Uudiseks sel hooajal on veel külalisjuhatajate osavõtt suuremal määral, võrreldes endisega. 16 sümf.- ja 38 rahvakontserdist juhatavad: R. Kull 40 korda, A. Kapp — 2, T. Reiters (Riiast) — 2, J. Aavik — 2, R. Kajanus (Helsingist), F. Mikorey (Münchenist), A. Lemba, H. Eller, H. Biek, A. Krull — igaüks üks kord.

Kuna eeskava ja ettekanne näitavad kõigiti tõusvat joont, ilmutab aga osavõtt kahanemist — eriti sümfoonia-kontsertidest, kus keskmine osavõtjate arv on 277, kuna pühapäevased rahvakontserdid annavad arvu 567 — mis küllalt suur, kuid endisega võrreldes ikkagi vähenend. Selle kahanemise pääpõhjuseks on kõigepäält majanduslik kriis, mis end tollal juba tublisti andis tunda, teisalt aga ka asjaolu, et palju muulasi — välismaalasi, usinaid sümfoonia-kontsertide küllastajaid, kes sõja ja revolutsiooni aegadel siia sattund, nüüd ajajooksul ikka rohkem ja rohkem valgus laiali.

Mõned päevad enne hooaja lõppu leiab aset kurb juhtum: pääseb vallale orkestri streik ja seltsi juhatusse otsusega vallandatakse 39-liikmeline orkester. Selle „Estoonia“ muusikalist tegevust tükiks ajaks halvava tõsiasja põhjuseks olid ühelt poolt orkestrantide nõudmised — teisalt aga majanduslik kitsikus, mis üha süvenes ning seltsile tegi suuri raskusi oma kunstilist tegevust endises arengus edasi viia. Et ooper ja operett ikkagi vajasid orkestrit, siis järgmise hooaja alul (1924/25) hakati jällegi uut orkestrit kokku säädma; selle koosseis oli 27 liiget, mida kontsertideks suurendati ajutiste jõududega kuni 42-ni. Sellise orkestriga võidi jätkata pühapäevaseid rahva-kontserte, kuna sümfoonia-kontsertide toimepanekust orkestri väiksuse põhjal ja majanduslikel kalkulasioonidel seekord loobuti. Anti 32 rahvakontserti R. Kull'i ja teiste juhatusel. Siin tuleb nentida teatavat tagasiminekut sellest tõusvast joonest, mis viimaseil hooajul nii edukalt oli avaldund. Muidugi ei jätnud see avaldamata mõju ka osavõtule, mis arvatavasti osalt oli tingitud ka ajakirjanduse arvustavast suhtumisest tekkind olukorrale.

Puuduliku orkestri tõttu ähvardas jääda kängu mitte ainult kontsertmuusika, vaid ka ooper, mis 1918. a. alates oli teind õige tunduvaid edusamme, seepärast julges „Estoonia“ selts järgmiseks hooajaks alalist orkestrit jällegi suurendada kuni 40 liikmeni, mida kontsertideks suurendati lisajõududega kuni 52-ni. Säärane koosseis võimaldas kontsertide kunstilise taseme taas tõsta endisele kõrgusele ning säält viia edasigi. Anti 10 sümfoonia- ja 32 rahvakontserti. Eeskavalt püüdsid sümf.-kontserdid anda ülevaadet sümfoonilise muusika tähtsamaist arenemisjärgudest, nagu klassika (Bach, Haydn, Mozart), romantika (Weber, Schubert, Mendelssohn, Schumann), programmi-muusika (Berlioz, Liszt, Wagner), uuemad saksa suurmeistrid (uus-klassika, uus-romantika — Brahms, Reger, Richard Strauss), klassikalise sümfoonia haripunkt (Beethoven). Samuti rahvakontsertidel püüti pakkuda suurema hulga eeskavadega mingit tervikut, kas üksiku helilooja, sisuliselt ühtekuuluva rühmituse,

etnograafilise või meeleolulise suuna valiku järele. Kogu sümfoonilise hooaja korraldus ja üldine juhtimine oli *Juhan Aavik'u* kanda, kelle „Estoonia“ seks Tartust oli siia kutsund. Külalistena juhatasid Kajanus, Reiters ja mitmed kohalikud jõud. „Estoonia“ 60. a. juubeli puhul korraldati kaks eesti tööde kontserti autorite juhatusel (Tobias, Süda, Kapp, Saar, Lemba, Lüdig, Eller, Kull, Aavik). A. Kapi 25-a. muusikategevuse juubeli puhul korraldati tema õhtu, kus esmakordselt kanti ette ta uus sümfoonia f-moll.

1926./27. a. aruandest loeme: „Kuna „Estoonia“ majandusliku kitsikuse tõttu oli sunnitud alalist orkestrit jällegi vähendama kuni 27 liikmeni, lisajõudude saamine nii suurel määral aga oli raskendatud, siis seisis „Estoonia“ kunstiline juhatuse küsimuse ees, kas korraldada oma koguni tillukese orkestriga hoopis vähenõudlikke rahvakontserte, avalikult sellega demonstreerides mitmeaastast tagasiminekut, või sümfoonilise muusika ettekandest ajutiselt üldse loobuda. „Estoonia“ valis viimase. . .“

Nii siis sel hooajal oli „Estoonia“ sümfoonilises muusikas peaaegu tühi koht, välja arvatud kaks suurkontserti Beethoven'i 100-da surmapäeva mälestamiseks. Kanti ette I ja IX sümfoonia ühendatud E. M. O. ja ooperi segakoori ning solistide kaastegevusel J. Aavik'u juhatusel.

Vaatamata neile kahele õnnestunud kontserdile peab ikkagi nentima sümfoonia-kontserde puudumist sel hooajal. See negatiivne näht sundis jõude endid kokku võtma järgmiseks hooajaks ja nii suudeti 27 alalisest mängijast ühes lisajõududega ikkagi moodustada 52-liikmeline orkester, millega korraldati 1927./28. hooajal kaheksa sümfoonia-kontserti, mis kunstiliselt kui ka aineliselt õnnestusid võrdlemisi hästi. Kontserdid korraldati pühapäeviti kl. 12—2, kuna selleks ajaks oli soodsam hankida lisajõude, kes õhtuti olid muidu oma alalises teenistuses. Publiku keskmine osavõtt kontserdist oli 807, mis võrdlemisi kõrge ning annab tunnustust just puhtsümfoonia-kontsertide tõmbejõust. Seda aitasid tõsta kaks viimast kontserti Emil Cooper'i juhatusel, kellele Tallinna muusikapublik osutas erilist poolehoidu ka järgmistel hooaegadel. Teisi kontserte juhatasid „Estoonia“ alalised juhid. Esmakordselt eesti töödest kanti ette katkendid Evald Aav'a uuest ooperist „Vikerlased“, mis järgmisel hooajal tuli lavastamisele, A. Vedro' „Lüüriline pala“ ja J. Aavik'u „Kaks rahvaviisi“, kuna muidu eesti töid pakuti peaaegu igal kontserdil, välja arvatud kaks Cooper'i kontserti.

Kolmel viimasel (1928/29, 1929/30, 1930/31) hooajal oli sümfooniliste kontsertide korraldamine juba märksa kergem seetõttu, et „Estoonial“ oli võimalik riikliku abiraha suurenemisel suurendada alalist ooperiorkestrit kuni 35 liikmeni. Eesti tööde esiettekandeid on selle aja jooksul olnud: A. Lemba'lt — hiestseen uuest ooperist „Kalmuneid“, V. Nerep'ilt — kantaat „Laul orjadele“ autori juhatusel (mõlemad E. M. O. segakoori kaastegevusel), M. Lüdig'ilt kantaat „Mälestused“ (koolinoorsoo segakoori kaast.), A. Kännult sümf. poeem „Hüljatu“, H. Eller'ilt süit „Ajaviide“, A. Lemba'lt teine klaveri-kontsert (solistina autor) ja kaks aariat oop. „Armastus ja surm“, mis äsja lavastati ja esines juubeli-etendusena, J. Aavik'ult „Eesti rapsoodia“ ja A. Kapilt koor orat. „Hiioh“. Viimase esiettekanne tervikuna E. M. O. koori poolt oli käesoleva aasta 1. märtsil, kordamised 15. märtsil, 19. juunil Helsingis ja 4. oktoobril Tallinnas.

Nagu sellest näha, on eesti sümfooniline toodang kasvand eriti viimaseil aastail. Seda on soodustand ühelt poolt kultuurkapitali toetused teoste ostu teel, teisalt jälle nende kuuldavale-toomine, ja siin on „Estoonia“ sümf.-orkestril väärikad teened, sest uute helitööde ettekandmine varsti nende ilmumise järel tiivustab heliloojaid uueks loominguks.

Välismaa juhtidest külastasid viimaseil aastail „Estooniat“ juba tuttavad Theodor Reiters (Riiast), Robert Kajanus (Helsingist) soome töödega, kumbki ühe kontserdiga, kuna Emil Cooper 1928./29. hooajal juhatas kaks kontserti. Nüüd on see Tallinna publiku vallutaja osutund meile kättesaamatuks, kuna ta Riiast asus Ameerikasse. Pääle-selle töid värsket külakosti veel kuulus prantsuse dirigent René Baton prantsuse heliloojate töödega ja čehhi dirigent Anton Bednär oma maa rahvusliku loominguaga.

Möödund hooajal juhatasid sümfoonia-kontserte saksa helilooja Gerhard Keussler, kes muu-seas tõi esile oma sümfoonia ja oratooriumi „Ema“, ja lõppeks Varssavi ooperi dirigent V. Berdjajev. Viimasel, kes esmakordselt Tallinnas kandis ette Scriabin'i poemi „Ekstaas“, oli õige suur edu. Majanduslikult õnnestusid need kontserdid hästi.

Viimaseil aastail on kontsertide arv üldiselt vähenend — sümfoonia-kontserte 2—4 ja rahvakontserte 3—7 hooaja kohta. Kuigi see ühest küljest on tingitud orkestri suurema koormatusega ooperis ja operetis, ei saa seda siiski täiel määral õigustada ega pidada otstarbekohaseks. Nagu viimaseist aruandest selgub, on suuremat huvi ja osavõttu äratand just puhtsümfoonia-kontserdid, kuna rahvakontserdid oma populaarse kava ja juba varem kuuldud teostega ei suuda publikut enam kõita sarnaselt, kui oli varem rahvakontsertide algus- ja õitseaegadel. Tundub, nagu oleks teatav muusikaline osa publikust neist juba üle kasvand. Siit järgneb, et peaks korraldatama rohkem sümfoonia-kontserte, millest igauks oleks omaette teatavaks sündmuseks. Siis saaksime edasi ja võiksime teostada ise oma muusikapoliitikat. Sesse poliitika kuuluksid ka populariseerivad rahvakontserdid teatavais ülevaatlikes tervikuis ja tsükleis õppivale noorsoole ja teistele laiemaile hulkadele sõnalise sissejuhatusega ajajärkudest, rahvustest, koolidest ja üksikuist suurmeisterist. Sümfoonia-kontsertide vähesust on soodustand ka viimasel ajal omaks võetud moodus, et neid juhatavad ainult välismaa dirigendid. Alla kriipsutatades siinkohal nende tähtsust ja värskendavat mõju ei saa jätta tähendamata, et meie oma majandusliku kehvuse tõttu siiski ei suuda neid rakendada meie muusikapoliitika teenistusse säärasel määral, nagu see omal-ajal Raimund Kull'i algatatud ja kiire progressiga edasiviidud muusikalise programmi arengu loomulikuks jätkamiseks oleks tarvilik. Seda loota üksi võõrastelt juhatajailt oleks meie oludes petlik, sest nende kontserdid, kuigi enamasti huvitavad ja värskendavad, jäävad oma juhuslike kavade ja võimalustega ikkagi ainult juhuslikeks sündmusiks, mis toovad üksikuid elamusi, kuid ei võimalda süsteemi loomist, ilma milleta aga kavakindel töö on küsitav. Oleks kohane nüüd, uue veerandsaja alustamisel, selle üle järele mõelda, sest eesmärk — sümfoonilise muusika levitamine laiades hulkades ühes omapärase rahvusloomingu kasvatamisega ning selle järelalusena — rahva kõlblise ja hingelise taseme tõus — on küllalt suur selleks, et seda püüda saavutada ikka järjest progresseerivas suunas ning „Estoonia“ on ka peaaegu ainuke asutus, kes seda meie oludes suudaks teha ajanõuete kohaselt.

KOPENHAAGEN — MUUSIKALINNANA

V. KRULL

Oma teekonnal Rootsi, Soome ja Daani saabusin viimase päälinna ehk liig hilja, et anda täiuslik ülevaade selle kauneima linnadest muusika elust. Kopenhaagen, Põhjamaaade Pariis, uppus siis juba, mai alguses, lilledesse, õitesse ja varasuvine meeleolu oli kõikjal, kuhu ulatus vaatama silm.

Omapärane võlu on tollel linnal, ta otsekui haarab su oma rüppe ja kannab ühest meeleolust teise, ülevast ülevasse ja mu säälvibimisel ei olnud ühtki hetke, mis oleks tumestand seda kaunist mälestust Kopenhaagenist ja ta elanikest. Täna juhust, et vaatamata hilisele ajale võisin tutvuda muusikuiga, kes juhivad daani muusika-elu, mistõttu mul avanes võimalus heita pilku Kopenhaageni muusika-ellu ning muusika-institutsioonesse ja igakülgset õppida tundma vastavate organisatsioonide sisemist mehhanismi.

„Muusikalehe“ kaastöölisena leidsin kõikjal südamlíkema vastuvõtu, mis seda enam haaras südant, mida enam tutvusin daanlasiga. Eesti konsulaadi lahkkel soovitusel avanesid mulle isegi ukсед, mis muidu on suletud harilikele surelikele, mulle anti telefoni-numbrid, mis raamatus märgitud „salajane“.

Suurlinnas võib ju tõesti olla häda jutulesoojijaiga isikul, nagu kuningliku teatri direktor, kellele pööratakse tuhandete küsimustega, millele vastust saaks mujalgi. Nii siis ei ole raamatus märgitudki ta telefoni number.

Konsulaadis tutvusin härraga, kes on suur eestlaste sõber ja veel suurem muusikaharrastaja. Nii kahju, et selle sümpaatliku härra nimi on võõrkeeluse tõttu mul läind meelest. Ta informeeris mind igati teatrite koduse eluga, oskas pajatada haruldase kõneosavusega muusika-maailmas tuntud isikuist ja mul jäi sellest jutuajamisest otsekui terviklik pilt kogu Kopenhaageni muusikast. Säält sain ka direktiive, kellele pöörduda, kui kavatsen tutvuda ooperi ja konservatooriumi töödega. Ja see oligi mu kavatsus. Tundes seni Berliini, Leipzigi, Viini, Rooma ja teiste suurlinnade muusika-asutisi, ei tahtnud ma jätta kasutamata veeta hetk ka meile sõbralikus daani muusika-ülikoolis.

Kahjuks olid Kopenhaagenist siis juba lahkund päädirektor ja kuulus helilooja Karl Nielsen, kellega tutvuda oli mul kavatsus väljasõidul Eestist. Kuid dir. Simonson andis mulle küllaldase selge pildi kuninglikust konservatooriumist, mis asub ilusas majas Kopenhaageni kauneimas linnajaos.

Asutatud 1867. aastal P. W. Moldenhauer'ist, on asutus seni töötand innukalt ja edurikkalt. Me leiame õpetajaskonnas nimesid nagu N. W. Gade, et ainult nimetada üht, kes on konservatooriumi juhatand 1867.—90. Ka praeguse juhataja härra Nielsen'i nimi on tuntud kogu Euroopas.

Kopenhaageni konservatoorium ei tööta riiklike abirahadega, nagu meil. Selle ülalpidajaiks on seltskond ja muusika-selts. Pääraskus lasub aga õpilaskonnal, kel on tasuta. mitmekordsemalt kallim õpperaha kui meil.

Pääs Kopenhaageni konservatooriumi näib raskem kui meil, kus võetakse vastu igauks, kel enam-vähem kuulmist, kuid seevastu on õpilasel tagatud parim tööleldmise võimalus. Valitakse isikuid, aga valituile tasandatakse igati enam teed kui meil. Säälv produtsseeritakse muusikuid ja lauljaid elule.

Õppekava näib samaulatuseline kui meil, andes muusikalist haridust algusest kuni kõrgemani. Õpilaste arv võrreldes meie oludega on aga väike, see arv ei küüni meie konservatooriumi arvule. Sama võib öelda ka õpetajate suhtes. Õpetajaskond on honoreeritud märksa paremini kui meil. Paremust töövõimalusis pakub kahtlemata näht, kuidas see kõikjal Euroopas prak-tiseeritakse, ja nimelt: õpetaja saab kindla tasu vaatamata sellele, kas tal on teatud arv õpilasi või mitte. Õpetajal avaneb sel kujul võimalus valida õpi-

lasi ja seega töötada intensiivsemalt. Ehk oleks see viis meilgi läbiviidav, mispärast seda ka siinkohal mainin. Kindel tasu, vähem õpilasi, enam elu- jõulisi muusikuid. Nii ütles seda daani konservatooriumi direktor Simonson.

Konservatooriumi õpilasohtuid korraldatakse iga nädal ja ühel sellisel oli mul meeldiv juhus olla. Need kontserdid ei ole mingi töödemonstratsioon, vaid pigem tund, millel tohivad viibida külalised. Kuulub ju esinemisoskus ka kunstniku õppekavva, mida sääb õpetab eriline teatrikunst harrastav näitleja. Peab tunnistama, et see harilik õpilaste esinemine andis usutavama pildi võimeist, kui meie õpilasohtud avaras „Estoonia“ saalis. Ja üldtasapinnaliselt näivad daanlased muusikas intelligentsemad kui meil. Kogu tõlgitsemine on kuidagi tuumakas ja lopsakas. Vahelduseks õpilaste esinemisile annavad konservatooriumi õpetajad ise kontserte samas ruumis — konservatooriumi kontsertsaalis.

Klassiruumidest on peletatud klassivaim, nagu seda tunneb vene orientatsioonist päritud õpetajaskond. Need on pigem mugavad eluhood, milles muusitseerivad õpetajad ja õpilased, harutades muusika-küsimusi vaidluskorras, milline viis on jäänd meeldivaks juba Leipzigi päevist. Oskusõppus muidugi läheb kavakindlusega, kus domineerib tehnika ja ikka tehnika. Tehniliselt täiuslik vaid suudab täiuslikult väljendada hingelist muusikat, ta on kui kõnemees, kes valitseb keelt ta peenemais nüanses. Ja imelik, kogu seda konservatooriumi asjaaajamist toimetab üks isik, lahke ja veetlev daanlanna.

Kahjuks ei luba „Muusikalehe“ ruum käsitada kõike nähtut-kuuldut laiemalt, seepärast piirdun vaid üksikute piltidega. Tasuks tõesti kord meie inimesil mitmekülgsemalt tutvuda Euroopa moodsate konservatooriumidega, sääb leidub nii ütlemta palju erinevat meie praegusest süsteemist. Ehk elustuks siis meie vaimne konservatoorium, mil on ikkagi nii väärtuslik eluline ülesanne. Me oleme mitmeti maha jäänd ja maha jäämas.

Teiseks asutuseks, millega tahtsin tutvuda, on riiklik ooper. Tundub imelik, et linnal, nagu Kopenhaagen, ei ole iseseisvat ooperit, vaid draama, komöödia, ooper antakse ühes majas. Ja seepoolest ehk ongi Kopenhaageni kuninglik teater meile lähidam, olles kui sösarteaater meie „Estooniale“.

Olles töötand seni riikliku teatrina, on ta andnud mitmel aastal defitsiite, mis tunduvad koormana riigile, nii et praegune sotsialistlik valitsus otsustas teatri anda enda hooleks, määrates talle abirahadeks ümmarguse summa kr. 700.000,—, mis teeb meie sentides seitsekümmend miljonit. Sellega peab teater välja tulema. Nii on valitsuslik otsus. Pääle-selle on määratud üks miljon krooni tagavara-kapitaliks, millest teater võib kustutada juhuslikke puudujääke. Löpeb see miljon krooni aga, ei anna valitsus pennigi teatrilile. Nii siis ettevaatust.

Mõtlesin, kui selline summa oleks kord kasutada meie teatri direktoril! Olgugi et daani elu on mitmekordselt kallim, olgugi et näitlejad saavad hellitavalt häid honorare (näiteks kr. 2500,— kuus), võiks sellest ikkagi luua päris korrapärase teatri. Ning selle summa kohta ütlevad teatri-tegelased — „ainult“. Ja meie riiklik teater saab midagi kümne miljoni võrra ja peab ülal sama asutuse samasuure tegelaskonnaga. Nii on Kopenhaageni kuningliku teatri personaal: koor 46, orkester 55, ballett 50, soliste 46 ja tehniline kogu 70 inimest.

Vaatamata kuulsustele, kes on angažeeritud Kopenhaageni teatrilile, ei pakkund ainus operietendus, mida nägin (Karmen), kuidagi ülevamat pilti, kui meie „Estoonia“. Ja tõepoolest, meie päälinna teatri ettekanded rahuldavad enam, olles täiesti erapooletu hindaja. Fakt on, et daani keel on laulkeelena võimatu, aga mulle tundusid daani lauljad nõrkadena, välja arvatud vahest naislauljad, kellest kuulsin võrratu Karmeni. Oo, tartlased, Bizet ei kujutand Karmenit ikkagi portselaan-operetliku nukuna, vaid, oletan, just sellise robustse naisena, kuidas nägin seda Daanis. Ei midagi peent, vaid temperamendist pakatavat kirge. Ja seda kirge oli kõigis solistes ja kogu kooris. Vaikne lõunamaa öö, sosin, piaano, pianissimo ja kirg. Ja taltsutamata metsikus tundeis.

Millise jõu omame Tuurandis! Mitmekordselt vähemate võimalustega suudab ta pakkuda mitmevõrra efektkamam ja kaunimat. Kopenhaageni näitelava on, kui tohib nii öelda, moe viimane karje. Kaks ringhorisonti, heledam ja tumedam, ja täiuslik valgustussissesääd. See peaks võimaldama luua milliseid pilte!

Ooperi juhiks on Victor Schiöler, kuulsaim daani pianist, kes eelmise hooaja alul esimest korda võttis kätte juhataja-kepi. Juhuslikult. Haigestus senine juht, etendust ära öelda ei peetud sobivaks, suruti taktikepp noore Schiöleri kätte ja asi läks hästi. Nüüd juhib ta kogu ooperit, olles selle direktoriks ja hingeks. Tema ajal olevat kuninglik ooper elustund võrreldes eelmiste aastatega. Ta lahkel juhtimisel tutvusin siis ka kogu selle ooperi ja teatri tegevusega, millest toon siinkohal vaid ühe ta tegevusharu — ooperi. Tahaksin siinkohal märkida, et nägin sääl läbivaatamisel olevat Madetoja' ooperit, soomlasest autori töö näis neid huvitavat ja arvatavasti antakse ta ooper tuleval hooajal. Hr. Schiöler päris meie loomingu järgi ja mul oli meeldiv ja isegi uhkus öelda, et meie uued ooperid prof. Lemba' „Kalmuneid“ ja Aav'a „Vikerlased“ omavad läbilööva edu. Süžeeilt näis daanlastele vastu võetavam viimane. Põhjamaalaste muusika huvitavat daanlasi. Kahju, et libretto on nii rahvuslik, aga eks ole ka Wagner'i tööd rahvuslikud ja mängitakse ometi kogu maailmas. Madetoja' ooperi klaviiri nägin sääl trükituna, kas ilmub aga Aav'a ooperi väljavõte trükituna? Vaevalt.

Parajasti peeti tollal ooperi-kooli (ooperi- ja draama-koolid töötavad kuningliku teatri juures) aastasi katseid. Ettekandele tulid ooperimaja laval üksikud pildid oopereist (Pajatsitest, Tristan ja Isoldest, Toscast, Figaro pulmast, Aidast, Boheemist). Toodi nad ettekandele klaveri saatel ja improviseeritud lavastusega. Üksikud noored jätsid meelde jääva mulje, kuid aastane kursus ei võimaldand midugi teha otsuseid võimeist. Tundus aga, et kõigis peitus tuum, millest võib luua. Ooperi-kooli juhatab Robert Niiendam, kuna laulpedagoogiks on omal-ajal maailmakuulus tenor Herald. Kavas midugi kõik sinna juurde kuuluvad ained. Kooli õpilased on kohustatud kaasa tegema statistidena, mille eest saavad väikese tasu, mis aasta lõppedes teeb umbes välja summa, mida nad maksavad koolile.

Kooli kursus on kahe-aastane, kuid pärast esimese aasta katset selgub alles, kes teiseks aastaks võib jääda. Kuulsin ligi 15 õpilast, kuid ooperi direktor arvas, et neist jääb „für die Bühne“ ainult neli või viis. Sõelutakse tugevasti, sest elu teeb seda veel karmimalt.

Husaim aga, mida nägin Kopenhaagenis, on praegusaja suursündmus — uus teatrihoone. Kes ehitab praegu veel teatrit? Aga daanlased teevad seda. Nendeni ei ole küündind sõda oma koledusiga, nende tundemaailm on säilitand nooruse ja optimismi. Nad ehitavad moodsa teatri, moodsaima vist maailmas. Kasutavad sääljuures soodustust võtta rekvisiite ja dekoratsioone endisest kuninglikust teatrist. Nad ehitavad uue hoone endise hoone otsa. Lavad on ühenduses. Valgustussissesäadu annab Berliini AEG, ta on aga peensusini viimistletud. Lavameister istub etteütleja kõrval ja jälgib säält lavaefekte, telefoni-teel saab ta muudatusi, milliseid vaid soovib. Nii moodne kui see teater, on ehk veel Helsingi eduskunna hoone. Ta on nii moodne, et sissekäigu-saali, kus antakse riided ära, kaunistab moodsaima jumala — raadiojumala — hiiglakuju. Igati potentne pilt. Ja raadio haarab kogu maailma, nii on ka sel ehitusel igati arvestatud raadiot. Raadio avalikud kontserdid antakse kord nädalas edasi sellest ruumist. Kinoetendusi võib siin anda täiuslikumalt kui üheski teises ruumis. Milline värvide kompositsioon! Värv, värv! Näib, et käigu ilustused on vaid värvilised. Mugavusi on peetud silmas. Etendusi võib jälgida suurima mugavusega isegi „säält taevaalt“. Daanlased armastavad oma demokraatlikku kuningat ja on ka uude majja talle ehitand looži, millesse ta pääseb otse tänavalt, ilma tseremooniata. Ta on kindlasti neile selle eest tänulik.

Tivoli suures saalis kontserteeris siis maailmakuulus itaalia tenor Tito Schipa (loe Skipa). Selliseid lauljaid ei tule vist kunagi Tallinna saalidesse, ükski meie oludes küllaldane honorar ei huvita neid vist. Tivoli saal mahutab

ligi 4 tuhat kuulajat ja saal oli sõna tõsisest mõttes täis kiilutud ja pääsmete hinnad 3 kroonist kümne kroonini annavad määratu-suure tulu, mis eesti sentides teeb miljoneid. Ja kaks kontserti välja müüdüd.

Tito Schipa ei ole üksi fenomenaalne laulja, vaid ka suur kunstnik. Kavas, mis koosnes aariaist ooperitest „Lakmé“, „Manon“ ja „Elesir d'amore“ ning Napoli lauludest ja arvutuist lisapaladest, kuulsin ka „La donna e mobile“, kusjuures talle tundusid kõrged *do'd* ja *re'd* mänguna, kuidas seda varemalt ei ole kuulnud. Ta edu oli tormiline. Nii laulab aga ka ainult suurus ja ainult selline laulmine teeb suuruseks.

Tito Schipa'le järgnevalt külastas Kopenhaagenit mitte vähem kuulus Benjamin Gigli, kelle kontserdile ei saand aga jääda ajapuudusel.

Üldse külastab Kopenhaagenit hooaja jooksul palju väliskülalisi-kunstnikke ja olgugi et daani ei ole andnud kuigi nimekaid kunstnikke, on Kopenhaagen siiski muusikalinn.

Ankeet koorijuhtidele

„Muusikalehe“ toimetuse, huvi tundes meie laulukooride tööst-tegevusest, korraldas septembris s. a. ankeedi, milles palus kooridelt teateid esinemiste kohta kontserdil ja pidudel, ettekantud lauludest, koori tegutsemisoludest ja suhtumisest „Muusikalehele“. Olgugi küsimusleht saadetud 450 koorile, mille vastused oleksid võimaldand pakkuksida selle lehe veergudel huvitavat ülevaatlikku pilti meie laululisest tegevusest, vastamisväärses pidas küsimusi vaid 67 koori, — tulemus, mis kujukalt iseloomustab meie koorijuhtide passiivsust, kui asi üldhuvidesse puutub. Vastuste hulgas on suuremate kooride omi: Tartust 3, Viljandist 1, Haapsalust 1 ja Pärnust 1, päälinn hiilgab üksmeelse puudumisega(!), ülejäänud vastajad on maakoorid. Olgu 67, statistilist käsitelu nende vastused teatud määral võimaldavad.

Küsimusele, kas olete möödund hooaja jooksul iseseisvaid kontserte korraldand, annavad jaatava vastuse 26. Kontserte on need 26 koori andnud hooaja jooksul 45.

Piduõhtuil, aktusil, koosviibimisel ja jumalateenistusel on 67 koori esinend 297 juhul, laulupäevadest ja ühiskontserdest on võetud osa 33 juhul.

Millisel arenes koori tegevus? 28 koori teatavad, et normaalselt. 39 koori tegevuse arengut takistasid kauge maa harjutusil käimiseks, meeslauljate vähesus, viletsad ruumid ja ruumide puudus, puudulik nooditundmine või koguni mittetundmine, suur harjutusil puudujate protsent, omavahelised intriigid; mõne koori juures

nimetatud takistavad põhjused esinevad isegi kõik korraga.

Milliseid laule kandsite ette kontserditel ja pidudel?

Ankeedile vastand kooride hulgas on populaarseimad hooaja laulud: 1) A. Lätte „Ärka üles, isamaa“ (ettekannete arv 37), 2) C. Kreegi „Ma kõndisin vainul“ (32), 3) M. Lüdigi „Sääl kord kasvab“ (28), 4) M. Hermann'i „Küll oli ilus mu öieke“ (25), 5) T. Vettik'u „Hõiskame kooris“ (19), 6) J. Aavik'u „Laulupeo laul“ (19), 7) M. Lüdigi „Kits ja hunt“ (18). Kõik 7 laulu X üldlaupeo noodiraamatust. Edasi järgnevad 8) K. Tüürpu' „Priiuse hommikul“ (16) — IX üldlaupeo kavast, 9) E. Võrgu „Eesti lipp“ (16), E. Võrgu „Koorilaulud I“. Teised laulud on ettekande kavas seisnud alla 15 korra. Meeskooride menukaimaks kavanumbriks on olnud: 1) K. A. Hermann'i „Munamäel“ (13 juhul), 2) A. Lätte „Kuld-rannake“ (12), 3) A. Kunileiu „Sind surmani“ (7). Kõik kolm laulu X üldlaupeo kavast. 7-el korral on ette kantud veel K. Tüürpu' „Lahkudes“, teisi laule on kantud ette igauht vähem kui 5 korda. Naiskooride ettekandenumbrina on kõige rohkem esinend J. Aavik'u „Mälestus“ (5), M. Saar'e „Tantsides“ ja A. Kapi „Ei roosisid mull' paku ta“, mõlemad 4 juhul.

Kokku on segakooride poolt õpitud ja ette kantud 198 erilaulu, neist eesti autorite omi 152; ülejäänud 46 välisautorite omad. Meeskoorid on õppind ja kandnud ette 76 laulu, neist 32 eesti autorite ja 44 välisautorite omi.

Meie helikunstnike portreid skulptuuris ja maalis

Ülal vasakult: Kaks A. Läte't, — elusana ja kipsist, viimane kujur H. Halliste' elusuuruses töid. Prof. A. Kapp, — kunstnik Kalmus'e õilportree. J. Simm, — kunstnik E. Ole' premeeritud õilmaal, mis Kulka Kujut. Kunst. Sihtkapitali võistlusel sai esimese auhinna

All: Neli reljeefi kujur H. Halliste' helikunstnike seerlast. Vasakult: E. Aav, H. Eller, R. Pats, all: T. Vettik

Meeskoorid on veel tugeva välisorientatsiooniga. Naiskoorid on käsitand 38 erilaulu, neist 21 eesti ja 17 välisautorite omi.

„Muusikaleht“ samal kujul kui siiani, üldiselt rahuldab. On soovitud vaid mõningaid koori- ja koolilaulusse puutuvaid artikleid. Neid soove on täidetud.

Saabund vastuseist oleksid tervi-

kuna avaldamisväärseid kaks ankeeti: 1) ühe Tallinna vähema koori repertuaari-nimestik, koostatud ilmsesti põhja-sõja-aegse maitsega, tase, milleni 67-est vastajast, õnneks, ükski pisemgi koor ei ole jõudnud; 2) ühe Tartumaa koorijuhi vastus, kus kujukalt on kriipsutatud alla meie omapärase rahvusmuusika ürgset ilu.

R. S.

KOORIJUHAMISE TEHNIKA

V. NEREP

(Lõpp)

Reeglipäraseist löggest kõrvalekaldumist võivad tingida pääasjaliselt punkteeritud noodid, trioolid, süngoobid, pausid, fermaadid ning eriti eeltakt koos üksikute hääle sisseastumise näitamise vajadusega. Eraldi vaatleme tempo ning dünaamilisi muudatusi koos taktimuudatusiga.

Tegelik koorijuht on varsti tähele pannud, et koor hääldab silpe seda täpsemalt, mida rohkem juhul on võimalus sooritada erilööki iga silbi tarvis (tuletagem meelde alajaotusi!), tingimusega, et need löögid ei muutuks liig kiireiks silmale tajumiseks. Mõõdukus on siingi eelistatavam. Mõõdukas laulus (moderato) kaks silpi löögis ei muutu täpsusele hädahohtlikuks, vaid teeb laulu koguni voolavaks. (M. Saar „Mis sääl kõnnib?“) Rütmikindlaid lauljaid võib eduga lasta laulda neli silpi löögis. (V. Nerep „Saarlaste laul“, 2. osa ja lõpp.) Rütmilised punkteeritud noodid (joon. 11) õpitagu eelharjutusil tublisti selgeks (T. Vettik „Hõiskame kooris“). Tähtsam on *punkteeritud nootide* väljapidamine, kui see vältab järgmisse lööki (joon. 12). Kõrgemalt võidab laul, kui juht, löönd esimese noodi, jätab käe liikumatuks, kirjutuse alul mainitud puhkepunktile poolteiseks (lugeda 2) löögiks, siis järgneva kaheksandiku teise löögi suunas ruttu lööb. Näit.: „Sääl kord kasvab“ (M. Lüdigi), „Kuule kuidas hääli helab“. Muide, laulu hoogu sättes, kui rütm juba saavutatud, ei ole see enam tähtis. Täiesti võimatu on see siis, kui mõni hääl laulab erivältusega noote. Siin on kindel ühetaoline rütm ainuõiguslik. (Lüdigi laul sõnadest „Julge laevnik..“)

Samale põhimõttele alistuvad *trioolid* ja *süngoobid*. Kus kokkulaul seeläbi võidab, tuleb neid lüüa eraldi, muidu mitte.

Aeglasel triooles lüüakse vastav veerand kolm korda (võrdle $\frac{0}{8}$, $\frac{0}{8}$ ja $\frac{12}{8}$, mis on õieti trioolid). Näit.: Türipu' „Priuse hommikul“: 1-ne veerand üks löök, 2-ne kaheks ja 3-as kolmeks jaotatult. Sel puhul on triooli kolmas löök ühtlasi ettevalmistavaks liigutuseks järgnevale taktile. Võrgu laulus „Ma lille-sideme“ on veerand-trioolide eraldi löömine mõõdapäasmatu. Juhataja peab nootide vältuse sisemiselt õieti läbi tundma ja lauljaile iga silbi eraldi markeerima. Tehniliselt võib kolmanda või neljanda löögi anda kaks korda. Kiiremad trioolid peavad õnnestuma ühe löögiga. („Priuse hommikul“ sõnadest: taevas sätendeb.)

Süngoobid (joon. 14): Laulu alates vajab süngoop kahekordset kerget lööki või rütmi andmiseks ühe takti kuivalt ettelöömist. Siinkohal kasutame juhust mainida, et sarnane „kuivalt“ ettelöömine on lauljaile rütmi suggeerimiseks mujalgi väga kohane. Muidugi peab see sündima kuulajaskonnale tähelepanematult.

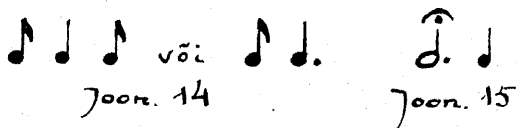
Süngoopi laulu keskel soodustab paremini juhi kindel rütm. (Temeš kalda: Lemmiklaulud nr. 2.)

Pausid. Kaheksandik-pausid lause lõpul (nõrgal rõhul) ei ole tegelikult muud, kui hingamisvõimalused lauljaile. Noodi ärälöögiga on paus juba saavutatud. Muusikalise lause keskpaigas (tugeval rõhul), kuigi nad hingamiseks sobivad, tuleb neid osalt vaadelda kui punkteeritud noote. Lause või laulu alul tulevad nad eeltaktina erilisele harutlusele. Veerandilisi, samuti aeglasel täislöögilisi kaheksandik- ja pikemaid pause juht võib jätta löömata, lugedes neid mõttes, või jälle, et lauljaile katkestamata rütmi hoida silme ees, lüüa neid väikeste liigutustega.

Orkester seevastu mängib igasugust noodijaotust ning loeb pause julge-
mini, kui tal silme ees on kindel ja selge rütm.

Eeltakt. Kui eeltakt algab viimasest veerandist, siis antakse see löök
kaares alt üles, nagu tavaline viimane löök, — kuid ettevalmistava liigutusega.
Sest, peetagu meele, ilma ettevalmistava liigutusega ei alga ükski koor ega
orkester ei laulu ega lauset korralikult. On eeltaktiks kaks veerandit, siis
lütatakse need kui vastavad viimased veerandid, jällegi eelvalmistava liigutu-
sega. Laulus „Kits ja hunt“ võib esimest alguspauusi kasutada ettevalmista-
vaks liigutuseks, muidugi lauljaiga sellekohaselt kokku rääkides. Sarnased
pausid pala alul tuleb orkestrile selgesti välja lüüa. On eeltaktiks löögi ala-
jaotus ($\frac{1}{8}$, $\frac{1}{16}$), siis lütatakse orkestrile viimane veerand, kuid ilma etteval-
mistava liigutusega. Koorile on otstarbekam anda lühike kaheksandik ühes
ettevalmistava liigutusega. Sellekohaselt tuleb talitada igas kohas päale
pausi ja üksikute häälte sissenäitamisel.

Fermaat. Fermaate on kaht liiki. Ühed, millele järgneb paus, kirjutatud
või mitte, ja teised, millele pausi ei järgne. Esimesel puhul hoitakse käsi
kõrgel ning lütatakse lõpetamiseks väikese ettevalmistava liigutusega järsult
alla või järgneva löögi suunas. Algamiseks selle järel jällegi ettevalmistav
liigutus.

Teisel puhul, kui fermaadile pausi ei järgne, on ikkagi üleminekuks järg-
nevale noodile vaja ettevalmistavat liigutust. Langeb fermaat kahe- või kolme-
löögilisele noodile (joon. 15), siis on võimalus anda peatus kohe esimesel löög-
iga, või lüttes korraliselt kaks, peatudes kolmandal. Viimane moodus on tingi-
mata tarviline, kui fermaadi kestvusel mõni hääli liigub, nagu Võrgu laulus
„Pulma rõõm“ (lhk. 56).

Mitmesugused taktiliigid korraga. Ei ole haruldased juhtumid, kus üks
häälerühm laulab $\frac{6}{8}$, teine aga $\frac{2}{4}$ taktis, või $\frac{9}{8}$ ja $\frac{3}{4}$. Siin on selge, et
ühtlaseks löökide arvuks on esimesel puhul kaks, teisel kolm. Keerulisem on
lugu, kui taktikriipsud ei lange ühte, nii kui see on M. Saar'e laulus „Jaan
läheb jaanitulele“. Siin on võimalik koori vaos hoida ainult veerandite kaudu,
lüttes neid järjekindlasti kas alla või sopranite rütmi järele.

Tempo muudatused. Sellele kui ka järgnevale nüansside juhatamistehnika
vaatlemisele asudes selgitame küsimuse, kui suured ja missuguse ulatusega
peaksid olema takti löömise liigutused. See oleneb tähtsal määral juhi ise-
loomust, temperamendist ja kalduvusest kui ka juhatatava aparadi suuruselt.
Raske on suuremat kogu inimesi juhtida väikeste liigutustega, samuti tundub
üleaurusena väikesele inimeste-arvule kulutada ülisuurt füüsilist jõudu ja laiu
žeste. Mõõdukus on siingi tarviline. Kokkutöötand ansambli mõistab oma juhi
igasuguseid liigutusi, samuti kunstilise kriteeriumiga juht leiab siin õige
mõõdupuu.

Kiire tempo juures ei saa liigutused olla nii suured, kui aeglase juures,
kuid see ei tähenda veel, et aeglane tempo vajab suuremaid lööke. Need pea-
vad vastama muusika sisemisele pingele ja tunde. Kindel on aga, et aegla-
selt ja muusikalise tasakaaluga juhatada on märksa raskem, kui kiiresti.

Kui tempo muutub järsku, siis peab viimane, enne muutust tehtav liigu-
tus juba sisendama lauljaile järgneva rütmi mõõdu. Kiire tempo eel on üle-
mineku- (ettevalmistav) liigutus väike ja järsk, aeglase eel aga suurem.

Üldiselt, kui tempo aegajalt muutub kiiremaks, siis ka juhi löök peab
muutuma tagaajavamaks, päalesundivamaks ja paratamatult väiksemaks.
Ümberpöörduvalt, muusika aeglasemaks muutudes muutuvad ka juhi liigutused
tagasikiskuvamaks ning laiemaks.

Dünaamika. Aeglane, suurejooneline forte vajab vastavalt laiu lööke,
kiire aga, nagu öeldud, ei võimalda neid. Igal juhul on forte juhatamisviis

energiline ja jõuküllane. Piaano nõuab väikesi, rahulikke ja diskreetseid žeste. Igasuguseid aktsente ja sforzatosid markeeritakse järsult, kusjuures lauljaid on vaja ettevalmistavalt hoiatada ja tähelepanelikuks teha.

Crescendoga liigutused kasvavad, diminuendoga vähenevad. Muide, tempo kiirus, või aeglus, dikteerib sagedasti ümberpöördu. Igasugune äralöök laulu või lause lõpul peab olema selge, järsk ja ettevalmistava liigutusega.

Kokkuvõte. Iga nüansi, iga silbi pikkusest, kui dünaamika nii tempo muutustist peab juht lauljaid ette valmistama. Iga löögiga peab juht juba ette määrama järgneva noodi kiiruse, tugevuse kui ka muusikalise iseloomu. Nii siis juht peab ette lööma. Saavad lauljad või mängijad alles löögiga koos teada juhi soovist, siis võib tekkida ebatasasusi. Lööb juht aga järele, ei saa korralikust ansamblist olla juttugi. Muidugi, kaks käsivart võivad hoolitseda ainult rütmilise korrapärasuse eest. Peenemate varjundite esilemanamiseks peavad käsirandmed ja sõrmed täie innuga aitama kaasa. Samuti peavad lauljad lugema juba juhi näoilme, mida ta tahab. Häaks toeks on ka sõnade väljarääkimine koos lauljaiga. Need on aga abinõud, mida vaevalt teoreetiliselt õpetada võimalik, mida aitavad saavutada ainult hoolas püüd ja tähelepanelikkus. Selleks peab juht harjutama. Otstarbekas on peegli ees kontrollida oma liigutusi ning küsida endalt, kuidas lauljad selle või teise žesti puhul toimuksid. Samuti on häaks harjutusvahendeiks grammofon ja raadio.

Tähtsamaks nõudeks juhatamisel on õige tempo tabamine, mida võimaldab ainult sisemine muusikaline tunne. Mõistab juht muusikateost, on ta selle ettekande ja fraseerimise kohta jõudnud täielisele selgusele, siis oskab ta leida ka õige tempo ja teab, kuidas seda juhatada.

Sellepärast: püütagu süveneda teose vaimusse, kaalutagu teda, jõutagu ettekande kohta selgusele kui meloodilisest nii rütmilisest küljest. Ärgu jäetagu tähele panemata ühtki märki; enam veel: kus need on ehamäärased, leitagu ise ja täiendatagu, muidugi kooskõlas teose stiiliga. Ainult sel teel on võimalik õige tempo ning esiletõstmist vajavate kohtade leidmine ja nende ulatuse õietimääramine.

Uus leiutus — „pedafoon“

Idee, konstrueerida selline abinõu, mis võimaldaks mängida jalgade abil klaveril lihtsat saadet, tekkis mul puht vajaduse sunnil. Nimelt puudus mul tutvuskonnas isik, kes oleks osand mängida klaverit niigipalju, et oleks saand saata lihtsamaid tantsupalu, mida ise mängisin viiulil. Pärast asjatuid katseid, õpetada oma sõpradele tabada vajalisi akkorde, taipasin, et vaja on teha selline riistapuu, mille ühe klahvi vajutamine annaks klaveril akkordi. Need klahvid võin siis asetada madalale, põrandale, nii et saan

neil mängida jalgadega ise. Umbes nädalase töö järel oli mul säärane riistapuu valmis. Oli õige primitiivne, omades 12 passi-klahvi (oktaavides) ja vastavalt samapalju duur-akkorde. Vajaduse järele oli võimalik akkorde ümber saada molli. Suureks puuduseks osutus see, et seda viimast toimingut ei saand viia läbi otsekohe.

Nii siis otsustasin (pärast 3-aastast vaheaega) konstrueerida uus, märksa viimistletum säädeldis („pedafoon“). Selle ehitamine kestis kolme kuu ümber. Sel on nüüd 24 passi (oktaavides) ja samapalju akkorde, mida võib mängu ajal muuta kas duur-, moll- ja suurendatud kolmkõluku või dominant- ja vähendatud septakkordeks. Pääle selle on nähtud ette veel mõned võimalused. Muu-seas saab tarvitada klaveri parempoolset pedaali ja kätega mängimiseks on olemas eri-klaviatuur.

Kahe mänguriista käsitamine tegi esialgu raskusi, kuid harjusin siiski võrdlemisi ruttu. *L. Tuulik.*

LAULMISEÕPETUSEST KOOLIS*)

R. PÄTS

V õppeaasta

(Lõpp)

On õpilased omandanud kindluse noodilugemises *rippuvana põhitoonist*, siis on vaja õpilasi tutvustada selle lihtsa abinõuga, kuidas *võtmemärgistiku* järele leida duuri ja molli põhitoon (*do*). See abinõu on järgmine: kui on võtmemärgistikus ristid, siis asub *duuri põhitoon (do)* alati *viimases ristist üks aste ülalpool*, on aga võtmemärgistikus beed, siis näitab *eelviimane b* duuri põhitooni seisukoha. Muidugi on vaja selgitada, et mõnikord võib see seisukoht olla kaheksa astet, s. o. oktaav allpool, kuid see ei muuda asja. *Moll-helitõu põhitoon asub duurist kolmandal astmel allpool.* (V. joon. nr. 1.) Leiutades nii duur ja moll põhitooni (*do*) seisukohad, tuleb neid võrrelda laulu lõppnoodiga, mis kujutab endast enamikel juhtudel laulu põhitooni, — kummaga see ühtub, selles helitõus on laul: kui ülemisega, siis duuris, alumisega — mollis. Kui eelmisel õppeaastal selgitasime helitõugu vaid kuulmise järele, siis nüüd oleme sammu edasi astund: oskame helitõugu selgitada ka *võtmemärgistiku* järele. Pikemaid seletusi võtmemärgistiku kohta alul ei ole vaja anda.

Kuna helitõuge on vaid kaks — duur ja moll, mida on võimalik laulda madalamalt ja kõrgemalt ning ka noodijoonestikule vastavalt märkida, siis eeltähendatud lihtsa abinõuga selgitades käsitledava laulu kuuluvuse duuri või molli, samuti põhitooni (*do*) koha, ja olles ju varemalt põhjalikult läbi töötanud kõik astmevahekorrad kui duuris nii mollis ning teades, et kõigis duurides ja mollides on astmevahekorrad samad, võime juba suurema kindlusega tegeleda noodist laulmisel. (V. joon. nr. 2 ja 3, mille juurde märgitud ka helisuhete sümbolikaat — nimelt *silpidega*.)

Siiani oleme tegelend vaid suhtelise astmesümbolikaatiga ja saavutand tagajärgi selles mõttes, et õpilane harjus tonaalselt mõtlema, nii duuris kui mollis.

Nüüd oleks aeg siirduda *absoluutse* helikõrguse tähistamisele kui täpsemale. Seks otstarbeks tuleks üheskoos joonistada klaviatuur ja see tähtnimetustega (*c-d-e-f-g-a-h*) õppida selgeks. Klaviatuuri abil on lihtsaim piltlikult selgitada meie-aja muusikas esinevat pooletoonilist helidejärjestikku ja üldse teisi algelisi helidevahesid. Kui nüüd üheskoos mõnd laulu lauldakse ja selle põhitoon (*do*) on tähistatud nootides näit. teisele joonele, siis tekib küsimus, kus see heli klaveril seisab? Muidugi ei teata seda ja avaldatakse mitmekesi-seid erinevaid arvamusi. Siin saamegi teadlikult selle juurde, et igal üksikul helil on oma kindel kõrgus, mis ka tähistatakse noodijoonestikule teatud kindlale kohale, ja et sarnaselt tähistatud nootidel on samased nimed nagu klaveri sõrmistelgi. Nimed *c-d-e-f-g-a-h* ongi heli täpse kõrguse tähistamiseks ja teades nende kindlat kohta noodijoonestikul võimegi leida klaveril (või harmooniumil) heli täpse kõrguse. Heli kindla kõrguse leiame ikka vaid pillilt. Kõik pillid *häälestatakse* heliraua abil, mis kõikjal annavad sama heli, nim. *a*. Nüüd on muidugi vaja täpselt tutvuda noodivõtmega, s. o. *g-võtmega*, mis näitab noodi *g* seisukoha noodijoonestiku teisel joonel, ja selle järele leiame kõigi teiste kohad. On need selgeks õpitud, siis võime juba noodi järele täpselt kindlaks teha, *millisesse* duuri või molli kuulub õpitav laul ja isegi klaveril laulu põhitooni kindla kõrguse üles otsida! Nii on *tähtnimetused* heli *kindla kõrguse* tähistamiseks. Varemõpitud *silpnimetusi* aga tarvitame edasi ja nimelt

*) Näitetundide konspektid õppeaastate järjekorras hakkavad ilmuma järgmisest „Muusikalehe“ numbrist alates. Toimetus.

laulmisel—helisuhete mõistmiseks. (V. joon. nr. 2 ja 3.) Pääle sarnaste selgituste ei tee mingit raskust helistike mõistmine: pääle vastavaid harjutusi helistike tehniliseks tuletuseks, mille aluseks on võetud C-duuri ja a-molli põhitoonid, on õpilane täiesti teadlik selles, et kõik teised helistikud kujutavad enesest vaid alghelistiku (C-duuri ja a-molli) transponeeringuid. Noodistlaulmiseks on vaid tähtis teada, kas kuulub laul duuri või molli — seejärel ka vastavate varem läbitootatud helisuhetega laulda. Võtmemärgistik ei tee mingeid raskusi: see vaid näitab põhitooni (do) seisukoha ja laulu kuuluvuse duuri või molli. Põhitooni täpse kõrguse leiame pillilt — ja laul võib alata!

Helid, mis kuuluvad helistikku, on n.-n. põhiastmed. Need moodustavad järk-järgult korraldatult heliastmikke. Helisid, mis ei kuulu heliastmikku, seega helistikku, nimetatakse kromaatilisel muudetud helideks. Seejuures kõrgendatud põhiastmete algnimetusega ühineb silp *-is* (näit. c-is, f-is, g-is jne.) ja madaldatud põhiastmetega silp *-es* (näit. d-es, g-es, e-es jne.).

Nii siin leiavad teadlikku käsitlust mitmesugused laulud kõigis võimalikes helistikes. Igasuguste heliastmike tuletamine duur- ja moll-vormeli järele aga süvendab sellest arusaamist.

Kui veel tempo üle ja ka dünaamilisest märgendeist mõningaid enam-vähem konkreetsemaid seletusi on antud, siis on õpilasel juba soliidne ballast teadmisi, mida ta kasulikult saab tarvitada.

41. Kõs duuri.
ni ni sel sol do sol do do do do ni. s.a.s. — helisuhete vahetamine

42. cis-moll.
tu du, tu du tu vi, tu nu vä vä luld, ma ga, ma ga, ma ni, e. ma val val sind

43. Kõs e-vi-te
kõs e-vi-te kõs e-vi-te, kõs e-vi-te kõs e-vi-te, kõs e-vi-te kõs e-vi-te

VI õppeaasta

Siiani on õpilane omandand kõik hädavajalised teadmised. Nüüd on paras aeg likvideerida ka see kõige viimane: nimelt võiks siin selgitada, et kaasaegses muusikas on tarvitavad ka silpnimed heli absoluutse kõrguse märkimiseks. Nüüd, kus õpilane on teadlik selles, et kõik helistikud on samased — vahe vaid kõrguses — harjub ta raskusteta ka selle olukorraga, ja nii olemegi peagi välja jõudnud oma eesmärgini.

Jääb üle tungida vaid veel mõningaisse üksikasjusse, nagu modulatsioon, laulu vorm jne.

Vormi küsimuste selgitamiseks pannakse tähele rõhupiirkonda (lihttakt) ja rõhupiirkondi (lihttakt). Rõhupiirkonnad rühmituvad suuremaiks üksusiks, mis laulu kuuldes on selgesti eraldatavad — neid nimetatakse fraasideks. Fraasile vastab luules värss. Värsse üheskoos nimetatakse salmiks. Siis fraasid üheskoos moodustavad lihtlaulu, jne.

Üldiselt aga 6. õppeaastal pääsajaliselt end kinnitatakse varem omandatud teadmistes ja oskustes, kasutades neid nüüd täie teadvusega noodist laulmisel. Omades nüüd noodistlaulmiseks juba teatud tehnikat, avaneb võimalus suuremal määral laulurepertoari läbi töötada. Seejuures pole huvituseta peatuda lühidalt ka lauluheliloojate juures, midugi üldiseimas, vestevormis. Nii oleme oma kasvandikele andnud mis vajaline ja õpilane koolist ellu astudes on varustatud oskuste ja teadmistega, mille abil ta vastavate kalduvuste olemisel muusikalisest harrastusist võib tunda suurimat rõõmu!

PASUNAKOORIDE SEKTSIOONI ASUTAMISEST JA LÄHEMAST TÖÖKAVAST

Kes meie muusikaelu avaldusi on jälgind — eriti maal, — neil pole jäänd tähelepanematuks meie puhkpillimuusika madal tase. Sellest on ajakirjanduses võtnud sõna meie nimekamad muusikategelased, selle üle on tõstnud häält meie pasunakoorigi. Eesti Lauljate Liit on võtnud kuulda neid häáli, mis nõuavad, et puhkpillimuusika jälle võiks esineda meie rahvuslikul pidupäeval — laulupeol — niisama väärikalt, kui ta esines varemail ajal. Et puudusist, mis valitsemas kohtadel, saada tõetruu ülevaade, E.L.L. kutsus kokku pasunakoori juhid üle maa konverentsile, mis leidis aset Tallinnas 29. novembril s. a. Asjalikul koosolekul arutati läbi kõik raskused, mis takistasid pasunakoorige edenemist, ning moodustati E.L.L. juurde pasunakoorige sektsioon ühes koolinoorsoo osakonnaga. Pasunakoorige sektsiooni juhatus, kuhu kuuluvad hrad J. Vaks (esimees), V. Jakobson (abiesimees), F. Tammar (kirjatoimetaja), J. Kask (Pärnust) ja A. Veske (Rakverest — kaks viimast ametita liikmed) ning E.L.L. juhatusese esindaja, olles teadlik neist puudusist ning raskusist, tahab tõsiselt asuda nende kõrvaldamisele.

Sektsiooni juhatus selleks otsustas esijärjekorras hakata kirjastama populaarsemate eesti laulude säädeid, kuna nende järgi nõudmine kõige suurem, eriti mitmesuguste pidustuste puhul. Laulud säetakse puhkpilliorkestrile nii, et neid saaks mängida 8—20-mehelise koosseisuga. Sektsiooni juhatus otsustas paluda E.L.L. juhatuset, et valitavaist lauludest osa antakse trükki niipea, kui need sektsiooni poolt on korraldatud trükivalmis, igatahes enne jõulupühi. Konverentsi otsuse kohaselt sektsiooni juhatus palus E.L.L. juhatuset muretseda kultuurkapitali poolt ostmiseks valitud palad lähivaatamiseks ja kaalumiseks, millised neist on sobivad üldlaulupeo kavva võtmiseks ja kirjastamiseks esijärjekorras. Põhimõtteliselt üldlaulupeo kavva võetud palad peavad olema tehniliselt raskuselt mängitavad keskmiste võimete orkestril üksikult, raskemate kavva võtmiseks tuleks loobuda põhjusel, et: a) puuduvad kaitsevæ-orkestrid, kes raskemate palade ettekannet aitaksid rahuldavalt läbi viia, ja b) raskemate palade kirjastamine ei aitaks sugugi vähendada meie orkestrite repertuaari puudust.

Et ühtlustada meil olevate pasunakoorige koosseise, sektsiooni juhatus koostas pikemate kaalutluste järele järgmise koosseisude tabeli:

I. 9 mängijat:

- 2 kornetit I-B
- 1 kornet II-B
- 1 bariton (või tenorsarv)
- 2 alti Es (I ja II)
- 2 trombooni B (I ja II); nende puudumisel II ja III tenorsarv
- 1 pass-tuuba B (või Es)

II. 14 mängijat (lisaks 9-le mängijale):

- 1 flööt C (või klarnet Es)
- 2 klarnetit B (I ja II)
- 1 tenorsarv I-B
- 1 pass-tuuba Es

III. 16 mängijat (lisaks 14-le mängijale):

- 1 trompet Es (või B)
- 1 alt III-Es

IV. 20 mängijat (lisaks 16-le mängijale):

- 1 klarnet III-B
- 1 trompet Es (või B)
- 1 alt IV-Es
- 1 tromboon III-B

V. 22 mängijat (lisaks 20-le mängijale):

- 1 flööt II-C
- 1 klarnet Es

Igas koosseisus pääle nimetatud pillide veel 1 suur ja 1 väike trumm. Sektsiooni juhatus soovitab orkestrite asutamisel ja olevate orkestrite uute pillidega täiendamisel käia ülalmärgitud tabeli järele.

Et alatud töö võiks saada tulemusrikas, sektsiooni juhatus näeks meeleldi, et kõik puhkpillide-orkestrid tihedasti koonduksid Eesti Lauljate Liidu Pasunakooride Sektsiooni, et ühisel jõul ja tahtel pääseda praegusest ebaloomulikust olukorrast ja asuda väärikale kohale organiseeritud lauljaskonna kõrval.

V. Jakobson,
Pasunakooride Sektsiooni abiesimees.

1931. A. KOORILAULULOOMINGU AU- HINDAMINE

1927. a. surnud helilooja ja Lauljate Liidu esimehe Konstantin Tärnu mälestuse jäädvustamiseks asutas Eesti Lauljate Liit Lauljate Liidu juurde *Tärnu-nimelise auhinna-kapitali*, mille protsentidest igal aastal määratakse auhind aasta jooksul valmivad parima eestikeelse tekstiga koorilaulu eest eesti rahvusest autorile.

Tärnu' auhinna-kapitali protsentidest on 1931. a. parima koorilaulu auhinnaks määratud 100 kr.

Tärnu-nimelise auhinna saamiseks heliloojad esitavad oma koorilaulud (sega-, mees- või naiskoori), mis neil 1931. aasta jooksul on valmivad, kapitali valitsusele 1932. aasta 5. jaanuariks, aadressil: Tallinn, Lai 12, Lauljate Liidu büroo.

Kapitali valitsusele esitavad laulud võivad olla kas käsikirjas, trükitud või paljundatud mõnel muul teel. Autori nimi neile võib jääda ka märkimata. Viimasel juhul autori nimi peab olema lisatud käsikirjale kinnises ümbrikus, mis alles pääle auhinna määramist avatakse sellekohase hindamiskomisjoni poolt.

1931. a. jooksul esmakordselt trükist ilmund ja riigiraamatukogule trükikodade poolt saadetud laulud, mis hindamisele jäänd saatmata, võtab hindamiskomisjon läbivaatamisele ja hindamisele oma algatusel. Hindamiskomisjoni moodustab kapitali valitsus tuntud eesti helikunstnike ja muusikategelaste keskest (kelle endi helitööd hindamisele ei tule). Tähenadatud hindamiskomisjon asub kapitali valitsusele esitatud laulude läbivaatamisele 1932. aasta 7. jaanuaril.

Hindamiskomisjon esitavad laulude keskest valib välja esialgu kümme parimat laulu, mis tehakse avalikult teatavaks „Muusikalehes“ või ajalehis. Varjunimega varustatud autori-ümbrikud jäävad seks puhuks avamata.

Väljavalitud kümme laulu antakse ühele või mitmele Tallinna paremale koorile õppimiseks ning võimaluse korral ettekandmiseks Lauljate Liidu poolt selleks korraldatud kontserdil, mil peab viibima ka hindamiskomisjon.

Hiljemini ühe nädala jooksul pärast kontserti astub hindamiskomisjon kokku ning kümne paremaks tunnistatud koorilaulu keskest valib välja parima, mis premeeritakse Tärnu-nimelise koorilaulu auhinnaga.

Premeeritud laulu autoril ja selle laulu kirjastajal on õigus laulule edespidise trükkimise korral lisada märkus, et laul on omandand Tärnu-nimelise koorilaulu auhinna.

Tärnu' auhind antakse premeeritud laulu autorile välja kapitali valitsuse poolt kuu aja jooksul pääle auhindamise otsuse avaldamist.

Kuu aja jooksul pärast hindamiskomisjoni lõppotsuse avaldamist võib Lauljate Liidu juhatus neid laule, mis kapitali valitsusele saadetakse, autori nime märkimata, lasta läbi vaadata eriti selleks moodustatavast helikunstnikest koosnevast komisjonist. Viimane valib tähenadatud lauludest välja paremad ja väljavalitud laulude autori-ümbrikke avades astub autoreiga läbirääkimisse nende laulude trükkimis- ja kasutamisevõimaluste üle kokkuleppimiseks. Ülejääänd, autori nimeta hindamisele esitatud laulud ühes nende juurde kuuluvate autori-ümbrikkega hävitatakse, kui neid kahe kuu jooksul pärast hindamise lõppotsuse teatamist autoritest ei ole viidud ära.

Tärnu-nim. kapitali valitsus.

VARIAZIONI SENZA TEMA

RAHVA SUUST

MIINA HERMANN „Meestelaulu“
meisterdas meestele mehise.
Laul viis meeled meeste päästa,
pulma mõtted poiste päästa —
kosja mõtted kosilastelt.
Mitna nii jäigi meheta.

NEUMAN noobel noorimeesi,
diplomaati tunamul'ne,
bassilaulja baritonis,
nootisi niisama noolib,
häälepaelu opereerib,
meeskooris muusitseerib,
poodiumil poositseerib.

TAMM'e tüseda tüvine,
pillimeesi-börsemaakler,
kogus kroone, rabas raha,
siit-säält sente ta seiras.
Eks siis ta elamu ehitas,
pilvelõhkuja püstitas.
Küll on pulma, küll on saaja,
küll on kons'vatooril maja!
Proovisaale prohmustelle,
õppesaale õpe'jaile,
noodisaale nooremale;
lisaks veel niisamasaale,
pizzicato peiduurkaid,
cantileeni kambrikesi,
bel canto pelgupaike;
tüblisti tetoneerimis tubegi,
kakofooni kartsereidki.
Suured nüüd elamud omalgi,
endistest sutike suuremadki!

REEDER rekordimees raske,
Georgi kavaleeri kange,
maailmmeister mitmekordne,
moosekanti Muskust saadik,
truburnees truualama,
kindraliks kõva kandidaat.
Juhatamist julgelt algab,
pausetelle pääle passib,
tabab taktiigi teinekord —
lõpus aga juba lödiseb!
Nii ta juhatus jumalik,
ja ettekanne eluline:
marssigi muidu ei mängi,
kui partiluuuri peensusetega.

(Järgneb.)

KODUMAA

Arvustusi

TALLINN. Ooperirepertuaaris figureerisid pääle „André Chénier“ ka möödud aasta viimased lavastused — „Juuditar“ ja „Faust“ — seekord külalisega. Gastroleeris endine Maria-teatri tenor *E. Vitting*. Vittingu hääles on metalset kõla, aga ta isikus puudub näitleja omadusi. Nii ta ei osand kasutada isegi neid häid dramaalisi võimalusi, mida pakkus näit. sarnane osa kui Eleazar „Juuditaris“. Meelestuvad möödud aasta etendused, kus Eleazari esitas *K. Ots*, ja pean siin nentima, et see jättis kaugelt soodsama mulje. Märkigem kas või seda populaarset aariat eelviimases pildis — *K. Ots* oli suutnud sisse elada oma osasse ja ta mängis-laulis seda haaravalt. Aga *E. Vitting* liikus laval võõrana, sooritades oma osa mitte kunstnikuna-näitlejana, vaid korraliku kroonu-lauljana. Ooperinäitlejalt me nõuame siiski rohkem. Kuna *E. Vitting* on varemgi siin gastroleerind ja ta lavalised võimed meie ooperipublikule vist juba tuttav, siis publikut oli väheldaselt, eriti „Juuditari“ etendusel. Raheli osas esines seekord *Helmi Einer*, kelle vokaaltehnilised võimed on tunnustusväärsemad. Aga temagi ei suutnud küllalt veenvalt edasi anda oma osa sügavdramaatilisi elamusi. „Faustis“ Mefistona nägime üle mitme aja jälle *B. Hansen'it*, kes pakkus vastuvõtavat.

„Estonia“ I sümfoonia-kontserdi eeskava oli pühendatud vaid Beethoven'ile — tollele suursugusele helide-titaanile, kelle käes spetsiaal-muusikalised vahendid esmakordselt osutusi võimalisiks kujutama kõrgemaid ideid. Küll kuulsime siin jälle noid igituttavaid sümfoonilise muusika alusvarra kuuluvaid teoseid, nii — „Leonore“ avamängu, sümfooniat c-moll ja viiulikontserti D-duur, kuid ikka nad suutsid avaldada sügavamalt mõju kui mõtte nii sisu sügavuselt.

Ja siin nägime veel kord, et sarnased teosed pakuvad siiski lõpmatult uusi võimalusi tõlgitsemiseks. Nii kõnesolevat kontserti juhatav tuntud saksa dirigent *Paul Scheinpflug* (Dresden) näitas, et kuigi on ajajooksul välja kujunenud teatud traditsioone klassikute tõlgitsemiseks, ometi individuaalsed erinevused on ammutamatud, ja see ongi, millega eritleme suuri kunstnikke, kel on meile midagi ütelda, kes tõesti suudavad meile midagi pakkuda oma vaimsest minast. Kui näiteks sümfoonia tõlgitsemisel *P. Scheinpflug* võttis endale mõningaid vabadusi, kaldudes kõrvale väljakujunenud üldtrafaretist, siis see vaid tõestas dirigendi vaimuvärskust, mis võimaldas tal leida teose sisus jälle uut, seniavastamatut. Ja tööpoolest, ei mingid tõlgitusvõimalused pole laialdasemad, kui just instrumentaalmuusika omad. *P. Scheinpflug* esitas end tähelepanuväärse kunstnikuna, kelle asjatundlik tõlgitus oli igati läbi mõeldud ja läbi tuntud. Beethoven'i partituuride tundmine peensusteni ilmnas ta pääst juhata-mises ning see võimaldas tal täielikult anduda teose sisule. Me kuulsime ülalmainitud teoseid omapärasel, huvitava l ettekanal. Solistina oli kaastegev viiulikunstnik *Diez Weismann*, kes Beethoven'i viiulikontserti mängis stiilselt, aga ta toonis puudus soojust. Publikut oli kontserdil rohkesti ja et sümf.-kontsertidest osavõtt viimasel ajal näitab tõusu, siis võib järeldada, et huvit hääle sümfoonilisele muusikale on kasvamas. Arvestagu korraldajad seda! Pääle-selle oleks soovitav, et sarnased kontserdid kui oma- nii välisdirigentide juhatusel toimuksid ettekavatsetud kindla plaani järele, mis võimaldaks ka uudisteoseid. Ka nende järele tohiks meil olla nõudmist.

Millest aga kontsertbüroo peaks loobuma — on sarnaste väliskunstnike

kontsertide korraldamine, mis kunstiliselt meile midagi ei paku. Siia kuulub nüüdisajal ka kuulsa vene laulja *L. Sobinovi* kontsert. Ometi alles möödunud kevadel võisime veenduda, et lugupeetud laulsenioril on tõesti aeg möödas — ära helisend on ta hää! Milleks teda hellitada võltsi poolehoiuga?! Parem katsugem jõudu koondada, et siia tuua oma võimete tipul olevaid kunstnikke, kellelt võiksime midagi õppida.

Selles mõttes väärrib tunnustust çehhi viuldaja *Vaša Prihoda*' ssiakutsumine. Siin kuulsime tõesti kunstnikku, kes viuldajale vist jääb püsima ideaalkujuna. *Vaša Prihoda*' kunst on täiusliku tehnika ja tunde-ehtsa ettekande õnnelikem ühendus. Võiks öelda — see, mis kuulsime ta kontserdel, oli absoluutne muusika, mis tundsi — elu ise oma kirevaimas mitmekesisuses. Ta kahe kontserdi suksa eeskava pakkus sarnaseid teoseid kui Paganini' ja Čaikovski' kontserdid, samuti Brahms'i ja Franck'i sonaadid, millega ta sisendas meile sügavamaid elamusi, siis Corelli' „La folia“, mis jättis unustamata meeleolusid, ning lõppeks mitmeid puhtvirtuoosliku ilmendiga palasid (Sarasate' „Garmen-fantaasia“, R. Strauss'i ja Provažnik'u „Valsid“, Schubert'i „Rosamunde“ j. m.), mis sädelesid peenimast elegantisist. Neis kõigis avaldas ta harukordseid võimeid. Publik oli suurimas vaimustuses. V. Prihoda on kunstnik, keda meeleldi sooviksime peagi jälle kuulda.

Ka vokalistidest tutvusime tüseda kunstnikuga. Selleks osutus soome bariton *Oiva Soini*, kelle kontsert oli käesoleva hooaja parimaid vokaalkontserte. Oiva Soini'l on kõik kontsertlaulja hääd omadused: hästikoolitatud hää, tugev muusikiline intellekt ja peen maitse. Ta mitmekesisest eeskavast, mis leidis kunstiküpsel soorituse, mõjusid eriti meeleolukalt H. Wolff'i „Wer sein holdes Lieb verloren“ ja F. Liszt'i „Die drei Zigeuner“. Ometi huvitasid meid kõige rohkem soome komponistide teosed. Siin *Lauri Ikose* omapäraseid impressioonid „Koski ja kellokukka“, samuti „Kangastus“ olid Oiva Soini' ettekandel tähelepanuväärivaks kunstivõtteiks, ning Erkki *Melartin*'i huvitavad soome rahvalaulude ümbertöötused andsid tunnistust, et Soini selgi

alal on meister. Kontsert lõppes mõjuvalt sooritatud dramaatilise aariaga Verdi' operist „Don Carlos“, mille järele kunstnik andis hulk lisapalu soome rahvalaulest ning E. Melartin'i ja S. Palmgren'i tooteist. Kahjuks oli kontserdil rahvast vähe. Ent kuna Oiva Soini oma huvitava kontserdiga end meie muusikaharrastajale tutvustas tähelepanuväärse laulukunstnikuna, siis loodame, et vähemasti tulevikus ta kindlustab endale selle kontserdiga laiema publiku osavõtu.

Röömustavalt elavat osavõttu ja poolehoidu leidis meie oma lauljapaari A. Arder'i ja Marta Runge' kontsert. A. Arder, kellega „Estoonia“ teater eelolevaks hooajaks ei uuendand lepingut, näitas konservatooriumi töö kõrval siiski nii palju ülejäävat energiat, et seda tuli realiseerida iseseisva kontserdina, päalegi suuremjaolt täitsa vastse repertuaariga. Päale J. Aavik'u, A. Kapi, A. Lemba' ja M. Saar'e oli eeskava esimeses jaos, mis pühendatud päämiselt kodumaa heliloojale, ka nooremate teoseid (E. Kapp, D. Orgussaar, R. Päts ja T. Vettik). Neis ta igale oskas lisada midagi isikupäraselt ja kindlustas nii endale rohket edu. Ta ettekande tähelepanuväärseimate saavutistena tuleks märkida A. Kapi groteski „Sõitis kosja ölekubu“ ja T. Vettik'u humoristlikku, mänglevat „Tuut, tuut“, mis võitis publiku poolehoidu, aga ei või jätta mainimata ka meeleolukaid E. Kapi „Kutsumist“ ja Toivo Kuula' „Tule, armsam“, kus avaldus ta tundeküllus vahest liigselti määralt. A. Arder on innustund laulja, ent siin just ähvardabki teda hädaoht: jõulisemais avaldusis ta taltsutamatu temperamendi tõttu tekib forsseerimine ning see juba mõjub segavalt. Sageli me seda andestame Arder'ile — ta kuidagi imponeerib oma isikuga, eriti aga oma lauluinnuga — ent kui tahame säada loomulikke kunstilisi nõudeid, siis ei saa jätta märkimata, et see on pahe, millest tuleks vabaneda. Tänu oma tugevale hääleorganile on Arder siiani sarnasele ülipingutusele kuidagi vastu pannud. Aga ta enda huvides oleks siin end taltsutada. Eeskava teine osa, kus domineerisid jõulisemad teosed — Glinka' aaria oop. „Ruslan ja Ludmilla“ ja rida Mussorgski' huvitavaid romansse — kaotas tublisti just liigse

tooniamandmise tõttu, mis arenes ikka enam ja enam ebaloomulikuks pingutuseks, jõudes kulminatsiooni lõppnumbris — Mussorgski' „Seminaris-tis“ ja „Polkovodetsis“.

Marta Runge repertuaar oli lüüri-line ja selles ta väljendas end soodsai-malt. Ta ilusa kõlaga häääl pääsis hästi mõjule J. Aavik'u populaarseks-saand romansis „Kõjuigatsus“ ja Schumann'i „Lootsililles“. Aga ekssi-tavalt mõjus ebaloomulik žestikulat-sioon, millega laulja päälegi liialdas. Lihtsus, otsekohesus — need on Schu-berth'i ja Schumann'i laulude ettekan-des esimesi nõudeid ja vastavaid omadusi näib olevat M. Runge'gi, pole siis tarvidust neid peita žestide taha. Üldiselt M. Runge' häääl on süm-paatne; see on kujunemisel ja tõsise töö juures võib anda häid tulemusi.

Meeldiva, huvitava kontserdi andis läti üliõpilassegakoor „*Dziեսmuvara*“ oma andeka dirižendi, helilooja A. Abele' juhatusel. Juba endisil aastail meil on olnud võimalus tutvuda naa-berrahva üliõpilaskoori tüseda tööga ja tunnustusväärse tasemega. See-kordne kontsert aiva süvendas lugupi-damist. A. Abele on temperamentne juhataja, seejuures tugeva muusika-lise intelligentsiga ja suggestiivse või-mega. Ta suudab oma lauljasperet innustada kõrgeimal määral. Ta ko-dumaa heliloojate J. Vihtols'i, A. ja J. Kalnins'i, E. Melngailis'e, J. Zalits'i, E. Daržins'i, J. Graubins'i ja A. Abele' huvitavaist kooriteoseist koosnev ees-kava, mis säädis koorile raskeid nõu-deid, leidis siin laitmatu väljenduse. J. Vihtols'i „Valguse loss“ oli lauljaile ilmsesti imbund verre — nii sai mõ-juva ettekande osaliseks. A. Kalnins'i laulus „Isamaale“ koor näitas oma häs-tikultiveeritud pianissimot, aga Dar-žins'i iidses „Muinsuses“ hämmasta-vat ürgjõudu. Raske, kuid huvitava ülesande sooritasid kontsertandid J. Kalnins'i omapärase „Peetri kuke“ ettekandega. Kontserdi lõpposa oli pühendatud läti rahvalauludele. Siin paelusid eriliselt omapärased humo-reskid — J. Kalnins'i „Kumba lindu“, A. Abele' „Kirjud kindad“, „Jõe taga“ ja lisapalana ettekantud „Leedu laul“. Rõõmustavalt üllatati meid ka kahe eesti laulu ettekandega eesti keeles: A. Kapi „Ääretasa täis mu süda“ ja M. Hermann'i „Kalev ja Linda“ lõpp-

koor said siin vaimustatud vastuvõtu osaliseks ning tulid kordamisele nagu hulk teisigi laule. Koorile ja ta juhile annetati loorberpärj ja lilli.

Riho Päts.

□

Prl. S. Tobias'e harfikonsterti hr. P. Pressnikoff'i (orel) ja hr. A. Sepa (flööt) kaastegevusel pühapäeval, 18. okt., Pühavaimu kirikus võib pi-dada päris kordalainuks. Harf on instrument, mis sobivaim vaid har-moonilise muusika mängimiseks. Kont-rapunktilised teosed jäävad kahvatuks juba selle riista kõlavärvi teemide lä-biviimise pärast (näit. Bach'i oreli-toccatas C-duur ja Händeli „Pas-sacaglias“). Ka ei saa siin tabada harfil seda õiget tempot, nagu oreil. Harf kuulub oma efektiliste võtetega ikka vaid orkestrisse.

Hää mulje jättis harfimängija Saint-Saëns'i „Fantaasias“ ja Bach'i „Bourrée's“ (gavott). Mozart'i kont-serdis C-duur ei olnud sobivat ansamb-lit: harf, orel ja flööt ei olnud koos-kõlastatud. Kahjuks see teos kaotas. Prl. S. Tobias käsitab oma instrumenti kindlalt ja muusikaliselt. Soovime talle südamest hääd edenemist.

Orel mängis seekord tagasihoidli-kult, ehkki ta kirikumuusikas on ku-ningannaks. Tore J. Pachelbel'i „Cia-conna“ (f-moll) oli hästi registreeri-tud ja sai mõjuva ettekande osaliseks. Vivaldi' C-duur-kontsert on liig lü-hike (vist I j.). Kontsert lõppes R. Tobias'e huvitava d-moll-fuugaga (kirjutatud umbes 1896./97. aastal).

A. Kapp.

□

Umbes aasta tagasi tulid Tartu poolt põnevad teated, et Petserist on leitud haruldase loodusliku häälega tenor Martin Taras. Tartu laulu-õpetaja Stahlberg võttis ta oma õpe-tada ja nüüd ta esines „Estonia“ kontsertsaalis Tallinna publikule. Muidugi Caruso ta veel ei ole, nagu nimetasid teda ajalehtede kõmutede-ated, aga temast võib saada silmapaiste-v laulja, kui ta omandab põhjaliku kooli ja muusikalise hariduse, mida ta aas-tase õpingu järel muidugi küllaldaselt veel pole võind omandada. Tema peh-met, mahlakat, spetsiifilise itaalia tämbriga lüürilist hääält võib juba nüüd nautida täie mõnuga. Häälel

on kandvust, jõudu ja painduvust — eriti kõrgemas registris, kuna madalamail nootidel puudub veel teatud kindlus ja elastika. Liig lühikese õpiaja tõttu ei või talt praegu nõuda veel küpset laulukunsti, kuid vaatamata sellele jättis ta esinemine õige hää, lootustandva mulje. Peaks töötama veel tublisti hingamisel ja üldse häälekooli kindlustamisel, et ta võiks seda täiesti vabalt rakendada muusikalise tõlgitsemise teenistusse. Kuigi nüüd ta ettekandes tundus veel teatavat ebaküpsust ja diletantismi — eriti eesti lauludes, kuna itaalia kava oli rohkem välja töötatud, näib hr. Taras'el olevat küllalt niipalju loomulikke muusikaalsust, et seda välja arendada küpse laulu kunstini, milleks soovime talle soodsat olukorda, püsivust, tahtet ja õnne.

Kontserdi kaastegelane prof. A. Lemba, kes esitas suurema osa programmist, sooritas oma huvitava ja raske kava (Vihtols, Wagner, Glasunov, Chopin j. t.) kunstilise küpsuse ja tehnilise bravuuriga ning vääriskäitlikult selle kiituse, mida publik talle ohtralt jagas. Mõlemal kontser-tandil oli suur edu.

Juhan Aavik.

□

Hooaja tulipunktiks olid „Estoonia“ 25. a. juubelpidustused, kus esmarkordselt esitati A. Lemba' äsjavalminud ooper „Armastus ja surm“, kuid selle kohta võeti sõna juba „Muusikalehe“ eelmises numbris, nii siin mainigem vaid samal puhul korraldatud pidulikku sümfoonia-kontserti. See pak-kus huvi oma uudse eeskavaga ning haaras teatud määral meie uema-aja heliloomingulisi saavutisigi. Pääle-selle oli kaastegelaseks koopteeritud meie silmapaistvamaid heliloojaid ja see lisas isegi teatud paraadlikkust tolele huvitavale kontserdile: olid rivistunud meister Kapiga esotas Aavik, Eller, Kull, Lemba, Nerep, Saar, Tubin, Vettik, Vörk j. t. Esma-kordselt siin debüteeris nooremaist heliloojaist E. Tubin, kes oma muusi-kalise hariduse on saanud Tartu muu-sikakoolis H. Elleri juures. Ka näi-tas ta end eeldustega dirižendina, juhatahes oma süüti eesti rahvaviisi-del. Ja viimasest nähtus, et E. Tubin omab kompositsiooni alal silmapaist-vaid võimeid, igatahes sarnaseid, mis

teevad au Tartu muusikakoolile ja ta kompositsiooni-klassi juhatajale H. Eller'ile. Selgesti siin ilmnes, et Eller oli suutnud oma õpilasele anda kiidu-väärse kompositsiooni- ja orkestrikä-sitluse tehnika, päälegi juba säärase, mis vastab ka tänapäeva nõudeile. Sellele lisaks veendusime, et E. Tubin

omab ka tunnustusväärset andi tee-mide arendamises ja, võiks öelda, isegi teatud virtuositeeti nende käsitlemises. Kui siin otsida mõningaid puudusi, siis võiks esmajoones vahest märkida, et üksikute pillirühmade kõlajõuga arvestamine ei olnud küllalt täpne. Ent see on tähtis säärase komplitseeritud konstruktsiooni juures, nagu seda näib eelistavat E. Tubin. Aga teisest küljest — väljaarendend kõlajõu tunne omandatakse praktikast ning tähelepanekute najal — nii seda E. Tubin'gi saavutab kindlasti ajajook-sul; igatahes tal tundub orkestri jaoks olevat närvi, ning võime rõõmustada, et meil just nooremaist on tekkinud orkestrimuusika komponist, kes pälvib tähelepanu. Eelpool mainitud puudus oli rohkem tundub süüdi kahes esimeses jaos — prelüüdis ja *basso ostinato*s. Muidu see viimane (ma nimetaksin seda pigem lihtsalt *ostinato*s, kuna siin korduv meloodia ei jää

püsima ainult passidesse, vaid kandub mujalegi) oma huvitava arhailise tantsmotiiviga imponeeris hästi, iseäranis alul, kus napimate abinõudega oli saavutatud paremat efekti kui läbitöötuses, milles palju kontrapunktilist tarkust pidi jääma kasutuks. Muidugi hästiviimistletud ettekanne, mida oleks kahtlemata võimaldand vajaliselt suurem arv orkestriproove, võinuks lubada siin suuremat teemide reljeefsust üldises komplitseeritud koes, ent meil on ikka proovide andmisega liialt kitsilt talitatud, eriti aga oma meestele, — nii siingi. Süüdi kolmas jagu — intermezzo — oli kompositsioonilt märksa ümaram ja läbi- paistvam ning sisaldas rohkesti meeleolu. Ka sõjakas finaali oli mõjukas. E. Tubin on oma teoses kasutand päämiselt eesti rahvamotiive ja nii selle nimetandki „süüdi eesti motiividel“. Selles süüdis aga, mis oma üldiselt, eriti siiski tehniliselt käsitlusest oli vägagi huvitav, ei kerkind esile ometi nii mõjurikkalt kui oleks tahtnud see moment, mis oleks öelnud, et kuuldav on tõesti midagi ehtsat eestipärast, ja mille vahest ka tingiks eesti motiivistiku kasutamine. Ent see tuleb jälle ajajooksul põhjalikumana süvenemisega meie rahvaviisi iseäraldusisse ja E. Tubin'alt võime seda vist ka loota. Selleks tal on eeldusi.

Heino Eller'i „Sümfooniline burlesk“ sisaldas huvitavaid mõtteid meisterlikus, moodsamaile nõudeile vastavas käsitluses, värvikas, efektses orkestratsioonis ja eluliselt pulseruvas rütmis. Ning H. Eller'i edu oli täieliselt teenitud.

A. Kapp ei esita küll niivõrd viimistletud käsitlust kui näit. H. Eller, kuid ta mõjub hästi oma sisuka, loogilise muusikalise mõtlemisviisiga ja teatud mahlakusega. Nii ta „Süit eesti viisidest nr. 2“, mis oli esiettekandel, ei pakkund väljendusvormilt midagi uut, kuid sisult oli see meelikõitevi. Esimene jagu — sostenuto — oma meeleolukusega ja lihtsusega oli kaunis, teine jagu — teem ja 3 variatsiooni — mitmekesine: duur-helitõu teemi käsitlus läbi viidud ka mollis, 1. variatsioon elavarütmiline, scherzandotaoline, 2. — huvitava kanoonilise läbitöötusega ja 3. — kontrastiks järgnevale finaalile eleegiline, omapärase ostinatotaolise käsitlusega keelpillide partiis, ning kolmas jagu — finaali —

see kujutas tantsviisidele ja rütmidele ehitatud huvitavat läbitöötust, milles oli suurt tõusu ja laiust, aga, muide, ka mõningat slaavilist koloorti. A. Kapp oma muusikas ei ole otsija, ta eelistab pigem seista samal kohal, kus on kindel pind jalge all, ja sääl ta võib ütelda siiski midagi tusedat.

J. Aavik'u „Kolm rahvaviisi orkest-rile“ olid lihtsus ise. Siin autor ei olnud endale säädnud mingeid kauge-maleulatuvaid nõudeid. Aga ta on teind kolm kaunist lüürilist pala: a) „Istuta, poeg, isa iluks“, b) „Häl-lilaul“ ja c) „Muru Antsu ainus ingel“. Küll on neis mõndagi šablooni-list, palju tagasihoidlikkust, harmo-nisatsioonis paiguti midagi griegilist, ent kuna need ei pretendeeri nõudli-kumale kohale, siis sarnaseina nenti-gemgi nende olemasolu.

A. Lemba oma klaverikontserdi nr. 2, mis möödund hooajal autorilt leidis esmakordse esituse, kandis ette jälle suure hoo ja bravuuriga ja tal oli sellega rohket edu.

Helmi *Einer* esines Mart *Saar'e* soololauludega. Kuulsime: a) „Ta tuli“, b) „Meie eit tuleb homme teile“, c) „Unelaul“, d) „Kui ma laulan“. Sellest huvitavast valikust õnnestus lauljal parimini hästiarendatud „Unelaul“, milles oli dünaamilist voolavust ja meeleolu; ka meloodiline „Ta tuli“ ja groteskne „Meie eit“ sobisid, ent lõppnumber „Kui ma laulan“ ei osutund lauljale küllalt soodsaks ette-kande mõttes: jäi puudu hoogu ja laia voolavust.

Prof. A. Topman'i haigestumise tõttu sooritasid eeskava ta õpilased. Op. *Sooberg* mängis P. Süda' fuuga tähelepanuväärse muusikaalsega ja osava, värvika orkestratsiooniga, saavutades oma ettekandega sügavat mõju, ning õp. *Hüüb* kandis ette R. Tobias'e võimsa „Fuga d-moll“ julgesti, kindlasti. Aga kuidagi pääliskaudseks ta jäi.

Omaette osa moodustasid *EMO* segakoori ettekanded autorite juhatusel. Esinesid prof. J. Aavik, A. Kasemets, R. Kull, V. Nerep, T. Vettik ja E. Vörk — igaüks ühe lauluga. Kõigele kirevusele vaatamata juubeli-kontsert tundus liig venitatuna.

November sügishooajal on selleks kuuks, milleks tavalisti valmivad koo-

ritööd. Nii nüüdki — kuulsime jälle terve rea koorikontserte.

„Raudami“ segakoor K. Leinus'e energilisel eestvõttel on paisund paari aasta jooksul vist arvukaimaks Tallinna segakooridest ning järjekindla, püsiva töö tagajärjel tõusnud kontserteerivate kooride hulka teguvõimsaks liikmeks. Oigupoolest puht à-capella-koorile, kes tahab taotella kõrgemaid kunstilisi eesmärke, ei olegi kasuks nii suur kooriliikmete arv, aga siin on tegemist raudteelaste kultuurharidusühinguga, mille ümber koondund ka lauluharrastajaid, — ja siis võib aiva rõõmustada, et neid on leidnud nii arvukalt — see vahest annab edaspidiseks, koori kunstilise tegevuse intensiivistumisega, rohkem kultiveeritud valikut. Kõige oma arvukuse juures on „Raudami“ koori häälematerjal siiski võrdlemisi väljapaistev, eriti kõlarikaste altide ja sopraanide arvel. Sarnasest koorimaterjalist, nagu on kasutada K. Leinus'el, tohiks loota hoolika töö tagajärjel parimat. Et „Raudami“ kooritöö edukas on olnud, seda tõendas nüüdne kontsert, mis võrreldes kevadisega oli parem. Üldiselt koori kõlapind võidaks kindlasti veelgi, kui kooris saavutatakse loomupärasem tooniandmine: nüüd see oli lamedavõitu ning mõjus ajuti vahest liig siirup-magasalt. Ka meeshäälte, eriti tenorite, tooniandmine ei toimu alati küllaldase ladususega. Need on puudused, mis nõuaksid esialgu koorijuhilt suurimat tähelepanu. Ei puudu ka fraseerimisel mõningaid narmendusi, millest samuti tuleks hoiduda. Kontserteeskava, mis oli koostatud mitmekesiselt (T. Vettik, M. Saar, M. Lüdig, K. Türrpu, A. Vedro, A. Lemba, H. Klemetti, T. Kuula, V. Mikkola j.t.), sisaldas ka mõningaid võrdlemisi raskeid kooritöoteid, nagu M. Saar'e sillerdav „Lõõri, lõoke“ ja T. Kuula'sügavamõtteline, sisukas „Säläl on ammu ju öitsend õunapuud“. Esimeses, mida siin esmakordselt kuulsime, koor saavutas tähelepanuväärse kerguse, ent teises, kuigi selle kallal oli ilmsesti tehtud tublit tööd, jäid avastamata tolle imekauni helilise luule sügavused. Siiski tuleb täielikult tunnustada koori ja ta juhataja hääd püüdu oma jõudu proovida ka säärase raskemate tööde kallal, — need viivad edasi koori kui tehnilisilt võimeilt nii muusikaliselt maitseilt. Hästi õnnes-

tusid kooril meeleolukad laulud — L. Strahle' „Metsajutt“ ja V. Mikkola' „Üksi“, eriti aga kergesisulisel — R. Hoppe' „Laululind“, leedu rahvataants „Suktinis“ ja slovakkia „Tantsulaul“. Neis K. Leinus n.-ö. ujus oma vetes ja pidi lõpuks andma rea lisapalu. Kontserdil oli kaastegev viiulikunstnik A. Pappmehl, kes sooritas meeleolukalt T. Kuula' „Berceuse“ ja Merikanto' „Valse lente“, aga Albenitz-Kreisler'i „Tango“ talle ei sobind — oli ettekandelt liig tagasihoidlik, kiretu.

Tallinna Jaani Oratooriumi koor tõi seekord kordamisele mõni aasta varem esitatud R. Tobias'e kantaadi „Johannes Damaskusest“ ning sellele lisaks à-capella-teoseid. Peab kohe mainima, et viimaseis avaldas koor end soodsamini. Ka R. Tobias'e „Eks teie tea“ orkestri saatel leidis mõjuva, suurejoonelise esituse ja oli eriti oma kohal kontserdi sissejuhatusena, ning à-capella-lauludes I. S. Bach'ilt, G. Händel'ilt, V. Mikkola'lt *Enn Võrgu* juhatusel ilmnese hoolikalt väljatöötust, meeleolu ja hoogu. Selgesõnalise seletuse R. Tobias'e kantaadist „Johannes Damaskusest“ andis prof. A. Topman. Selle kantaadi on R. Tobias kirjutanud Peterburgi konservatooriumi lõppeksamitähajalise tööna (a. 1898) A. Tolstoi' tekstile. Oleme harjund R. Tobias'e muusikas ikka vaimukate mõtetega, värsketega võtetega ja meisterliku vormi käsitlusega. Selleski kantaadis leidis häid momente, ent need mõjuvad kuidagi tükeldatuina ja liig tihti peame tundma, et üksikute episoodide vahel puudub orgaaniline side. Vahest seletub see asjaoluga, et Tobias valmistas selle kantaadi vaid tähtajalise eksami-tööna, mis ei võimaldand tal vabalt inspireeruda. Ettekanne toimus keelpillide-orkestri ja oreli saatel. Aga orkester oli koostatud liig kokkuhoidlikult, nii ei saavutatud ka sellega vastavat mõju, ja olgugi et koor oma juhiga eesotsas oli kantaadi kallal teind mainimisväärsse töö, — üldmulje saabus võrdlemisi kahvatu. Vähemasti oleks soovind ladusamat orkestri saatemängu. Solistide ansambli oli koostatud nähtavasti oma liikmete ringkonnast, — see sisaldas väljakujunemata hääli, siiski silmapaistvam sääl oli sopraan H. Salbur, kelle hääles on sümpaatset kõla. A-capella-laulude ja kantaadi vahe-

pääl esinesid instrumentaal-solistid *H. Anton* (viul) ja *A. Karjus* (cello). Esimene mängis E. Võrgu „Introduktsiooni“, tabades hästi selle resignatsiooni, ning teine tõi kuuldavale E. Võrgu „Intermeediumi“, mis oma muusikaliselt väljendusvormilt oli väheütleavam esimesest.

Tallinna Koolinoorsoo Muusika-Uhingu segakoori sügiskontsert oli jälle kirjulisuline, nagu see loomulik noorte koorile. Siin oli eesti, soome, läti, ungari, vene, čehhi, hispaania ja balkani viise, mis koolinoorte koorilt värskuse ja innuga toodi kuuldavale. Huvitava uudisena kuulsime E. Tubin'a kontrapunktiliselt hästi läbitöötatud „Karjase laulu“. Ka J. Jürgenson'i meeleolukas „Üksinda armastan“ oli siin esmakordsel ettekandel. Erilist huvi aga pakkusid tuntud jugoslaavia helilooja Josip Slavenski' omapäraseid rahvalaulude ümbertöötused „Sügisööd“ ja „Tsapljani tatarlased“ esiettekandel. Esimeses koor demonstreeris oma ilusat piaanot ja teises hääde hoogu ning tujuküllust. Kui tulla soovidega, siis esmajoones kuuleks meeleldi täpsemat intonatsiooni puhtust. See on noorte väljakuunemata hääle juures küll raskeid, ent mitte ülepääsmata küsimusi. Solistidena esinesid sopraan *Milli Rebane*, kes laulis sarmikalt Dell-Aqua koloratuurse „Vilanelle“ ja ehte-aria oop. „Faust“, ning *Aleksander Tamm* esitas süvenend muusikalise arusaamisega Dargomõšski' „Pulma“ ja aaria Puccini' oop. „La Fanciulla del Vest“.

Salme Kann'i naiskoor (Tartust), kes esmakordselt kontserteeris „Estonias“, ei ole küll kuigi arvukas (taovalt 30 lauljat), kuid sisaldab valitud ja distsiplineeritud häälematerjali, mille tõttu kooslaul näis võrdlemisi ühtlane ja ka väljatöötatud. Siin-esitatud eeskavast, mis sisaldas enamasti eesti heliloojate töid, õnnestusid kooril laitmatult lihtsamad laulud, millest õige sentimentaalne portugal viis, mis sokutatud eestisisuliselt tekstile, oleks võind rahuga jääda ära. Koorijuhi *Salme Kann'i* taktilöögi selgusele oleks kahtlemata kasuks mõningaist liigseist liigutisist loobumine. Näit. punkteeritud kiirrütm juures on need täiesti tarbetud — ainult segavad üldist ladusust (nagu see ilmniski ettekandeis, eriti

J. Aaviku laulu alguses „Oh mis ilus“). Koori kõlapind oli küll võrdlemisi tasakaalukas, aga oleks soovind rohkem mahlakust ja suuremat intonatsiooni puhtust modulatsioonis. Üldiselt peab aga nentima lauljate ja koorijuhi hääd lauluindu ja armastust oma ettevõttele ning märkima, et see on meil vist väheheid kontserteeriivad naiskoore, mistõttu ta pälvib erilist tähelepanu ja tunnustust. Solistina pakkus vaheldust *Helmi Kann*, kes omab kõlava hääle ja hää muusikalise arusaamise — nii M. Saar'e, A. Lemba', Rahmaninovi' ja Loewe' laulud ning aaria oop. „Faust“ ettekanded leidsid väärrika tõlgitsuse.

ÜENÜTO segakoor E. Aav'a juhatusel, kes kevadhooajal korraldas sissuka eesti-čehhi helitööde kontserdi, tuli veel kord edukalt toime teise sarnasega, nüüd aga eesti-ungari eeskavaga, mis suuremalt osalt esitas uudisteoseid, niisama nagu kevadkontserdilgi, maitsekas koostises. Esiettekandel olnud eesti laulest said eriliselt viimistletud, läbimõeldud ja läbituntud ettekande osaliseks M. Saar'e sorava tehnikaga kirjutatud, kahanevata leidlikkust väljendav, efektne, lõbusaloomulise rahvaviisi variant „Marikesele“ (mida muide mõönd aastat K. Tüürpu-nimelise koorilaulu auhinna-võistlusel märgiti ühe silmapaistvamana aastatoodangust) ja H. Känu muusikaliselt sügavalt läbituntud, kurvatooniline „Muredemaa“. Esimeses saadi eriti demonstreerida hästiarendatud rütmilist eksaktsust ja kiirtempolist ladusust ühenduses mõningate väljatöötatud dünaamiliste efektidega, teises aga tunnustusväärset muusikalist arusaamist ja tundeilist reageeringut helilooja mõttele. Uudisteoseist huvitas veel E. Aav'a „Las kasvame“, millele helilooja leidnud originaalselt kõlava väljendusvormi, ent olgugi et helilooja seda ise juhatas, tundus mulle — see huvitav teos võidaks mõjutugevust veelgi aeglasema, raskepärasema, түsedama ettekandetempoga. Sama tuleks mainida ka kontserdi sissejuhatusena laulnud A. Lätte „Ärka üles, isamaa“ kohta, mis sooritati küll kõlavalt, kuid liig kiire tempo tõttu kaldus pääliskaudsusse, seejuures aga suhteliselt aeglane lõpposa tundus otse ebaorganilisena. Üldse E. Aav'al nähtavasti isikliku maitse tõttu näib ole-

vat kalduvusi liigsele kiirustamisele. Sel võivad ju teinekord olla omad kaalutlused, kuid need peavad end alati laskma põhjendada ka muusikalisest sisust, aga E. Aav'a juures ei ole see alati nii. Kontserdi teine osa oli pühendatud ungari heliloojaile ja siin tuleks eriti välja tõsta Bartók'i küll lühikesi, aga huvitavaid, väga elava fantaasiaga ja jõuliselt pulseeruva rütmiga kirjutatud kaks slovaki rahvalaulu klaveri saatel: „Oskas juua, oskas süüa“ ja „Tantsulaul“ — mõlemad, — olgugi tonaalselt ja rütmiliselt mittekergete hulka kuuluvad, — olid hoolikalt välja töötatud, seejures aga ülimeelselt, lõbusalt, hoogsalt väljendatud. Teistest ungari tõist tuleks mainida E. Lendvai', G. Refvy' ja V. Karvály' päämiselt isamaise sisuga laule, millele finaalsiks oli V. Karvály' populaarne „Nem, nem soha“ (Ei, ei ialgi). Kooriettekandele vaheldusnumbreina olid eesti-ungari viiulipalad A. Pappmehl'i menukal ettekandel ja soololaulud A. Arder'ilt. Tähelepanuväärse uudisena kuulsime Z. Kodály' huvitavalt läbitöötatud ungari rahvaviisi „Oleks aeg ju naida“, mille ettekandes A. Arder näitas end tõelise meistrina ja leidis elava reageeringu. Kaasmängijaks oli andekas konservatooriumi õpilane Tekla Koch, kes sooritas oma ülesande asjakohaselt.

Solistide-kontserte ses kuus oli üsna kasinalt, õieti rohkem neid vist ei olnudki kui üksainuke. See oli soome viiuldajalt Anja Ignatius'elt, kes osutus küllaldaste võimetega kontsertandiks. Ta omab ladusa, painduva poognatõmbe ja seetõttu laia, ümara tooni, lisaks sellele ka viimistletud pahemakäe-tehnika — ja siis nii rasked teosed kui Tartini' „Trille du Diable“, Bach'i „Chaconne“ ja Sibelius'e kontsert-d-moll olid talle tänulikeks kontsertnumbreiks, milles ta mitmekesisemad omadused ilmnesisid selgeimini. Kunstniku individuaalseks jooneks on stiilpuhas sooritus, kuid ka Sibelius'e suurepärase viiulikontserdis ta suutis anda ilmselt seda sügavat põhjamaist luulet, poeetilisi meeleolusid ja elulist rütmi, mis Sibelius'e juures ikka sunnivad kaasa elama. Klaveril saatjana toetas kunstniku kavatsusi prof. A. Lemba.

Akadeemiline Helikunsti Selts millegipärast on jäänd ootavale seisu-

kohale oma kammermuusika-kontsertidega. Siis korraldati sarnane eraalgatusel ja sääl ilmnes vähemasti organisatsiooniliselt elujõudu. Publiku osavõtt oli täiesti rahuldav. Eeskava suurnumbriks oli Čaikovski' „Trio a-moll“ VI. Riives'e (klaver), A. Pappmehl'i (viilul) ja prof. R. Bööcke' (cello) ettekandel. Kuigi mitte täiesti viimistletud, aga üldiselt meeleoluka esituse see sai nimetatud kunstnikelt. Teise jao kapitaalteoseks oli Beethoven'i „Kreutzeri sonaat“ A. Pappmehl'i ja V. Riives'e ettekandel. Sääl A. Pappmehl ei suutnud huvitada oma kuiva, liig akadeemilise ettekandega; siiski elulisemalt õnnestusid 2. osavariatsioonid. Aga V. Riives esitas end vastutusrikkas osas võimetega ansamblistina.

Estoonia sümfoonia-orkestri rahvakontserdi eeskava keskpunktiks oli Scriabin'i „Sümfoonia nr. 2“ (c-moll), mis kuulub suurejoonelisemate hulka sümfoonilises literatuuris. Prof. J. Aavik üldiselt seda sümfooniat juhata hoolikalt ja saavutas paiguti mõjuvaid hetki, siiski mõningail tõusudel oleks soovind veel rohkem orgaaniliselt väljakasvand laust, kolossaalust, kandvust — eriti finaali pinges, muidugi meeleldi oleksime kuulnud veel viimistletumat ettekannet, ent peab arvestama, et teatavasti ei anta sarnaste ettevalmistamiseks vajalist arvu orkestriproove, siis peame leppima sellega, mis pakutakse. Muidugi jääb küsimuseks, kas säärane pakkumine ei osutu kahe-teraga mõögaks?! Muudest orkestri-paladest oleks nimetada ladusasti ettekantud Weber'i avamäng „Euryanthe“ ja J. Aavik'u „Eesti rapsoodia“. Solistidest mainigem esijoones I. Aav-Loo'd, kelle vokaaltehnilisis võimeis ilmneb ikka progressi. Ta sooritas virtuoslikult aaria Verdi' ooperist „Traviata“ ja Arditi' „Valsi“ ning leidis publikult tormilise poolehoidu. Kooslaul-mäng sisaldas aga mõningaid ebatäpsusi, mida orkestrijuht siiski oleks võind vältida. Teistest solistidest mängis *Silvia Tobias* muusikalise küpsusega Poenitz'i „Norra ballaadi“ ja pidi andma lisapala ning kontsertmeister *H. Schütz* sooritas ilusasti Valteri võidulaulu ooperist „Nürnbergi laulusepad“.

Ooperi tõmbenumbriks oli itaalia ooperi tenor *Thomaz Alcaide*, kes esi-

nes siin kolmes ooperis — „Rigoletto“, „Romeo ja Julia“ ja „Faustis“ — kõigis täidetud maja ees. Thomas Alcaide kuulub kahtlemata nende ooperiartistide hulka, keda on õnnetatud pääle tähelepanuväärsete vokalvõimete ka dramaatilise andega, ja nii nende osadega, mis talt nägimekuulsime, ta pakkus meile igaga oma-ette läbimõeldud ja ka läbituntud kuju. Isegi Fausti osa, mis meil tavalisti on kippunud jääma nigelaks, suutis küllaltki paelduda. Ometi peab mainima, et see osa pääle teise vaatuse aiastseeni siiski satub kuidagi kõrvaliseks — selleks veel eriti aitab kaasa too „Walpurgi öö“, kus Faust kogu vaatuse kestvusel peaaegu tegevusetult peab jälgima tantsrühma kauneid pas'sid ja nii dramaatiline pavevus valgub laiali. Siin vahest lavastaja võiks asja parandada kas või balleti äräjätamisega, mis tuleks üldmuljele kahtlemata kasuks. Th. Alcaide' partnereina oli „Estoonia“ ette näind vaheldust: nii Gildat laulis *I. Aav-Loo*, võites marulise poolehoiu oma säravalt ettekantud aariaga ja kõlavate kõrgustega. Juliana esines *Marta Runge* — ka küllalt armsalt ses vastutusrikkas osas, siiski ta hääles tundus paiguti teatud kuivust. Margaretat esitas *O. Krull-Mikk*, kes sarmikalt tõi kuuldavale oma ehteaaria. Teised osad olid enamasti endised. Ooper „Rigoletto“, mis külaliselega läks esimesena, oli üldansambliit siiski liialt logisev. Algas küll viimistletuna näiva sissejuhatusega paljutootavalt, aga läks peagi liimist lahti ja paremust ei tulnud kuni lõpuni, — isegi paljulaudud Gilda aaria pidi kannatama liig segase kaasmängu tõttu. Aga see üldtuntud lõppkvartett, kus muu-seas Maddalena edvistab — „ma naeran, tõest' ma naeran“ — ei naeru jälgelgi selles olnud: vaid krampliku rütmilugemisega kohutava tükitööna näiv mahalaulmine. Kus on siin lavastaja? „Romeo ja Julia“ ettekanne tundus veidi parem, aga enam-vähem soliiduse piiridesse jõuti alles viimases etenduses „Faustis“. Esimest kaht ooperit juhatas R. Kull, viimast J. Aavik.

Riho Päts.

TARTU. Peamööduva kontserthooaja esimese poole avasid lõõtspillimehed ehk harmoonika-virtuosid, kes

suurepäraselt valitsedes oma pille leidsid kuulajaskonnas lõbusatujalise vastukaja. Eeskava lõpp-paladega äratasid nad tantsumeeleolu ja „Vanemuine“ oli nagu kuskil väljaspool linna. — See oli muidu lõbus „huviõhtu“ ega jätnud mingisuguseid sügavamaid ja püsivamaid elamusi.

Baritoni *B. Friedman'i* hää eeskavaga õhtu jäi kuidagi varju, sest laulja häälel puudus kõlavus, kergelt hõljuv, nõtke ja pidev häälevoolavus, mis eriti paistis silma Fr. Schubert'i laulude ettekandest. Päästa ei suutnud seisukorda musikaalsusel põhjenev tööde sisust arusaamine ja vastav stiilne tõlgitsemine, või hää püie selleks. Hää ei kandnud. Kontserdi mõju aitas tunduvalt tõsta silmapaistvalt hää saatja, pianist-poet Maria Salmonovitz.

Edmund Metzeltin'i viuli-õhtu oli meeldivam. Metzeltini, hästiarenend tehnikaga noor viuldaja, omapäraselt surutud ja sääljuures liialt otsitud, nagu tehtud tooniandmisega, suutis kõigiti korralikult tõlgitseda hästivalitud eeskava. Ta tõlgitsuses, teoses pesitsev muusikalisel mõttel põhjenev elamus nagu otsis väljapääsu: mängija püüdis seda pidevalt arenevast protsessi edasi anda nii nagu ta seda samal silmapilgul ise läbi elas. Tema veel väljakujunemata püüd oli, anda igale noodile ja motiivile ta iseseisev väljendusväärtus, ja just seetõttu jäi ettekandest pisut otsitud, liialt välispidine mulje. Prof. A. Lemba' saade, pääle eelpoolnimetatud hääid saatjat, tundus ükskõikselt pääliskaudsena, hooletult mahamängituna.

Erilist muusikalist rahuldust valmistasid pianistid. Eelmiste kontsertide järel oli silmapaistev *A. Borovski* esinemine, kelle avaralt arenend maitse ja suure intelligentisusega koostatud eeskava leidis peensusteni viimistletud, võrratult selgesti läbi kaalutud ja elamusküllaselt esitatud kunstiküpse tõlgitsuse. Kuigi ta alles Beethoven'i „Appassionata“ allegris jõudis näidata küllalt hingestatud ja haaravat mängu, oli seda parem järgnev Bach, kelle tööde ettekandmises Borovski on meister. Ta fuuga ülesehitus on ikka suurejooneline, seesmiselt tingitud ning jõuliselt arenev, ikka edasitungiv kujundamis- ja väljendamisprotsess, kuni jõuab täiuslikuks

tervikuks viimases löögis, luues üleva meeleolu. Hästiarendatud tehnikaga suudab ta igale piasjale, igale motiivile anda vajalise selge ja ilmeka värvingu, väga kooskõalise kogu teose ettekandega. Ta ikka nagu ehitab midagi, loob midagi. Tagasihoidlikult väljendusküllane meloodia, muutused rütmis ja dünaamikas — puhtalt voolava saatva harmoonia pinnal, — kõik on kainelt mõeldud, elamu- rikkalt väljendatud, vahel tundub, liialt intellektuaalne. Tahaks nagu enam soojust, enam ohjeldamata tunnet, tundeküllasemat väljenduse tõstetust. Aga võib olla, et just selle kaine selguse ja piiritleva tõttu annab ta mäng nii palju puhtesteetilisi elamu- si.

Teisena jättis häd muljed pianist *Bruno Luck*'i esinemine kodulinna. Noorusele vaatamata omab ta haruldaselt soliidse tehnika, mille abil ta suudab anda vaevalkuuldavat, aga siiski kõlavat pianissimot ja kindla- löögilist võimsat fortet, esitada kõige raskemad osad kindla ja painduva rütmiga, suure selguse ja täpsusega. Aga mitte ainult seda: Bruno Luck oskab sulavalt kokku liita harmooniat painduva väljendunõrke meloodia saates ja iseseisvais harmoonilis-modulatsioonilisis üleminekus, ta suudab anda harmoonilist värvi, leida koloristlikke elemente ja väljendada neid. Aga just siin tuleks otsida võimalusi mitmekesistamiseks, kuna see nüüd oli veel veidi ühekülgne. Kõigele lisaks omab noor pianist ka hää vormi- ja stiil- tunde, mille tõttu Mozart'i, Bach'i ja Beethoven'i ning Listz'i ja Chopin'i tööd leidsid kui üksikosis nii ka suures vormis hää tõlgitsuse. Kaine Borovski' järel ta paistis silma noorus- värskusega. Ta on andekas ja hää pianist.

A. Karafin'i orelikontsert ülikooli kirikus möödus erilise kordamineku tähe all. Meeldiva tõlgitsuse leidsid Bach'i „Passacaglio“ (ilma „Thema fugatum“ita) ja C. Franck'i „Grande pièce symphonique“. Viimane, veidi pikaleveniv töö, on läbi imbutatud sügava religioosse meeleoluga, mis põhjaneb puhtal seesmisel elamusel. Töö jättis hää registrite valiku, ilmeka fraseerimise ja üldiselt läbimõeldud ettekande tõttu hää mulje. Hää oli ka Reger'i „Praeludium“, kuna Mendelssohn'i sonaat (op. 65 nr. 4) oleks võit-

nud suurema täpsuse ja puhtusega. Noor solist A. Niitof laulis korrekt- selt, kuigi ta häälel puudub veel üma- rus ja ettekandmis-kindlus.

Tartu Meeslaulu Seltsi aastapäeva kontsert oli seotud teatud raskusiga, kuna järsku oli haigestund koorijuht *E. Tubin*. On aga selge, et kooril, kes pikemat aega töötand alalise ju- higa, on täiesti võimatu täita kont- serttõhtuks leitud asetäitja-juhi püüdmusi. Koor ja juhataja A. Ka- rafin nagu ei tundnud teineteist, seda eriti eeskava esimese osa tõlgitsemisel. Eeskava lõpul oli koor juba tujus ja hästi kõlasid V. Nerep'i „Tormilaul“ ja lisapalad. Solist R. Jõks laulis O. Roots'i häälel saatel suure ekspres- siooniga. Ettekanded võeti saalitäiel kuulajailt hästi vastu.

Teiseks koori-kontserdiks oli *Aka- deemilise Meeskoori esinemine L. Neu- man*'i juhatusel ülikooli aulas ja algas lauludega, mis võetud tulevase, 10. juubelilaulupeo kavva. Need laulud andsid väikese huvitava kujutluse meie koorilaulu loomingu arengust, mis ikka enam läheneb hingeeluliselt veen- valt põhjendatud sisu väljendusele, mis eriti paistis silma K. A. Hermann'i sisult juhusliku „Munamäel“ ja M. Saar'e tihenend tundeelamusist välja- kujunenud „Ainult päale varju“ ette- kandmist. Seda arengu joont kinnit- tas kogu järgnev eeskava (R. Päts'u „Nõiutud mets“ ja „Sarvelaul“, T. Vettik'u „Õõ“, M. Saar'e „Torupill“ ja „Meie elu“), mis leidis hää tõlgit- suse. Koori suureks vooruseks on säetud hääled, mis suudavad juhi püüdmisile sõnakuulelikult vastu tul- les esitada tööd harmooniliselt puht- tasti, tasakaalustatud ja ühtlaselt, painduv-pehmelt kõlades nii piaanos kui fortes. Solistina esines eeskava esimese osa lõpul O. Roots, kandes ette vastilmund R. Päts'u klaveripalasis lastele, tuues hästi kuuldavale ja eht- salt tabades neis tuntud rahvaviisides valitsevat meeleolu, mis neile antud „uues kuues“, silmapaistva harmoo- niliste kontrastide värskuse ja rütmilise mitmekesiduse tõttu. Eeskava teises osas laulis solistina pr. *Paula Neuman* E. Tubin'a ja Mart Saar'e soololaule, esitades neid kõlavalt ja elamusrik- kalt. Eriti meeldis E. Tubin'a korda- misele tulev „Punane õunapuõis“.

Õige huvitav oli ka *Anja Ignatius*'e viiuli-õhtu. Selle noore soome viiul-

daja areng on jõudnud õige kõrge tasemeni kui tehnikas nii sisulises tõlgitsuses ühes stiilitundega, mis põhjendub loomulikul muusikaalsusel. Korraliku ettekande osaliseks said Tartini' „Saadana triller“, Bach'i „Chaconne“ ja Sibelius'e raske d-moll-kontsert. Meeldivalt ja tundeüllaselt mängis ta aga väiksemad tööd, eriti Mozart-Kreisler'i „Rondo“, A. Lemba' „Poème d'amoure'i“ ja südamluk-õrnalt viimase lisapala. Ta meeldis mitte veel kunstiküpse, vaid loomulikul muusikaalsusel põhjeneva, juba õige väljakujunend, nooruslikult lihtsameelselt-südamliku ja värske ettekandmisviisi tõttu. Kahjuks mõjus tihti segavalt liig tugev prof. A. Lemba' saade.

I kammermuusika-õhtu, mille eeskasvas olid Čaikovski' „Trio“, op. 50, C. Franck'i A-duur-sonaat ja Čaikovski' ning T. Kuula' laulud, leidis põhjendatud tähelepanu. Tööd leidsid korraliku ettekande, kuigi trios koostmäng tundus kohati (eriti esimeses osas) veidi laialivalguvana. Viiulil oli kindel E. Turgan, cello M. Slatkin, kes paiguti oli liialt tagasihoidliku tooniandmisega; klaveril saatis kindlasti ja kandvalt hää pianist O. Roots, kes enam paistis silma veel sonaadi tõlgitsusel, mille E. Turgan tõlgitses peenelt läbi tuntud ja küllaldase ekspresiooniga. Sopraan L. Adler oli meeldiv. Kavatsus korraldada neid õhtuid üks igas kuus on tervitatav.

K. Leichter.

KURESAARE. Kuresaare muusikaline elu on, nagu vist muiski suvituslinnades, intensiivsem nimelt suvehooajal. Pääle suveorkestri, mis mängis umbes 10. juunist kuni 25. augustini, külastab Kuresaart siis ka rida kodumaa- ja välissolistide, sest Kuresaare isoleeritud geograafilise asendi tõttu on talvel juurepääs mitu korda raskem.

Möödunud suvel kõlas Kuresaare pargis ja mererannal üle hulga aja jälle hää sümfooniline muusika. Mängis 22-meheline sümfoonietta koosseisuga orkester valitud jõududest kohaliku organisti Joosep Aavik'u juhatusel. (Kontsertmeistrina oli J. Pirchan „Estooniast.“) Vanal ajal oli Kuresaare alati hää sümfoonilise koosseisuga orkester, kelle tüve moodustas umbes 8-meheline alaline koosseis kohalikest

või seks eriti väljast palgatud muusikuist, kes ka talvel võisid rahuldada Kuresaare kontsert-muusika nõudeid. Hääd juhid olid tollal vana viuldaja Unger, pärast Bartels. Kuid pärast maailmasõda tegutsesid suuremjaolt puhkpillide-, eeskätt sõjaväe-orkestrid. Oldi nendega juba nii harjund, et möödud kevadel mitmed püüdsid teha selgeks, et „keelpillid“ ikka kuidagi ei kõlba pargi-muusikaks — ei kosta ju kuigi kaugele — niivõrd oli juba ununenud vana hää aeg. Kuid pärast jäid kõik väga rahule. Oli ju kuulda, et Kuresaare möödud suvel omas parimasuvmuusika üle Eesti. Nähtavasti ei pidand ettevõtja silmas ainelist kasu, kuna ta oli palgand märksa suurema koosseisu, kui seda nõudis linnavalitsus. Taheti pakkuda eeskätt hääd muusikat. Juhatajal oli palju raskusi, sest see oli talle esimene praktika-aasta. Kuid asja temast saab!

Pääle tavaliste kavakindlate orkestri-kontsertide äratasid suuremat tähelepanu erakorralised toimepanekud. Suurimaks sündmuseks kujunes küll orkestri-juhi tuluõhtu 1. augustil, mille kavas oli kandvamaks palaks Beethoven'i V sümfoonia ja kus olid kaastegevad K. E. S. segakoor V. Peerna' juhatusel ja solistidena Milvy Laid ning Tenno Vironi. Veel võiks mainida üht — küll harilikul ajal korraldatud Čaikovski-õhtu, mille puhul keegi suvitaja daam (Riiast) ulatas juhatajale üle Čaikovski' taktikepi, väärtusliku, elevantiluust ja eebenipuust koosneva eseme. Saksa orkestrijuhth dr. Becker (Tilsitist), kes suvitas Kuresaares, juhatas ühe „Viini-õhtu“.

Ka Kuresaare Eesti Selts korraldas oma kontserdi kõlakojas. Koor laulis siis Joosep Aavik'u ja Valter Peerna' juhatusel.

Kuursaalis esinesid oma laulu-õhtutega teeneterikas laulja Ella Bahrdt-Wittrock (Riiast), haruldane alt Nora Wolff-Lingen (läbisõidul Berliinist Helsingisse) — mõlemad pärit Saaremaalt, ja sopraan Helene Fischer (Riiast).

Ka kirikus korraldatakse suvel rohkesti kontserte. Esinesid sääl mezzo-sopraan Dagmar Klemetti Soomest (prof. Heikki Klemetti' õde), Nora Wolff-Lingen, mezzo-sopraan, Maria Rosenkrantz-Grudzinsky (Jelgavast), sopraan Lore Pirchann-Wahl Tallin-

nast, hr. *Pirchann* — laulus ja viiulil, hr. *Käspër* cellol, hr. *Norman* oboel; viimased kolm suveorkestrist. Orelipingil istus ikka ainult Joosep Aavik, kellele möödunud suvi moodustas küll raske töökoorma.

Talvehooajal kontsentreeruvad muusikalised toimepanekud Laurentiuse kiriku, Eesti Seltsi ja vähemal määral ka gümnaasiumi ümber. Kirikus olid *muusikalised vesperid* lõikuspühäl, 11. X (koor, orel, viiulil hr. *L. Tuulik*), ja surnutepühäl, 22. X (koor, orel, soolaul — *Salme Krull*, vioola — *Leonid Tuulik*).

K. E. Seltsis oli koorikontsert 21. novembril. Kavas olid M. Lüdīg, M. Saar, T. Vettik, C. Kreek, E. Võrg ja M. Hermann. Solistidena esinesid prl. E. Hasselblatt klaveril, mängides edukalt „Andante cantabile“ ja „Scherzo“ Juhan Aavik'u c-moll-sonaadist ja Lemba' „Menueti“, ning hr. Leonid Tuulik viiulil, kes ühtlasi demonstreeris oma leiutist „pedafooni“ — säädeldist, mis võimaldab viiuldajale iseendale klaveril kaasa mängida. Koorilauludest tulid kordamisele Vettik'u „Hällilaul“ ja „Ussisõnad“, Kreegi „Ma kõndisin vainul“ ja Võrgu „Pulmarõõm“. Publikut, eriti noorsugu, oli rahuldavalt. Suurima tähelepanu osaliseks sai seekord andekas leiutaja, keda tervitati haruldaselt tormilise aplausiga.

Muidu liigub Saaremaa muusikaline elu praegu eeloleva, 1932. a. suvel peetava Saaremaa V laulupeo tähe all. Korraldajaks on äsjakinnitatud Lauljate Liidu Saaremaa osakond. Kavas ka vaimulikke laule Kirikukoor X-st. Üles on end andnud juba õige rohkesti koore, nende seas ka mitmed mandrikt, nagu näiteks Tartu YMCA koor hr. V. Peerna' juhatusel.

Kirikukooril on praegu käsil Haydn'i „Loomise“ õppimine. Ettekanne on kavatsatud korraldada märtsi lõpul ja kordamine laulupeo puhul.

Gümnaasiumis töötab muusikaringi juures salong-orkester. Näib, et sääl hakkab juba kaduma huvi traditsioonilise „pasunakoori“ vastu. Õpetust viiulimängus annab õpilasile hr. L. Tuulik.

NARVA. Kontsertidelt on käesolev poolaasta Narvas olnud kaunis õnnelik. Kohalikud jõud ei ole küll avaldand suurt intensiivsust, kuid väljast-

poolt on mitmed kunstnikud, isegi kuulsused, külastand mitmel korral Narvat, mida varemalt väga harva on tulnud ette.

Harmoonika-virtuoosid *Gellin* ja *Borgström* andsid Narvas kaks kontserti, 12. ja 20. septembril. Kontserdid toimusid „Võitleja“ ruumes — mõlemad korrad väljamüüdnud saali ees. Harmoonikakunstnikel oli suur edu, ovatsioonid olid otse tormilised. Asi läks isegi nii kaugele, et üks virtuoosidest kaotas Narvas oma südame, mille omandas Narva teatri primadonna Milly Nõmtak. Prl. Nõmtak sõidab lähemal ajal Daanimaale, kus abiellub Borgströmiga.

19. septembril esines Narvas „Harmonie“ seltsi saalis harfikunstnik prl. *S. Tobias* Vigastatud Sõdurite Ühingu kontsertõhtul. Kunstnik sai rohke kiiduavalduste osaliseks ja jättis oma ettekandeiga kõigile hää mulje.

Maailmakuulus klaverikunstnik *A. Borovski* esines kontserdiga „Võitlejas“ 8. oktoobril hiilgava eduga, kuid Narvas on raske leida nii palju klaverimuusika harrastajaid, et kuulsalegi mängijaile koguneks täissaal kuulajaid. Kontserdil olid said aga kõrge kunstinaudingu osaliseks.

Ka endise Venemaa hiilgav tenor *Leonid Sobinov* külastas Narvat ja andis siin „Võitlejas“ kontserdi, ta on kahtlemata juba oma võluvuse kulminatsiooni-punktist läbi ja vereeb alla-poolle. Ta ettekanded olid siiski väga ilusad ja nendes võis aimata endist suurt lauljat, kel varemast ajast püümas võrratu ettekandeposkus. Kontsertant sai tormiliste kiiduavalduste osaliseks ja eriti suures vaimustuses temast olid vene rahvusest kuulajad, kes leidsid temas ühtlasi ka oma rusutud rahvustundele rahuldust. Klaveril saatis lauljat osavasti ta poeg Boris Sobinov.

Narva *Politsei Spordiringi* poolt korraldati 21. novembril kontsert „Ilmarise“ saalis. Esinesid kolm Tallinnast kutsutud helikunstnikku: Estonia ooperilauljad *A. Visman*, *N. Suursööt* ja cellovirtuoos prof. *R. Bööcke*. Kava koosnes tüsedaist paladest ja möödus hää eduga.

Härra Bööcke' ettekandeist jättis sügavaima mulje *Kreisler-Bööcke*' „Vene laul“, mis meisterlikult ja suure hooga kanti ette. Üldse oli hr. Bööcke' mäng kõlarikas, täpne ja pee-

nemaitseline. Ooperilaulja A. Visman'i ettekanded meeldisid ka hästi, kuid otse rongilt tulles ei saand ta olla värske jõult ja puhast häälekõlalt. Härra Suursööt kütkestas kuulajaid oma häälematerjali rikkusega, kuigi ta Visman'ist kaugele maha jäi laulmise ja ettekandmise tehnikalt. Hääd kooli ja täielikuma väljaõppe juures võiks härra Suursööt teha võrdlemata suuremaid saavutusi, kui tal praegu on.

Kontsert möödus üldse hääd eduga. Tänuulik publik jagas kunstnikele rohkesti kiiduavaldusi ja nõudis neilt mõnegi lisapala.

Kreenholmi Noormeeste Kristlik Ühing korraldas kontserdi Kreenholmi rahvamajas. Esinesid ühingu segakoor ja naiskoor J. Vålbe' juhatusel; kohalike solistidena esinesid pr. T. Paju ja J. Vålbe ja kutsutud kunstnikuna ooperilaulja A. Visman. Kava koosnes ainult vokaalettekandest, kuid ei tundund seejuures sugugi igavana. K.N.M. Ühingu segakoor on esinend juba kolm korda, vaatamata sellele, et töötab alles paar kuud. Koor koosneb noortest lauljast ja seepärast nõuab ka juhatajalt rohkem tööd. Kooris on aga rohkesti hääd hääli ja ta ettekanded õnnestusid hästi. Ka naiskoori ettekanded olid korralikud ja kaunis hoogsad, kuigi segakoori ettekandest märksa vähemajõulised.

Kohalike solistidena esinesid mõnede paladega pr. T. Paju ja hr. J. Vålbe, keda publik soojaolt võttis vastu. Mõlemaid soliste saatis klaveril edukalt pr. A. Triik, kes helikunsti harrastajate rõõmuks jälle Narva tagasi siirdus. Tallinnast kutsutud ooperilaulja A. Visman esines kontserdil väga hääd eduga: ta oli hääs vormis ja tujus. Tema ja kuulajaskonna vahel tekkis algusest päälle kohe tihe kontakt, mis ei katkend kontserdi lõpuni. Härra Visman'i hääl ei ole mitte suur, aga hoolika koolitamisega on ta oma hääle viind tehniliselt kõrgeile võimeile. Seetõttu saavutas ta ka raskete palade juures hääd edu. Hr. Visman oli Narva publikule seni tundmata, kuid ta esinemised käesoleval hooajal tutvustasid teda narvalastele parimast küljest. Kreenholmi rahvamajas oli ta vastu võtt eriti soe ja südamlilik.

Kontserdile oli ilmund saal rahvast täis ja kohalik N.M.K. Ühing võib

oma ettevõttega praegusel kehval ajal täiesti jääda rahule.

Martin Taras'e kontsert oli 25. novembril meelitand „Võitleja“ saali kuulajaid täis. Harva tuleb Narvas ette juhtumeid, kus puhtkontserdilisi ettekandeid saab sooritada täissaali kuulajaskonna ees. Peab olema midagi mõjuvat, tõmbavat, köitvat, et meelitada kokku saali täis rahvast. Võib oletada, et seekord tõi publiku „Võitleja“ saali uudishimu „eesti Caruso“ vastu, kes meie suuremaiski linnus saand hääd menu osaliseks.

Ka Narvas oli kontsertandil näiline edu: kava möödus rohkete kiiduavalduste saatel ja lauljal tuli laulda isegi mitu pala lisana. Eriti hoogsad olid kiiduavaldused kontserdi lõpul, kus laulja mitu korda oli sunnitud esinema lisapaladega.

Kui laulja edu põhjusi laiema kuulajaskonna ees põhjalikumalt analüüsida, siis tuleb mõjuvamate faktoritena võtta siin laulja looduslikku ilusat häält, ta hääd laulutahet ja suurel määral ka ajakirjanduse suggestiooni publikule. Viimase on tekitand laulja leiutand, kes ta kohta on levitand väga lootusrikkaid kuuldusi, ilma et nende teonemiseks oleks mingisuguseid kindlaimaid tagatise. Oleks ju muidugi meie kõigi soov leida enda keskelt „Carusosid“, kes eesti nimele teeksid hääd reklaami, kuid praegusel juhul on siin sarnase kuuluse leidmine veel alles väga küsitav. Kahtlemata on lauljal palju häid eeldusi saada tubliks vokaalmuusika jõuks: tal on tüse kehaehitus, mis võimaldab kopsude tugevat tegevust mõjuvaks lauluks, tal on hääd hääldamisorganid, tal on hääd kuulmine, ka rütmitunnet ja pisut muusikalist maitsetki. Kuid see kõik ei tee veel inimest lauljaks. Seepärast ei saa veel võtta M. Taras't tõlise lauljana ja mõõta teda tarvilise mõõduga; meil on siin tegemist algajaga, dillettandiga, aga mitte küpse kunstijüngriga. Nii ei kuulnud me kogu kontserdi kestes ühtki ilusat pianissimot, ei ühtki mõjuvat fortissimot, ühtki mänglevat stakkatot, ühtki võluvat crescendot või diminuendot. Kõik need efektilised võtted puuduvad laulja hääles; kõike seda peab laulja endale alles kätte õppima. Laulja ei peaks mitte laskma ennast eksitada kiiduavaldusist, mis talle osaks saavad, vaid hakkama

kõige südidusega tööle oma hääle aren-
damiseks; ainult sel teel kindlustab ta
endale tuleviku; vastasel korral jääb
ta varsti kõigi poolt unustusse. Meie
paremad ooperilauljad on viimasel
aastail kõik teind suuri edusamme oma
hääle harimisel ja seepärast igaüks,
kes tahab asuda nende kõrvale, peab
sama visadusega asuma oma hääle
koolitamisele. Meie noor kontsertant
peaks publiku rohked kiiduavaldused
võtma just ergutusena sääravale tööle.

Tervitades lauljat ta esimeste sam-
mude puhul helikunsti alal ja tänades
teda Narva külastamise eest soovime
talle palju jõudu ja hääd edu hool-
saks tööks oma valitud kunsti alal.

Muusikalisilt lavastusilt ei ole Nar-
va käesoleval poolaastal mitte rikas.
„Võitleja“ teater on seni lavastand
kaks operetti: „Montmartre'i kan-
nike“, E. Kalman'i muusika, ja „Ilu-
saim naistest“, Valter Bromme' muu-
sika. Esimene nendest on ette kantud
kuus korda, seejuures kaks korda
gastroleerijate kaastegevusel: 17. okt.
mängis kaasa Milvy Laid ja 22. okt.
— Agathon Lüdig. Operett meeldis
publikule ja oli ka hästi kätte õpitud,
osad õnnelikult jaotatud. Operett
„Ilusaim naistest“ tuli esietendusele
14. novembril ja püsib praegugi laval
— kohaliku ajakirjanduse karmile
arvustusele vaatamata.

Kohalikest lauluseltsidest töötab
energilisemalt *Narva Meestelaulu
Selts*, kes tuleva aasta veebruaris
pühitseb oma kümneaastase tegevuse
juubelit. Tema meeskoor on suure-
nend käesoleval hooajal ja lauljate
arv ulatub nüüd 50 meheni. Laulude
õppimine läheb edukalt ja koor on esi-
nend mitmel korral avalikel pidulikel
ettekandeil. Ka segakoor töötab seltsi
juures hoolsasti. J. V.

RAKVERE. *Sylvia Tobias'e kont-
sert* Rakvere õpetajate-seminaris 14.
septembril kujunes naudingurikkaks
hetkeks. Neiu Tobias, kes alles hil-
juti lõpetas Berliini „Hochschule für
Musik“, kus ta isa, Rudolf Tobias, a.
1910—1918 oli teooria õpetajaks,
käsitles oma haruldast mänguriista,
harfi, erilise osavusega. Kava sisal-
das Hasselmann'i „Masurka“ ja „Se-
renaadi“, G. Händel'i „Passacaglia“,
J. F. Rameau' „Le Tambour“, J. S.
Bach'i „Gavoti“, C. Saint-Saëns'i
„Fantaasia“, Debussy' „Arabeski“, Te-
desch'i „Hisp. patrulli“, Pönits'i „Män-

gukella“ ja Zabli' „Purskkaevu“, mis
näitasid selgesti kunstniku võrdlemisi
kõrgele arenend sõrmetehnikat, hääd
maitset nii nüansseerimises ja kiiret
orienteerumist pedaalil.

Võib kindlasti loota, et noore kunst-
niku raugemata tahtejõud ei tardu
edaspidigi, vaid — vastuksa — viib
teda ikka lähemale täiusele oma suur-
suguse mänguriista käsitlemises kui
esteetilises nii tehnilises suhtes.

See kontsert, nagu eelminegi —
13. sept. Rakvere Rahvamaja ja Hari-
dusseltsi saalis, on külalise enda sõ-
nade järele eelmänguks pikemale kont-
sertreisule ümber Eesti. Kuna suu-
rele publikule, kes ei tunne harfi
mängutehnikat, on harfi-kontserdi hin-
damine väga raske — sest see ei suu-
da pakkuda hulkadele rabavaid dü-
naamilisi effekte, vaid piirdub enam-
vähem vaikse arpedžioga, — siis ta-
haks soovida, et kavatsetav ringreis
vähemasti meie tõsiselt muusikaarmas-
tajalt kuulajaskonnalt leiaks sooja
poolehoiu ja õiglase hinnangu.

Uuesti külastas meid *Sylvia To-
bias* 10. oktoobril, andes kohalikus
ev-lut. kirikus kontserdi Olga Press-
nikoff'i (sopraan) ja Paul Pressni-
koff'i (orel) kaastegevusel. Harfi ette-
kandeist sobis kirikule vist kõige enam
Händel'i „Passacaglia“; hääd tehnikat
näitas solist Saint-Saëns'i „Fanta-
sias“; Mozart'i C-duur-kontsert oleks
võind kavast jääda väljagi: selle lõp-
matult pika helindi kuulamine külm-
mas kirikus ja veel kontserdi lõpus väsi-
tas publiku. Siis poleks kontsert
venind nii pikaks, nagu seekord juh-
tus: 2 tundi vaheajata. Harfi asend
oleks võind olla kiriku diagonaalil,
mitte otse. — Pr. Pressnikoff'i hää-
l paistab suurema ruumi jaoks nõrga-
poolsena; Schubert'i „Rahu“ asemel,
mis kanti ette saksa keeles, oleks
võind laulda midagi eesti keeles. —
Hr. Pressnikoff orelisolistina näitas
hääd tehnikat. Kuna registreerimine,
päale isikliku maitse ja autori soovi,
oleneb väga suurel määral ka oreli
registreite koosseisust, siis sellest vist
tuligi, et solist fortedes tuges peaaegu
alati „keelrühmale“ (posaune, trom-
pet); Rakvere oreli printsiipiaal-
viitl- ja gedektrühmad üksinda on
suurema f saavutamiseks liig nõrgad,
mis on tunda ka koguduse laulust, kes
peale „tutti“ tuleb kaasa ainult trom-
petile või „oktaavidele“. Rakvere uus
orel vajaks tingimata häälestamist;
ebapuhtuses andsid end eriti tunda

Händel'i B-duur-kontserdis pedaali 16-jalgs. registrid. — Rahvast oli vähe.

Kuna harf kuulub instrumentide hulka, mida meil Eestis vähe leidub ja seega siin on vähe tuntud, siis toogem siin natuke harfi ajalugu prof. F. A. Gevaert'i järele:

See Egiptusest pärit keelpill leidis praktilist kasutamist ülemaailmses muusikakunstis alles *meile lähedal ajal*. Pääle harfi mehhanismi täiendamist S. Erard'i poolt a. 1811 kohanes see *uuema-aja* kompositsiooni laialdasile nõudeile.

Harfi tarvitamise ajalugu orkestris jaguneb kolme ajajärku. Esimene vältab kuni 1800. a.; tarvitati antiikmeeleolu loomiseks. Teine periood kuulub peaaegu üksi prantslasile esimese impeeriumi ajal. Siis see mänguriist kõige enam vastas aja maitsele, mis jumaldas antiikmaailma ja laulukangelase Ossian'i poeesiat, mis oli tolleaegse kirjanduse tulipunktiks. Harfi tarvitatakse rohkesti opera buffa ja seerias (koomilises ja „suures“ = tõsises). Kolmas periood algab ka Prantsusmaal Hector Berlioz'iga, kes 1830. a. ümber oli muusikalise romantismi edustajaid. Sellast harf muutub *alaliseks orkestri liikmeks* ja tarvitatakse kombinatsioonides kõiksugu pillidega (arvestamata juhuseid, kus selle tarvitamine on välja kutsutud ajalooliste mälestustega ehk vasekoloriidiga). *Hilisema-aja* muusikas harf mängib väga suurt osa Berlioz'il, Meyerbeer'il ja R. Wagner'il. *Midagi ei või võrrelda harfi hääle iluga*. Praegu, uuemal ajal, pole enam ühtki korralikku sümfoonia-orkestrit, kus ei tarvitataks harfi, seda nõuavad väga paljud praegusaja orkestrikompositsioonid.

E. Mesiäinen.

Siinne Rahvamaja ja Hariduse Seltsi segakoor korraldas 28. nov. rahvamajas kontserdi. Silmitsedes kava kontserdi alul, võis mõnigi kahelda, kas „kirju rida“ oma ja võõraist heliloojaist on kontserdi üldmuljele kasuks. Arvan, et see on, esiteks, maitseasi ja, teiseks, harilikul kontserdil vahest polegi põhjendatud ettekantavate asjade liigitamine stiilide või autorite rahvuse järele, sest suur publik enamasti nii-kui-nii ei arvesta seda, vaid kuulajaskonnale on tähtis üksiku pala mulje, kontrastid ja lõpptulemus; ja selles suhtes rahaldas koori ettekanne

hr. E. Rosenberg'i juhatusel täiel määral. Oma autorite lauludest meeldisid kuulajatele väga A. Kapi raskepärane „Palumine“ ja V. Nerep'i jõurikas „Saarlaste laul“. Solistina esines noor viuldaja V. Öunapuu, kes viimaseil aastail on jõudnud tublisti edasi kui tehnikas nii ka tõlgitsemises, nõnda et isegi Vieniavski' „Scherzo-Tarantella“ ei tekitand talle suuremaid raskusi. Ja kuigi paiguti tuli väiksemaid vääratusi puhtuse mõttes, siis need loodetavasti kaovad aastaga usina töö tagajärjel. Solist kandis muu-seas ka ette oma isa, A. Öunapuu', „Romansi“, mis aga oma meloodiliselt struktuurilt tundub kunstlikult lapituna, otsituna ja kohati kuulduna. See tükki ei sobind kuidagi Vieniavski' kõrvale. „Romansile“ püüdis teoks olla klaveri puine ja kobav saade.

Klaveril saatis asjatundlikkusega pr. Magda Mägi.

A. Parmupill.

ROELA (Tartumaal). Kohaliku Raamatukogu Seltsi laulukoori sügisene tegevushooaeg algas juba septembris. Olgugi et porised teed lauljate kooskäimist märksa takistavad, käiakse siiski hoolega harjutusil. Lauljaid on kooris 36. — Pääle eeloleva lalulpeo laulude õppimise, millega esinetakse oma seltsi pidudel, õpitakse praegu hoolega M. Hermann'i laululugu Eesti minevikust „Kalev ja Linda't“, mis kavatsetakse ette kanda Pala seltsimajas 6. jaanuaril 1932. a. koos Kodavere, Pala ja Kokora lauljaiga.

Sama lugulaulu kandis 6. jaan. 1912. aastal Kokora 60-liikmeline laulukoor ette Palal koos Naelavere-Koosa keelpillide-orkestriga A. Rosenberg'i juhatusel. Pärast seda kandis sama koor seda lugulaulu ette veel Voldis, Naelaveres, Varnjas, Palamusel ja lõpuks 1918. a. veel kord Palal. Osavõtt oli alati väga elav.

Paljudki endisist Kokora lauljaist on veel praegu elus ja laulavad seekordki Palal kaasa. Kaasa mängib ka keelpillide-orkester ja klaveril saadab praegune Põltsamaa köster hr. J. Tari, kes omal-ajal oli Kokora koorile alati kaasmängijaks, olles ametis seekord Alatskivil.

Loodetavasti kujuneb seekordne laulukoori liikmete arv üle 80; juhatajaks on tollaegne Kokora koorijuht

A. Rosenberg, kes aga nüüd elab Roelal.

Möödunud suvel võttis Roela koor osa ka Palamuse ja Kodavere kihelkonna laulupidudest.

Eeloleval suvel korraldatakse Tormas laulupäev, kust ka koor võtab osa. Käesoleva aasta jõulu esimesel pühäl laulab koor Torma kirikus.

TÜRI. Sügisese muusikahooaja Türiil avas pr. L. Paulsen oma klaveriõhtuga Türi seltsk. klubi ruumes. Õhtu omas intiimse kammermuusikaõhtu ilme, sest osavõtt oli kutsutud külalistele. Programmi kandvamaiks paladeks olid — Chopin'i Scherzo h-moll, Rahmaninovi Prelüüd g-moll j. m. Klubi ruumide saal oma väiksuselt oli aga süüdi, et ettekanded ei pääsnud küllaldaselt mõjule andnud mängijale tarvilist süttivast.

Türi kirikus korraldatakse järjekindlaid oreliõhtuid, missuguseist esimene peeti 13. sept., kus pääle oreli oli ka ettekandeid soololaulus — pr. H. Stamm (sopraan) ja viiuleil (duetis) — hrad J. Tõkke ja F. Rebmann. Orelil — kohalik organist Joh. Veeber. — 4. okt. oli kirikus Viljandi Helikunsti Seltsi meeskoori külaskäigu-kontsert. Koori juhatas A. Pung, soloettekandeid oli A. Hermann'ilt (bariton) ja organist E. Rossman'ilt orelil. Kõik ettekanded õnnestusid hästi. Kontsert jättis ilusa mulje. Rahvast oli keskmiselt. Meeskooril tundus ainult II passid nõrgana — või laulsid ehk tenorid liig tugevasti? Ka kromaatilistes käikudes tuli kooril ette vääratusi, eriti torkas silma Schuberti „Pühas“ sõnas „valitsed“ silp „va“ madal noot (kalduvus subdominanti). Kuid seda kõike võib vist panna koori nooruse arvele. Üldiselt on aga A. Pung teind kooriga tõsist ja tähelepanu vääriivat tööd.

17. okt. oli Türi kirikus pr. Sylvia Tobias'e kandleõhtu. Kaastegevad olid pr. ja hr. Pressnikoff'id Tallinnast. Ettekanded kõlasid kandlelt haruldaselt ilusasti, mahedasti ja puhtasti. Väga meeldivalt laulis pr. Olga Pressnikoff ja oma suuri võimeid näitas orelil hr. Paul Pressnikoff.

Türi Muusika Seltsi tegevusest võiks märkida väljasõitu 20. sept. s. a. Rapla, kus anti kontsert-jumala teenistus kirikus ja laulu-muusika-

õhtu tuletõrje seltsimajas. Rahva osavõtt mõlemast oli elav. K. V.

VALGA. Kevadel korraldati Valga linna pargis Valgamaa koolide noortepidu, mille kava muusikalise osa täitsid alg- ja keskkoolide õpilaste koorid ja puhkpillide-orkester. Alg- ja Valga linna keskkoolide koorid esinesid laste- ja segakooride laulega tütarl. gümnaasiumi lauluõpetaja pr. E. Kangur'i juhatusel, Tõrva ühisgümnaasiumi segakoor — sama kooli lauluõpetaja pr. M. Kull'i juhatusel, Valga poegl. gümnaasiumi puhkpillide-orkester sama kooli laulu- ja muusikaõpetaja hr. J. Madisson'i juhatusel. Ettekanded sooritati kõigiti korralikult ja võeti rohkearvuliselt publikult soojalt vastu.

14. juunil korraldas Valga Kunstiselts linna pargis segakoori kontserdi, mille kava sooritasid Valga Kunstiseltsi ja Helme-Tõrva Haridusseltsi ühendatud segakoorid hr. Klement'i ja hr. K. Tuvike'se juhatusel. Kava koosnes päämiselt Tartumaa II laulupeo ja X üldlaulupeo laulest. Publikut oli keskmiselt, ettekanded said elava poolehoiu osaliseks, mitmeid laule lasti korrata.

Juuni keskpaigu andsid „Estoonia“ ooperi-solistid külaskäiguetenduse „Sädeme“ saalis Gounod' oop. „Faustiga“. Koor ja täielik orkester puudusid, viimast asendas klaver; muusikaline juhtimine oli hr. Mamontov'i käes. Kaastegevad olid prd O. Mikk-Krull ja N. Romanova, hrd A. Visman, N. Suursoõt, K. Viitol j.t. Ettekannet võib lavaliselt ja laululiselt pidada täiesti õnnestunuks, oli haaravaid momente. Vaatamata suvisele ajale oli publikut kogunud üsna rohkearvuliselt, kes elavate ja kestvate kiiduavaldustega tänas soliste ja tunnustas nende hääd edu.

Valga suvemuusika „Sädeme“ aias kestis 1. juunist 1. septembrini. Esinesid kaitsemaleva sümfoonia- ja puhkpillide-orkestrid 5-1 õhtul nädalas, sümfoonia-orkestri muusikat oli 4 õhtut, ühe õhtu kava täitis puhkpillide-orkester kaitsemaleva muusikajuhi hr. R. Kivimäe juhatusel. Orkestrid koosnesid päämiselt kohalikest asja-armastajaist pääle 1. viiuli, cello ja klaveri, mistõttu ka kava enamikus esines kergesisulisest muusikast ja vaid üksikuil õhtuil tehti katsed tõsi-

semate helitööde sooritamiseks. Arvestades orkestri koosseisu ja selle enamiku võimeid ning sellest tingitud kava laadi, ei suutnud ettekanded loomulikult rahuldada nõudlikumat kuulajat, kuid tavalise suvemuusika, s. t. meelelahutuse-muusika ülesande orkestrid muidugi täitsid. Osavõtjaid muusikaõhtuist oli üldiselt hõredapoolselt, mistõttu majanduslikult suvemuusika andis korraldajale („Sädeme“ seltsile) õige tunduva puudujäägi. Elavam osavõtt oli orkestri ja selle juhi tuluõhtuist ja noist õhtuist (viimasel nädalal), mille kava mitmekesisistasid solistide ja koori ettekanded. Kaastegevad olid noilgi õhtuil päämiselt kohalikud jõud (lauljad), orkestri vastutavate pillide mängijad ja kunstiseltsi segakoor (kahel õhtul).

Septembris Valga linna kirikus korraldatud *vaimuliku kontsert-jumalateenistuse* muusikalise kava täitis Helme kirikukoor *K. Tuviķe'se* juhatusel. Soolodega esinesid pr. *Vasar* (sopraan) ja hr. *K. Tuviķe* (bariton), mõlemad Helme-Tõrvast. Orelil saatis prof. *A. Topman*. Kontsert jättis kõigiti meeldiva mulje. Solistid esinesid ilmekalt, eriti hra Tuviķe, omades ilusa tämbriga baritoni, laulab seesmise soojuse ja tugeva ekspresiooniga. Prof. Topman saatis ning esines ka paari orelisoolonumbriga meisterlikult ja mõjuvalt, kuivõrd see Valga puudulikul orelil võimalik. Rahvast oli kontserdil rohkesti.

Septembri keskpaigu esines tütarl. gümnaasiumi saalis loenguga Beethoven'i loomingust pianist *Gamaleja* Tartust ning pärast loengut ka rea sama helilooja klaveripaladega. Ettekandedel eelnesid lühikesed seletused ettekantavate tööde iseloomust.

20. septembril kanti kohalike tege-laste poolt „Sädeme“ saalis rahva-etendusena ette operett „Kallim kõigist kodutalu“, millega ka Tõrvas anti küllaskäiguetendus. Lavastuseks andis näpunäiteid end. „Vanemuise“ opereti lavastaja hr. *F. Peitai*. Asjaarmastajate kohta õnnestus ettekanne korralikult ja võeti rohkearvuliselt publikut vastu poolehoiuga.

30. septembril andsid daani harmoonika-virtuosid *Gellin* ja *Borgström* „Sädeme“ saalis kontserdi, millest õige elavalt võeti osa. Harmoonikakunstnikel oli häa menu.

17. oktoobril „Sädeme“ saalis koha-

liku läti erakeskkooli hääks korraldatud kontsert-õhtu kava sooritasid Riia kunstnikud pr. *A. Liberts-Bebane* (mezzosopraan), hrd *Ruševiķis* (viuldaja) ja *Kepitiis* (pianist). Kava koosnes tusedaist töödest ja sooritati kunstnikest väga kordalainult, peene interpretatsiooniga, sütitava mõju ja haaravusega. Kunstnikel oli suur edu, nõuti rohkesti lisapalu. Publikut palju (rohkesti ka läti Valgast). Oli algava hooaja tusedamaid kontsert-õhtuid.

25. oktoobril korraldati Valga tütarlaste gümnaasiumi poolt sama gümnaasiumi saalis päämiselt õppivale noorsoole selle muusikalise maitse arendamiseks kontsertõhtu, mille kava sooritasid koloratuursopraan pr. *Patrasson-Adler* ja pianist *V. Tilting* — Tartust. Mõlemad kunstnikud on muusikalise hariduse saand Tartu kõrgemas muusikakoolis, on veel arenemise teel oma andelt ja võimist, kuid suudavad esineda juba üsna korralikult ja sümptaatselt. Kava koosnes tusedaist helitõist ja sooritati ilmekalt ning meeldivalt. Rohkearvuline koolinoorte publik (oli ka koguke täiskasvanuid) võttis ettekanded vastu va-mustusega ja nõudis tungivalt lisapalu, mida ka anti. Selliste õhtute korraldamine koolinoorsoole on igatahes väga sümptaatsed ja kiiduväärt algatusi.

7. novembril kohaliku vene erakeskkooli hääks korraldatud piduõhtu („Sädeme“ saalis) muusikalise osa sooritasid „Estoonia“ ooperilauljanna pr. *O. Tiedeberg-Torokoff* ja prl. *Silvia Tobias* (harf). Publikut õige rohkesti (ka läti Valgast). Ettekanded õnnestusid kõigiti, mõlemal kunstnikul oli häa edu, mida tõendasid publiku soojad kiiduavaldused ja lisapalade nõudmised. Eriti meeldisid pr. Tiedeberg-Torokoff'i ettekanded, kes tundud oma kõrge lauluintelligentsiga, kuid ka prl. Tobias'e esinemine sai väga sooja vastuvõtu valaliseks.

21. novembril Valga naiskodukaitse poolt „Sädeme“ saalis korraldatud kontsertõhtul esinesid Valga malev-konna sümfoonia-orkester *R. Kivimäe* juhatusel, noor viuldaja *Hubert Anton* ja „Vanemuise“ operetinäitleja *O. Lipp* (tenor). Hubert Anton näib küll olevat täienenud, kuid ta ei ole siiski täitnud neid lootusi, mis aastate eest talle pandi. Raskemais passaa-

zides muutub ta toon kuidagi segaseks, eba puhtaks ega oma küllaldast kõlalist kandvust. Näib nagu ei seisaks tehniline arenemine veel vajalikul kõrgusel. Muidu aga ettekandes on siiski sisemist soojust. O. Lipp tõlgitseb ilmekalt ja laulab meeldivalt, eriti piaano kohtades, kuid paiguti ta hääl, eriti fortes, muutub kuivaks ja karedaks, puudub ümarus ja ilus tämbr. Üldiselt olid aga kõik ettekanded, ka orkestri omad, kõigiti korralikud ja võeti rohkearvuliselt publikult soojalt vastu. Solistidelt nõuti lisapalu. Klaveril saatis, vahest liig tagasihoidlikult ja nagu aralt, kohalik klaverdaja pr. M. Muutra.

28. novembril korraldas Valga muusikakool „Sädeme“ saalis rahvakontserdi kohalike jõududega. Soololaullega esinesid sopraanid pr. E. Vibo (muusikakooli lauluklassi õpilane) ja prl. J. Helbrodt. Pr. Vibo omab meeldiva mezzosopraani tämbri, on laulus juba üsna arenend ja esineb vabalt ning päris korralikult juba tõsisemate asjadega. Prl. Helbrodt haiglase oleku tõttu esines ainult ühe lauluga, kusjuures haiguse mõju ennast andis tunda. Esmakordselt „Sädemes“ esines raudteelaste meeskoor umbes 30-liikmelises koosseisus oma noore energilise juhi J. Liivak'u juhatusel. Ettekanded olid korralikud ja kooriga on tublisti tehtud tööd. Pääle-selle esines ka kunstiselti segakoor kuue lauluga ja keelpillide-kvartett muusikakooli õpetaja V. Hermann'i juhatusel. Kõik ettekanded võeti liig hõredalt kogunenud publikult soojalt vastu. Nõuti kordamisi ja lisapalu.

Valga muusikakool töötab ka käesoleval kooliaastal edasi kolme spetsiaalklassiga (klaveri-, viiuli- ja laulu-klassid). Õppejõud on enamikus endised, uueks jõuks valiti obligatoorklaveri ja teoreetiliste ainete jaoks prl. H. Valdmann, kes lõpetand Tallinna konservatooriumi lauluõpetajate klassi. Õpilaste arv ulatub veidi üle 40-ne, seega umbes niisama suur kui läind aastal, kuid suurem eelmiste aastate õpilaste arvust. Aineliselt töötab kool väga kokkuhoidlikult ja kitsastes oludes, eriti pärast kultuurkapitali toetusest ilmajäämist läind aastal. Ka mujalt, päle linnavalitsuse väikese toetuse, ei saa kool kustki abi. Siiski töötatakse edasi endise innuga.

F. Klement.

VILJANDI. Muusikalisi ettekandeõhtuid sel sügishooajal oli meil vähe. Ei külastand meid kontsertandid väljaspoolt, kui vahest arvata välja V. Tago' vähemeheline orkester ja daanlased harmoonika-virtuoosid hrd Borgström ja Gellin.

V. Tago' rändorkestri trupp jättis oma esinemisest mitte küllalt häid muljeid. Näis nagu oleksid orkestris distsipliin ja orkestrantide kohusetunne lõdvenend. Ei võetud vaevaks korralikult kontsertigi teatavaks teha ja nii pidi noor viuldaja Hubert Anton, kelle nimega taheti nähtavasti orkestri sisemist tühjust katta, mängima peaaegu tühjale „Koidu“ saalile.

Vastandina eelmisele olid aga harmoonika-virtuoosid „Ugala“ saali publikuga tihedasti täitnud. Ja imelik, oli välja ilmud kogu koorekiht, keda muide harva näeb kontsertidel. Publikule ettekanded meeldisid väga. Härerad daanlased on ju oma alal meistrid, kõrgestiarenend tehnikaga ja suure muusikalise meelega. Harmoonika jääb aga ikkagi harmoonikaks ning kontsertlavale eluvõöraks.

Meie kohalikud muusikud on intensiivsemalt hakand harrastama kamermuusikat. 5. septembril esineti esimest korda ja üsna rahuldavate tagajärgedega. Kanti ette Beethoven'i kvartett op. 16 Es-duur, Paul Juoux' Trio op. 9 nr. 2. „Douleur“, Ernst Spiess'i Trio op. 4 „Scherzo“ ja O. Vermeire'i sümfooniine kvintett. Soleerisid pr. A. Kõrb klaveril ja prl. L. Rüner viiulil. Pianisti pr. A. Kõrb'i peen muusikaline intelligents on väarikaks juhiks algajale ansamblile — hrd A. Jonasse, V. Petersen, A. v. Helmersen.

3. novembril oli teater „Ugala“ hooaja esimese muusikalise lavastuse — operett „Viktooria ja ta husaar“ — esietendus, mis oli õnnestund etenudisi „Ugalas“.

14. novembril korraldas Helikunsti Seltsi meeskoor „Koidu“ saalis kinise kontsertballi. Meeskoor hr. A. Punga juhatusel teeb meeldivaid edusamme. Kooril on juba tehnikat kooslauluks, samuti on ta rikastund mitme ilusa häälematerjali võrra. Solistidena esinesid hrd Mägiste (laul) ja Kärner (viul), tantssoolodega prld F. Rosenberg, S. Latt ja hr. H. Andreesen.

a-n.

VÄLISMAA

RIIA. Praegusel kriisi-ajajärgul on ka muusikaline haridus sunnitud suuremale kontsentratsioonile; see hulgaline keskpärane, mis muidu raskesti lasub meie kontsertasjandusel, ei suuda enam välja pidada võistlust hääga ja kaob. Tõeliselt hää, tõeliselt väärtuslik ja terve jääb aga püsima ja koondab oma koguduse enda ümber koomale. Nii on ka lugu Riias käesolevail raskeil ajal. Avaliku muusikaelu volüümen on muutunud ahtamaks, ent nivoo on tõusnud. — Mida siin võime öelda, on muidugi vaid lühike ülevaade, kusjuures kõik kohaliku tähtsusega kitsam on jäetud välja. Keskpunktiks on rohkem kui varem läti *Rahvuslik Ooper*, mis ei funktsioneerigi mitte üksi ooperi-instituudina, vaid tänapäev ka on peaaegu ainuke kontsertide-andja. Võib peaaegu kõnelda Rahvusliku Ooperi väliskülastuste-monopolist — olgu siis lava või kontsertpoodiumi tarvis. Säherdune kontsentratsioon on muusikaelule seni aina tulnud kasuks (ja, nagu kuulda, ka ooperi finantskülejale).

Direktor Reiters'i kõrval esines talvehooaja algusest päle teise dirižendina välismaalane Ignaz *Waghalter*, esimese klassi jõude juhatajapuldil. Ooperi esietenduseks Reiters'i juhatusel anti Glinka' fantastiline „*Ruslan ja Ludmilla*“. Mõlemas nimiosas esinesid hääde tagajärgedega A. Kaktin ja Elisabeth Nesvanova. Praegu on käsil Masseneti päle „*Werther*“ ja „*Thais*“ oma kolmanda suurteose „*Manon*“iga“. Pr. Gothard andis ilusahäälelise Manoni, kuna tenoripartiis esines külalisena Berliini Riigiooperi armastatuid jõude Priedniek-Cavarra, sünnilt liibavlane. Priedniek-Cavarra näitas ka terves reas teistes võorusetendustes, nagu näit. „*Hoffmann*“i lugudes“, oma hiilgavat häälematerjali ja küpset võimist. Huvitav uudus Riia jaoks oli siis veel ka Verdi' suurooper „*La forza del destino*“, mis hiljuti uuesti-avastati ja ülesvärskendati. Suure dramaatiku hiilgavaid loominguid, mille haarav muusika paneb unustama kõik libretto puudused. A. Kaktin'i Don Carlos't ja ülalmainitud väliskülastise Cavarra' Alvaro't toetas edukalt pr. Brech-

mann-Stengel'i Leonora suurepärase traagilise kuju. Muusikaline juhatatus oli Ignaz *Waghalter*'i õnnelikes kätes.

Nende uus-instseneeringute kõrval toimus rida tähtsaid võorusetendusi. Pr. Kusnetsova laulis unustamatu Tosca. Õpiti tundma Iso Golland'i Berliini Riigiooperist kui kõrgete võimiste ja dramaatilise andekusega baritoni. Boris Godunov'i laulis suure eduga Jurenev, Pariisi Vene Ooperist. Ka Scarpiana sai teda kuulda, kuna ta vastasmängija Cavaradossi partii väga ilusasti lauldi Priedniek-Cavarra'st. — Ka ooperi ballett ei unu: ta näitas end taas oma paremate küljest vana petit-pas'lise „*Don Quijote*“ uuesti-saadeldamisega. Üksikud saavutised olid täitsa ülesande kõrgusel, toetatud Otto Karl'i peenetundelisest muusikalisest juhtimisest. Tunustatud maitsega dekooraatorina näitas end esmakordselt ses balletis tuntud graafik Sigismund Vidbergs. — Ka tantsu alal ei puudunud välismaalisi külalisi. Alul tulid *Escuderos*ed ja mõni nädal hiljem kuulus *Argentina*. Küll veidi rohkesti Hispaaniat nii lühikesel ajavahemikul, kuid mõlemal korral oli edu vähimasti materjaalsest küljest suur.

Ka kontsertpoodium nägi huvitavaid külalisi, enamjagu neist juva Riia kontsertpubliku vanad tuttavad. Nii kõigepäält Bronislav *Hubermann*'i oma võluviuliga, kes suurepäraselt mängis Chopin'i ja Brahms'i, Sarasate't ja Tanejev'it ja paljut muud oma rikkalikust repertuaarist. Siis kuuldi klaveril Aleksander *Borovski*t, kelle klassikalised ja moodsad interpretatsioonid kuuluvad parimate hulka, mis omane. Liszt, Rahmaninov, Prokofjev näisid mulle kõrguspunktideks ta seekordsel klaveriõhtul. Ka Miša *Elman*'i kuulati jälle nautinguga. Muu-seas esildas ta Händel'i A-duur-sonaadi, Bruch'i Viiuli-kontserdi. Prominentne külaline oli saabund dirižendina ka ooperiorkestri esimeseks suureks sümfoonia-kontserdiks: *Oskar Fried*. Tema taktikepi all löi õitsele Beethoven'i Pastoraal-sümfoonia kõiges oma rikkuses, sädeles Strauss'i „*Till Eulenspiegel*“ oma kirjus instrumentatsioonis. Hiilgav oli

ka Franz Liszt'i Es-duur-klaverikontsert, milles Riia pianist pr. Osolinš-Kalninš näitas end suurte võimetega kunstnikuna.

Teiseks muusikalise kultuuri keskuks on *konservatoorium*, mis hoolimata raskest olukorrast ei loobu oma pedagoogilisest ja kunstilisest ülesandest. Erilist pidupäeva võis see muusikalise kultuuri taimeaed pühitseda rektori prof. *Joseph Vihtols'i* 45-aastase komponisti-juubeli puhul. Üldiselt lugupeetud meistrit austati ta õpilaste ja sõprade poolt kontserdiga, milles esildati vaid juubilaril kunstiteoseid. Lauludest tuleks tõsta esile elegeiline „Unelaul“, viisirikas „Sulge silmakesed“, kuna klaveriteostest kanti ette ikka ja jälle huvitavad variatsioonid „Portreed“, op. 29. Lubatagu ka siin väljendada meie õnnesoov läti muusika seniorile, ja lootus, et ta veel kaua edukalt püsib muusika teenistuses. — Ka muus jätkas konservatoorium oma traditsioone: kvartettühing, mis koosneb professoreist *Metz'ist*, *Arnits'ist*, *Jungs'ist* ja *Osolinš'ist*, pühendas oma esimese kammermuusikaõhtu Beethoven'ile, mille keelpillide-kvartettidest tulid ettekandele opus 18, nr. 1, 59 ja 74. Väljakujunenud viiulikunstnikuna esildas end — samuti konservatooriumi raames — ajalehe „Brihva Seme“ tuntud muusikakriitik *Julius Sprogis*. Ta sonaatide-õhtu haaras suure ja raske programmi, mis andis tunnistust muusiku ja kirjaniku paljukülgselt tunnetusandest.

B. Lamey.

VARSSAV. Esmajärgulised on „Filharmonia“ kontserdid *Fitelberg'i* juhatusel. Need on tema elavast vaimust nii läbi imbund, et nende mõju vahetult kandub kuulajatele ja sääl kaua hoidub alal. Orkester, fenomenaausam maakeral, kistakse *Fitelberg'i* juhatusel viimseni kaasa. Algab läbielamuslik väljendus kõlaliselt. Hiljuti juhatas *Erich Kleiber*. Ka *Abendroth'i* näeb sageli „Filharmonia“ poodiumil. *Sebastian* juhatas neid kontserte, mida eelistatult külastati ülimast kümnest-tuhandest. Kuid ega rahvalikkusestki polnud puudust. Üldiseks muusikaarendamiseks tehakse Varssavis väga palju. Kasvatatakse massi hääle, õilsale muusikale. Ei toideta neil „rahvakontserdel“ ainult hääkodanlike eeskavade, vaid siin pakutakse ka vali-

tud muusikat. Pääkontsertide eeskavad tegelevad tõsiselt moodsaga, mis haarab enesega muusikalise noorsoo. Ei puudu ka vastaseid. Konservatiivid vahetuvad radikaalidega. See on vast muusikaalu, suurepäraselt korraldatud! *Noskovski*, „Steppi“, mida suure innuga juhatas *Dolžyceli*, peaks leidma igal kontsertkaval lähedal ja kaugel. Kuis on see muusika oma üksilduse ilmutamiseks haarav, kuis on ta kõlaliselt kasvatatud, millise südamlikkusega hingestatud, millise tundega luuletatud! See on küpsem *Noskovski*' töö, mis valmivad läind sajandi hõpud.

Fitelberg on *Karlovicz'i* „Episood maskiballil“ instrumenteerind ning seega opus oleks tõmbevõimsaim pala rahvusvahelisel kontsertpoodiumil: nii õnnestund on ta oma muusikalises sündmuses. *Karlovicz*, tähelepanuvääriiv laulukomponist, näitab oma muusikalist suurust „Igaviku lauludes“ („Odvieszne pieśni“) ning *Fitelberg* juhüib seda suurepärasest teost hiigla väljendusvormis. Millega oleks *Karlovicz* küll meid veel võind üllatada, kui ta poleks kord mäkke ronimisel murdnud oma luid. See tuleb sellest, kui tahe-takse liig kõrgele üles... Muide: kuulda „Tannhäuser'i“ avamängu *Dolžyci*' juhatusel, — kes selle juures frakist peaaegu pidi välja kukkuma — jääb kauaks meelde.

Vanda Poraj-Vermínska laulab. Ta on suur kunstnik! Samas kuulen *Haydn'i* „Loomist“ *Laski*' mitte looval juhatusel. Kuid see ei tee viga. Koorid ja orkester, otsustades esimese jao järele, millest mulle suvepalavuses piisas, olid taktikindlad. *Haydn* peaaegu 30-kraadilise palavuse juures varjus! Heidii — välja! Seda ei või mulle keegi pahaks panna.

Rohkesti harrastatakse balletti. *Rythel'i* „Ijola“ oli kahel hooajal Varssavi operis tõmbetükiks. Nüüd oli helilooja alul kontsertsaali jaoks loodud heliteose „Faun ja Psyche“ — „tantsuluuleks“ töötand ümber. „Faun ja Psyche: neid on juba kord olnud ja niikaua kui ballett kestab, leidub ikka Faune ja Psyche, kes üksteisega midagi pääle oskavad hakata. Nii siingi. On tüli, pettumust, surma, matuseid rohkete lilledega. Ent *Rythel'i* muusika, kuigi õnnestunud läbi töötatud, ei ole lavale küllalt edukas ega läbilöömiseks tõukevõimne. Nii sai läbilöömises enam mahalöömine ja mahalöö-

misest pettumus. Lugupidamine suure Rythel'i ees jääb muidugi püsima.

Siis on *Moravski* kahevaatuslik ballett „Švitiesianka“ väga agressiivse muusikaga. Ta on küll loid leidlikkuses ja väljenduses, kuid võib kohati haarata.

Lõppeks *Moniuszko*' ühevaatuseline ballett „Korteri“, mis üle kuuekümmene aasta pole olnud ettekandel. Poola tantsud originaalsemas laades, poola muusika, julge, terve meloodia: kõik on olemas. Ja me teame — *Moniuszko* oli päris suur komponist. *Dolžycki* juhatab orkestrit omase tõsise kunstimeelega.

Gerhard Krause.

MONTE-KARLO. Liialduseta võib öelda: hooajal on Monte-Karlo täiesti muusikalinn. Lõpmatud kontserdid kuulsailt solistelt: *Prihoda*, *Sauer*, *Friedman*, *Paderevski*, *Lotte Lehman*,

Casals j. t. esinevad kui orkestri- nii soolokontserdes. *Paul Paray* juhatab oma kõlaliselt väga väljendusvõimelist orkestrit. „Salle Game's“ kuulatakse kammermuusikat. *Monte-Karlos* on oma kvartett, mida korrapäraselt harastatakse ja pakutakse. Esiettekanded toodi kvartett *Joakin Turina*'lt. *Ka Paray* esineb komponistina.

Ooperis, kus on esinend kõik rahvusvahelised kuulsused, nagu *Caruso*, *Battistini* j. t., on huvitav repertuaar: „Romeo ja Juulia“, „Gioconda“, „Turandot“, „Parsifal“, „Lohengrin“, „Deemon“ jne. Viimane venekeelsele ettekanded. *Diaghiliev'i* balleti-rühm esitab suurepäraselt tantsstseene oop. „Vürst Igor“ ja *Stravinski*' balleti „Petruška“. *Ka Richard Strauss*'i saab *Monte-Karlos* kuulda. Näib, et *Monte-Karlo* hooajal on parimaks peegliks ooperikunstile.

Gerhard Krause.

Mitmesugust

„Estoonia“ muusika-dramaatilisi lavastusi

Kuna „Estoonia“ juba aastakümnete jooksul on olnud meie seltskondliku elu tähtsamaks keskuseks, kust välja arenend mitte ainult rahvuskultuurilisi ülesandeid taotlev kutseteaater, vaid ka mitmeid muid tähtsamaid ettevõtteid, eriti helikunsti alal, siis oli loomulik, et „Estoonia“ 25-aastase kutseteaatri juubelipidustused toimusid pidulikkusega. Oli tõesti vajadust peatuda, et tagasi vaadata veerandsaja-aastasele arenguteele ja teha bilanss ning näha, kuhu poole võiks edasi tüürida.

„Estoonia“ kutseteaatri puht-muusikalisest arengust 25 aasta jooksul annab ülevaatliku pildi prof. *Aavik*'u eeltoodud kirjutis. Siin aga märkigem mõne sõnaga ka „Estoonia“ muusika-dramaatilisist üritusist.

Päale sõnalavastuste olid „Estoonia“ teatri esimesiks muusikaliseks ettevõtteiks laulumängud, siis tulid ooperid ning mõni aeg hiljem oopergi. Ju varakult (1908/09) tegi *O. Hermann* ooperiga katset, lavastades *Kreutzer*'i „Õomaja Granaadas“ ja *Flotov*'i „Stradella“, kuid tollal nähtavasti ei olnud ooperil publiku juures soodsat pinda. Alles mitmeid aastaid hiljem (1915) asutakse uuesti ooperi

juurde. Seekordseks lavastuseks on *Verdi*' „Traviata“ ja *Donizetti*' „Rügemendi tütar“. Needki jäävad esialgu vaid juhuslikeks lavastusiks. Aga siis, 1918. a. sügishooajast, saab ooper juba püsiva koha „Estoonia“ teatri repertuaaris ja sellest ajast pääle on järgnend *Verdi*' „Traviatale“ terve rida teisi oopereid, nii samalt autorilt veel „Rigoletto“, „Trubaduur“, „Maskiball“, „Othello“ ja „Aida“, siis *Leoncavallo*' „Pajatsid“, *Mascagni*' „Cavalleria rusticana“, *Rossini*' „Sevilla habemeajaja“, *Puccini*' „Tosca“, „Bohème“ ja „Madame Butterfly“, *Mehuli*' „Joosep Egiptuses“, *Gounod*' „Faust“ ja „Romeo ja Julia“, *Bizet*' „Carmen“, *Halevy*' „Juuditar“, *Delibes*'i „Lakmé“, *Massenet*' „Manon“, *Offenbach*'i „Hoffmanni lood“ *Rubinstein*'i „Deemon“, *Meyerbeer*'i „Hugenotid“, *Weberi* „Nõidkütt“, *Smetana*' „Müüdnud mõrsja“, *Kienzel*'i „Evangeliimes“, *Wagner*'i „Lendav hollandlane“, „Lohengrin“ ja „Tannhäuser“, *Čaikovski*' „Eugen Onegin“ ja „Pademand“, *d'Albert*'i „Madalik“, *Dargomõžski* „Näkinid“, *Mussorgski*' „Boris Godunov“, soome oopereist *Merikanto*' „Elina surm“ ja lõppeks oma tärgavast ooperiloomingust kõige esmalt *E. Aav*'a „Vikerlased“, siis *A. Lemba*' „Kalmuneid“ ja nüüd juubeli-

pidustustel A. Lemba' uus ooper „Armastus ja surm“. Siin esitatud ooperite üldarv ulatub 40. Võimalik, et mõned ka on jäänd nimetamata.

Kuna „Muusikalehe“ piiratud ruum ei luba siin pikemalt peatuda, olgu vähemalt eeltoodud nimestikki „Eestonia“ muusika-dramaatilise töö konsta-teeringuks.

Robert Kajanus 75-aastane

2. det. sai Soome kuulsamaid dirižente ja heliloojaid Robert Kajanus 75-aastaseks.

Alles noore mehena Kajanus asus rajama Helsingis orkestriühingut, millest on võrsund praegune Filharmonia Selts. Mainitud seltsi alalisel orkestril Kajanus'e juhatusel on soome muusikaelus suur tähtsus. Kajanus oma orkestriga esimesena hakkas kandma ette puhtsoomelisel motiivil rajanevaid orkestritöid, mille liiki kuuluvad ka ta sümfooniad ja väiksemad palad. 1885. a. asutati Filharmonia Seltsi juurde orkestrikool, mis töötab katkestamatult tänini. 1888. a. loodud sümfoonia-koor võimaldas Kajanus'el ette kanda suuremaid vokaal-instrumentaal-helitöid. Oma orkestriga Kajanus on korraldand pikemaid ringreise Lääne-Euroopas. Dirižendina Kajanus on meilegi tuttav ja armastatud tema juhatatud kontserdest „Eestoonias“.

Eesti Akadeemilise Helikunstnike Seltsi pääkoosolek

peeti pühapäeval, 8. novembril. Abiesimees prof. J. Tamm informeeris koosolijaid, et selts kavatseb korraldada käesoleval hooajal neli kammermuusika-õhtut, mille kava juba koostatud. Puudutati meie instrumentide ühtlase, täpse häälestuse küsimust. Kuna raske oleks nõuda, et kõik olemasolevad muusikariistad häälestataks täpselt normaal-kammertoni „la“ järele, sest see nõuaks sageli olemasolevate muusikariistade kõrvaldamist, aga et siiski on vajaline häälestamise ühtlus, siis asja tähtsust silmas pidades lubas Ak. H. S. juhatus asuda võimalusi leidma asja lahendamiseks.

Edasi peatuti sümfoonia-kontsertide küsimustel. Leiti, et „Eestonia“ orkester töötab kindla kavata ja ka koosseis jätab soovida. Nuriseti ka „Eestoonia“ sümfoonia-kontsertide repertuaari üle, mis pakub vähe uut.

□

H. Eller — on kirjutand uue keelpillide-kvarteti.

A. Vedro'l — on valmis ooper „Kaupo“.

M. Saar — kirjutab praegu prelüüde klaverile.

Prof. A. Kapil — on käsil korallide eelmängude loomine orelele.

G. Ney

G. Ney 50-aastane

8. nov. s. a. pühitses haridusministeeriumi teaduse- ja kunstiosakonna direktor G. Ney 50-dat sünnipäeva. Lõpetand Tartu ülikooli ajaloo-keele- teaduskonna, G. Ney varemmail aastail on olnud tegev juhtivail pedagoogilisel kohil kui Vene- nii kodumaal. 1923. a. alates G. Ney on haridusministeeriumi juures teaduse- ja kunstiosakonna juhtijaks, seega olles lähemas kokkupuutes meie kunsti- ja teaduserahvaga ning -asutustega, kes teda on õppind tundma aatelise, avarate huvidega ja teadmistega ning vastutuleliku inimesena.

Eriti tänukad ja vajalised on olnud G. Ney' teened kultuurkapitalis, mille organiseerimist ja tegevust ta on juhtind asjatundlikult ning mille alalise referendina tal on tulnud võtta seisukohta mõneski kunstirahva tülikas mõtete lahkuminekus, on tulnud olla abiks mõnegi keerukama küsimuse lahendamisel.

Pääle-selle G. Ney on tegev paljudes kultuurorganisatsioones, ka Lauljate Liidus, mille nõukogu liikmeid ta on 1929. a. alates.

Palju õnne, senist energiat ja tööviljakust lugupeetud juubilarile.

X laulupeo üldjuhtide tööjaotus

Liidu nõukogu poolt kutsutud üldjuhtide vahel on töö jaotatud nii, et linnade erisegakoore hakkab juhutama prof. J. Aavik, meeskoore J. Simm, üldkoore L. Neuman, T. Vettik ja V. Nerep.

Üldlaulupeo eelproovide pidamiseks on kogu maa jaotatud 40 eelprooviringkonnaks, mille asukohad kooridele teatatakse lähemal ajal. Põhimõtteliselt on Lauljate Liidu juhatus asund seisukohale, et X üldlaulupeo eel peetakse eelharjutusi vähemasti niisama palju kui IX üldlaulupeo ettevalmistamiseks, s. o. kuus harjutust igas ringkonnas.

Teateid Tartust

Tartu üliõpilaskond on otsustand tunnistada *Akadeemilise Meeskoori* oma esinduskooriks. Koor on asutatud 1924. a. ja töötab praegu poolesajaliikmelisena L. Neuman'i juhatusel.

Tartu Kõrgem Muusikakool on hakanud korraldama järjekindlalt tasuta kontserte Tartu alg- ja keskkooliõpilastele, et võimaldada neil tutvumist

hää muusikaga ja teisest küljest pakkuda võimalust oma õpilastele viluda avalikus esinemises.

Hümni ankeedi

tulemuste avaldamine ruumipuudusel jääb Muusikalehe jaanuari- numbriks.

Miliza Korjus

Berliinis, Magdeburgis ja teistes Saksamaa linnades on esinend iseseisvate kontsertidega Tallinnast pärinev koloratuursopraan *Miliza Korjus*. Arvustus märgib ta esinemisi väga kiitvalt. Muu-seas „*Berliner Zeitung*“:

„On kerkind esile uus noor koloratuurlauljatar *Miliza Korjus*, ta andis kontserdi *Bechsteini-saalis*. Haruldane talent, sutrepärane hää, briljantne tehnika. Koloratuurid tulevad tal kergesti, puhtasti, imekauni kõlaga ka kõrgeimais helides. Ettekanne ilmutas peenemaitset kunstimeelt. Hääde koloratuurilauljataride vähesuse tõttu tuleb soovida ja loota, et meie ooperipublik enam kauaks ei jätaks tundmatuks seda uut tähte.“

Samuti kiitvalt arvustavad kontserte teised saksa lehed, kui Berliinis, nii Magdeburgis.

M. Korjus on Tallinna publikule tuntud esinemistest kontsertidel ja raadios.

pühitses 6. dets. s. a. oma muusikalise tegevuse 10. a. juubelit Tallinna Läti Seltsi ruumes, mispuhul esines mainitud seltsi segakoor juubilaril juhatusel ja „Estonia“ ooperi-solistide. H. Roosmann on Tallinna Rahvaülikoolide Seltsi segakoori asutaja ja esimene koorijuht. Pääle selle juhatand n.-ü. „Koidu“, ÜENÜ Hõimla osak. ja õhtugümnaasiumi kultuuriringi segakoore. Laulab kauemat aega juba „Estonia“ ooperikooris.

Tallinna Meestelaulu Selts 1930./31. hooajal

Kokkuvõtliku tegevusaruande asemel seekord Tallinna Meestelaulu Selts on lasknud trükkida ülevaate hooaja tööst aastaraamatu näol, mis kahtlemata kulukas, kuid väga otsustarbekas, kuna sel teel asjast huvitatuil on võimalik saada Tallinna Meestelaulu Seltsi suure ulatusega tööst üksikasjalisi andmeid. Aastaraamatust võime näha, et TMS-il möödunud hooaeg on olnud viljakamaid. TMS-i meeskoori töö on igakülgselt intensiivne, harjutuste rohkus on tähelepanuvääriv, nii saavutused meie esimesel meeskooril on teenitud visa ja järjekindla tööga tänu väga aktiivsele koorijuhile prof. A. Topman'ile, energilisele juhatusel ja püsivale ning tööinnukale lauljaskogule.

Hooaja jooksul on TMS-i meeskoor andnud kontserte 5 ja esinend pidustusil, kaastegevana orat. „Hiiobi“ ettekandeil jne., 7 korda, kokku 12 esinemist.

Asutati „Laulumeeste Klubi“, kelle ülesandeks: olla kaastegev TMS-i liikmeile kultuurse ja vaimse elu tõstmisel ja nende ühistunde kasvata-misel. TMS-il on kasutada alaline büroo ja palgaline asjaajaja.

Rahalist sissetulekut on TMS-il olnud aasta jooksul kontsertidest 2.403 kr., mitmesuguseist ettevõttest 1.776 kr., liikmemaksudest 1.882 kr., muud 180 kr., kokku 6.777 kr.; kulud ümmarguselt 6.000 kr., aasta-ülejääd 709 krooni.

1931./32. a. eelarve on viidud tasa-kaalu 7.500 krooniga.

TMS-i isiklik koosseis: 13 auliiget, 20 sõprusliiget, 164 tegevliiget ja 312 toetajaliiget; kokku 509.

X üldlaulupeo koorijuhtide instrueerimiskoosolek Tartus

Pühapäeval, 6. dets., kell 12 p. toimus Tartus tütarlaste-gümn. saalis X üldlaulupeo meeskooride koorijuh-tide instrueerimiskoosolek. Osa võttis ligi 30 koorijuhti. Suulisi seletusi andis üldjuht L. Neuman. Laule demonstreeris Akadeemiline Meeskoor L. Neuman'i juhatusel. Demonstree-riv koor kandis lõppeks ette ka mitu pala väljaspoolt laulukava, mida jäl-giti suure huviga. Koosoleku lõpul tänas R. Ritsing oma lõppkõnes kõiki osavõtjaid, eriti aga Akadeemilist Meeskoori (kes eksamite hooajal lei-dis siiski aega tulla laulma) ja ta juhti L. Neuman'i.

Koosolek lõppes kell 3/3 p. l.

Viieteistkümneminutilise vaheaja järel algas samas „Vanemuise“ muusikaosakonna segakoori lauluproov, mida mitmed koorijuhid jäid päält kuulama. „Vanemuise“ osakonna segakoor laulis sel puhul ka mõne X üldlaulupeo laulu.

Oodatavaid kontserte „Estonia“ kontsertsaalis

18. dets. — Tallinna konservatoo-riumi õpilaste õhtu.

17. jaan. 1932. a. — „EMO“ ette-kandes Mozart'i „Requiem“ teis-kordselt.

24. jaan. — arvatavasti IV sümfoo-niakontsert Oscar Fried'i juhatusel.

24. jaan. — päeval kell 4 Tallinna Meestelaulu Seltsi ja „Revaler Lie-dertafeli“ ühine kontsert.

27. ja 28. jaan. — viiulikunstniku Henri Marteau' kontsert.

30. jaan. — ÜENÜ keskjuhatusel korraldusel vähemusrahvuste õhtu.

31. jaan. — Tallinna Töölistemuusika Ühingu kontsert.

13. veebr. — Tallinna Rahvaülikoo-lide Seltsi segakoori kontsert T. Vet-tik'u juhatusel.

20. veebr. — Tartu Meestelaulu Seltsi meeskoori kontsert; juhatab E. Tubin.

Jüri Permänn

End. S. Rahmaninov'i, J. Paderevski' ja praegune „Estonia“ klaverihäälestaja

Tallinn, Maimi t. 4-6

Helikunstnike aadresse

Tallinn:

Auvik, Juhan, prof., Liivalaia 25—3.
Abbati, Armando, degli, S. Tartu
mnt. 43—13.

Einer, Helmi, ooperi- ja kontserdilaul-
ja, Estoonia teatrimaja k. 8.

Franz, Erica, pianist, Kopli tn. 26—3.

Heinrichs, S., konservat. van. klaveri-
õpet., Süda tn. 8—9.

Hermann, Otto, helilooja, Pikkjalg
6—5.

Jentson, Amanda, konservat. van. õpe-
taja, Pühavaimu tn. 15—8.

Jürgenson, Johannes, helikunstnik,
Ahju tn. 6—4.

Kapp-Rukteschell, muusikakool, Har-
ju tn. 17—3.

Laan, Herbert, viiulikunstnik, V.
Tartu mnt. 8—5.

Leмба, Th., prof., pianist, Koidula
tn. 10—2, telef. 300-82.

Lipand, Ella, kunstlaulja, häälesädja,
Poska tn. 21—1.

Mohrfeldt-Viitol, H., konservat. van.
klaveriõp., V. Tartu mnt. 12—11.

Nasimov, G., lauluõpetajanna, Imanta
tn. 15—2.

Nerep, Verner, Jannseni tn. 7—10.

Normann-Raudkats, Eva, konservat.
van. klaveriõp., S. Pärnu m. 35—10.

Papmehl, Alfred, konservat. van. viiu-
liõp., Süda tn. 9—2.

Päts, Magda, kontserdilaulja, lauluõpe-
taja, Raua tn. 33—15.

Riives, Valentine, Tehnika tän. 16-f—1.

Tamm, Aino, Tallinna konservat.
lauluõpetaja.

Vaks, Julius, trompetist, konservat.
van. õp., Loode tn. 7—8.

Véttik, Tuudur, Tehnika tn. 19—6.

Vörk, Enn, Toompuiestee 4—8.

Tartu:

Neuman, Leenart, lauluõpet. Assistent:
Paula Neuman, kontserdi- ja ora-
tooriumilaulja, Tähkvere 36.

Pärnu:

Laja, Peeter, muusikaõpetaja, Väike
Posti tn. 4.

Tallinn:

Neggo, Gerd, tantsu- ja liikumisstuu-
dio, Rahukohtu tän. 4—2.

Olbrei, Rahel, ballettmeister, Tallinn,
Kreutzvaldi tn. 17—29.

Suur ladu

Soome muusika paladest

laulule, klaverile, viiulile, cellolole,
mandoliinile, trilele j. n. e.

Muusikaäri

C. Leopas

Tallinn, Paldiskl mnt. 14-a

Nõudke hinnakiri

Kunst-foto ateljee

A. TEPPOR

Tallinn, Viru 3, tel.
436-24

A. Gutdorf

Tallinna konservatooriumi orelimeister.
Orelite ja harm. parandused ja hääles-
tamised

Tallinna Konservatoorium

Märkide ja väärt-
metallasjade tehas

ROMAN TAWAST

Moodsate tantsude kursus,
Rataskaevu 22 -1, telef. 449-73.

Rõõmsaid jõulu pühi

J. NÕMMIK

PÄÄ- JA VASTUTAV TOIMETAJA
RIHO PÄTS

VÄLJAANDIJA
EESTI LAULJATE SEIT

TALLINN, LAI 12, TELEFON 431-82

TOIMETUS:

LEENART NEUMAN

RIHO PÄTS

TUUDUR VETTIK

Kirj. o.-i. "Täht" trükk, Tallinnas, V. Pärnu m. 81. 1931.

Soololaulud:

- Mart Saar'e „VIIS SOOLOLAULU“ Hind 2 kr.
Mart Saar'e „KIIGESEPPADELE“ „ —75 s.
Mart Saar'e „ENNEMUISTE“ „ —50 s.
E. Võrgu „HÜMN EESTILE“ „ —75 s.

Klaverile:

- M. Saar „KAKS PRELÜÜDI“ „ 1 kr.
J. Aavik „SONAAT“ „ 1.50 s.
A. Lemba „FANTAASIA“ „ 1 kr.
A. Lemba „TOCCATA ja FUGA“ „ 1 kr.

Müügil: Lauljate Liidu büroos ja muusikaärides.

Sobivaim kink jõuluks

„Klaveripalad lastele“

Rihu Päts'ilt eesti rahvaviisidel

Nii kodu- kui välismaa arvustuses üksmeelset tunnustust leidnud

- I vihu hind 1 kr. 50 snt.
II „ „ 1 kr. 50 snt.
I/II „ „ 2 kr. 50 snt.

Müügil: Lauljate Liidu püroos, Tallinn, Lai tän. 12 ja muusikaärides ning raamatukauplustes

Café Heinmann

Pikk tän. 11

Kontori telefon 432-46
Saali telefon 452-43

MUUSIKA

kella 1/25—1/211

Mängib I järgu

kontsert - trio

hra Levin'i juhatusel

J. & P. Parikas

Tallinn, Kuninga tänav 1

FOTO - ATELJEE

JA

-KIRJASTUS

J. & P. Parikas

Tallinn, Kuninga tänav 1

Nina Murrik-Polonsky

Klaveristuudio (konservatooriumi kava)
Erilised grupid väike-lastele. Eratun-
nid Muusikateooria. Akkompäniment.
Kasambliinäng

Tallinn, Lühikejalg 6-2

Hugo Schüts

Viulistikunstnik. Estonia
teatri kontsertmeister.
Viulitunnid

Rannavärava p. 11-13

Tallinna konservatooriumi lauluõpetaja

L. Hellat-Lemba

Ooper, oratoorium, kontsertlaulja.
Lauluõpetus (Itaalia kool)

Tallinn, Sõõrensi 5-15

Marg. Pomerants

Diplom. helikunstnik
Laulutunnid. Kõnetun-
nid k. 10-12 ja 5-7 igap.
Sealsamas lastegrupid
kuulmise arendamise ja
laulude õpetusega

Suur Roosikrantsi 5-2

A. Arder

Tallinna konservatoori-
umi lauluõpetaja. Oo-
per, oratoorium, kont-
sertlaul

Kaupmehe 11-a-8

P. PRESSNIKOFF

Kontsert — saade — tunnid
klaver ja orel

Tallinnas ja väljaspool

Tallinn, Pikk 60-8

Kõnet. 12-1 ja 4-6

Joh. Diekvart

Tallinna Pühavaimu kiriku
organist

Tallinn, Kristiine 10-15

M. Visnapu

Konservatooriumi vanem klaveriõpe-
taja

Tallinn, Pilve t. 5-4

Ida Järv

Lõpetanud Tall. Konser-
vat. Kontsertsolist. Lau-
luõpetaja. Kooridele hää-
leseadmise mitmeaas-
tane praktika. Soovikor-
ral väljasõit väljaspoole
Nõmme, Tähe 38
Kõnet. 5-7

Klaveritööstus K. SAAR

Liivalaia 32 Telefon (20)798

Soovitab
otse töökojast **plaaninosid**,
mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt võist-
levad välismaa kuulsam. firmade omadega
Parimaks tõenduseks — ostud ja soovitu-
sed muusika-asjatundjailt

Muusikariistade Äri
Tallinn, Pikk t. 29

EUGEN BRANDT

Suurim ja täielikum
noolide ladu Eestis
Piaaniinod, grammofoonid
j. n. e.

K. Petersoni

Pildiraami ja peeglitööstus

Narva mnt nr. 4, telefon
304-61

Harmooniumitööstus

Joh. Leismann Koidu t. 9-13

Võtab vastu tellimisi igas suuruses har-
mooniumide peale
Harmooniumide ja orellite parandaja ja
häälestaja. Töö kõigiti korralik

Teadaanne

Asun

Rataskaevu 22-1

Naisrätsepp J. Raag

1932. a. MUUSIKALEHE

TELLIMISTE VASTUVÕTT AVATUD

1932. a. — IX aastakäik

Tellimishind 1932. aastaks

Lauljate Liidu liikmeile 2 krooni, teistele 2 kr. 25 senti. Poolaastas
L. L. liikmeile 1 kroon ja teistele 1 kr. 15 senti

Tellimisi võtavad vastu:

„Muusikalehe“ levitajad koorides, kõik postiasutised, muusikaärid
ja raamatukauplused ja „Muusikalehe“ talitus, Tallinn, Lai 12.
Tellimishinna võib saata ka postmarkidena kirjaümbrikus.

„Muusikalehe“ toimetuse ja talituse aadress:

TALLINN, LAI 12 TELEFON 431-82

KLAVERIHÄÄLESTAJAD

AUGUST PERMANN

Klaverimeister ja -häälestaja
Tallinn, Endla t. 9-7 Telefon 453-26

E. USLALL

Klaveriehitaja, -tehnik ja -häälestaja
Tallinn, Harju t. 36-3 Telefon 443-72

BORIS KAUP

Klaverimeister, -häälestaja, -parandaja ja
-poleerija. Tallinn, Heina t. 29. Tel. 443-42

M. KREMM

Klaveri- ja harmooniumi-häälestaja. Täl-
linn, Ratusepapi t. 4 (tõukoda) Telef. 310-31

JOAN PEET

Diplom.klaverimeister, -parandaja, akkord-
häälestaja. Imanta t. 9-2, telefon (2)12-22

ILMUS TRÜRIST

EESTI LAUL

SEGAKOORILE

I ANNE:

„Mälestused“ — M. Lüdigi

II ANNE:

„Kui tume veel kauaks sinu
maa“ — A. Kapp

Hind: Lauljate Liidu liikmeile
10 s., teistele 15 senti anne

„Eesti Laul“ sisaldab kvalitee-
dilt kontsertkavva sobivaid koo-
rilaule.

Kirjastus

LAULJATE LIIT, TALLINN, LAI 12

„MUUSIKALEHE“ 1931. A. SISUKORD

Hind 25 senti Saadaval Lauljate Liidu büroos

**Erilist rõõmu valmistate omak-
seile, kinkides neile mõne
alloetletud plaadest.**

Sekstett

Püha õõ
Kui armsalt jõulupuu meil hiilgab
Ma tulen taevast ülevalt
Oh kuusepuu
Ma kumardan Sind armuvägi
Ärgake, nii vahid hüüdvad
Ema süda
Ära ilmal valu kaeba

Meeskvartett

Üks roosike on tõusnud
Oh sa õnnistud

Mõningaid A. VISMANN'I
uudiseid:

Üks ainus kord
Kadunud muinaslood
Head und
Lastele, Jänku ja kuke-
isand

BERNHARD HANSEN
laulab:

Eva valss
Joonas
Falstaff'i laul

Prints Igor — Borodin

Avamäng
Polovetsi tantse nr. 8 ja 17
Marss
Khan Kontschaki aaria —
laulab Šaljapin

Fingalikoobas, avam. — Mendelssohn
Juhatab Josef Rosenstock

Rédemption — C. Franck
Sümfooniline poeem
Juhatab Gaston Poulet

Kuuldes loetletud plaate

LINDEX

kohvergrammofonil, hinnaga Kr. 80.—, leiate erilist

MUUSIKALIST NAUDINGUT.

A S TORMOLEN & K O

**Tallinn, Harju 37, tel. 442-52, 444-51. Osak.: Narva, Joala 18
PARLOPHON JA BEKA AINUESINDAJA**